

FARELER VE İNSANLAR - JOHN STEİNBECK(1902-1968)

BİRİNCİ BOLUM

Salinas Nehri, Soledad'ın birkaç mil güneyinde, tepe yamacının yakınından geçer ve rengi yeşile döner. Suyu ılıktır, çünkü; bu dar yerdeki gölcüğü oluşturmada önce, güneş ışığında pırıl pırıl parlayarak san kumların üzerinden akıp gelmiştir buraya. Nehrin bir yanında altın renkli tepeler, güçlü kayalık Gabilan Dağlarına doğru kıvrıla kıvrıla tırmanır. Diğer yanında ise, baharda yeşeren ve alt yaprak diplerinde, kışın su taşkınlarının bıraktığı kalıntıları taşıyan salkımsöğütlerle beyaz alacalı dalları nehre doğru kavisle inen çınar ağaçları sıralanır. Ağaçların bulunduğu kumlu kıyıda yapraklar serilip yatmaktadır. Bu yapraklar öylesine gevrekler ki, aralarında bir kertenkele dolaşmaya kalksa kayak yapıyor sanar kendini. Akşamları tavşanlar fundalıktan çıkıp kumda otururlar. Islak kumda geceleri dolaşan rakunların, çiftlik köpeklerinin geniş pençelerinin ve karanlıkta su içmeye gelen geyiklerin çatalı tırnak izleri görülür.

Salkımsöğütlerin ve çınar ağaçlarının arasında bir patika uzanır. Çevredeki çiftliklerden derin suda yüzmeye gelen çocuklarla gün boyu ana yolu tepip yorgun düşmüş ve geceleyin nehir kıyısında dinlenmek isteyenlerin üzerinden geçe geçe sertleştirdikleri toprak bir yoldur bu. Dev bir çınarın yere yakın ve yatay uzanan bir dalının önünde, birçok kez yakılmış ateşlerden kalıp birikmiş bir kül yığını vardır. Ağacın dalı insanların üzerine oturması yüzünden aşınmış, sanki cilalı gibi olmuştur.

Sıcak bir günün akşamında yaprakların arasında hafif bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Karanlık, tepelerin yukarılarına doğru tırmanıyordu. Nehir kıyısındaki kumsalda tavşanlar, taştan gri heykelcikler gibi kımıldamadan oturuyorlardı. Bu sırada karayolundan doğru gevrek çınar yaprakları üzerinde yürüyenlerin ayak sesleri duyulmaya başladı. Tavşanlar sessiz bir telaşla kaçıştılar; uzun bacaklı bir balıkçıl tembelce havalanıp, kanat çırparak dere boyunca oradan uzaklaştı. Bir anda ortada hiçbir yaşam belirtisi kalmamıştı; derken yoldan yeşil suyun bulunduğu açıklığa doğru iki adam çıkageldi.

Patikada biri önde, diğeri onun arkasında yürüyordu; açıklığa çıkınca da bunu sürdürdüler; biri önde diğeri arkada. Her ikisi de mavi koton pantolon ve aynı kumaştan parlak pirinç düğmeli ceket giymişti. İkisinin başında da şekilsiz siyah birer şapka vardı ve omuzlarında sıkı sıkıya sarılmış birer battaniye taşıyorlardı. Öndeki ufak tefek, canlı, yanık yüzlü, tedirgin bakışlı bir adamdı; sert anlatımlı hatları vardı. Elleri küçük ve kuvvetli, kolları ince uzun, burnu zayıf ve kemikliydi. Arkasından gelen ise onun tam karşıtıydı; iriyarı, şekilsiz yüzlüydü, uçuk renkli büyük gözleri, geniş düşük omuzları vardı. Ayının yaptığı gibi ayaklarını biraz sürterek hantal bir şekilde yürüyordu. Kolları sallanmıyor, iki omzundan sarkıyordu.

Açıklığa vardıklarında öndeki adam birden bire durdu, arkadaki adam az daha onun üstüne yıkılacaktı. Şapkasını çıkardı, içindeki şeritte biriken teri işaret parmağıyla sildi, sonra parmağını silkeledi. İriyarı arkadaşı sırtındaki battaniyeleri atıp yere yüzükoyun yatarak yeşil sudan içti; koca yudumlarla içiyor ve içerken bir at gibi soluğunu suya vererek suyu fokurdatıyordu. Ufak tefek adam sinirli sinirli onun yanına yaklaştı.

«Lennie,» dedi sertçe, «Lennie, Tanrı aşkına bu kadar içme.»

Lennie soluya soluya içmeyi sürdürdü. Ufak tefek adam eğildi ve onun omuzunu tutarak sarstı:

«Lennie, yine dün geceki gibi hastalanacaksın.»

Lennie başını şapkasıyla birlikte suya daldırdı, sonra doğrulup kıyıda oturdu. Şapkasından mavi ceketinin üzerine ve sırtından aşağı sular sızıyordu. «Oh be,» dedi, «Sen de iç George. Şöyle doya doya iç.» Keyifli keyifli gülüyordu.

George battaniye dengini usulca yere bıraktı. «Suyu pek beğenmedim,» dedi, «Köpük köpük.»

Lennie koca bir pençeye benzeyen elini suya daldırdı, parmaklarını hareket ettirdi, suda halkalar oluştu. Halkalar büyüdü yayıldı, karşı kıyıya vardı sonra geri döndü. «Baksana George,» dedi, «Ne yaptım, bak.»

George suyun kıyısında diz çöktü, sudan avuç avuç alarak hızlı hızlı içti. «Tadı fena sayılmaz. Ama yine de su akıyora benzemiyor. Akmayan sudan içmemelisin, Lennie,» dedi. Sonra da umutsuz bir anlatımla, «Susadın mı lağım suyu bulsan içersin,» diye ekledi. Bir avuç su vurdu yüzüne, sonra eliyle yüzünü, çenesinin altını ve ensesini sıvazladı. Şapkasını yeniden başına geçirip dereden geri çekildi, dizlerini karnına doğru çekip ellerini dizlerinin çevresinde kavuşturdu. Onu izleyen Lennie, George'un yaptıklarının aynısını yapıyordu. O da arkaya doğru çekilip dizlerini kaldırdı ve ellerini kavuşturdu. Sonra George'a bakıp bu işi becerip berecedemediğini kontrol etti. Şapkasını George'ununki gibi biraz daha gözlerinin üzerine doğru çekti.

George canı sıkın suya dalmış bakıyordu. Güneşten gözlerinin kenarları kızarmıştı. «Şoför olacak o dangalak 'karayolunun biraz ilerisinde, aha şuracıkta' deyip bilgiçlik taslamasaydı, otobüsle ta çiftliğe kadar gidecektik. 'Şuracık' dediği tam dört millik yol. Nedense çiftliğin kapısında durmak istemedi. Arabayı durdurmaya üşendi. Belki de Soledad'ta durmaya hepten üşeniyor. 'Yolun biraz aşağısında' deyip bizi sepetledi. Aslında dört milden de fazla olduğuna bahse girerim. Üstelik bu sıcakta.»

Lennie korka korka ona baktı. «George!»

«Ne var?»

«Biz şimdi nereye gidiyoruz?»

Ufak tefek adam şapkasının kenarını hırsla aşağıya çekti ve kaşlarını çatarak, «Demek unuttun bile, ha? Sana bir daha mı anlatacağım yani? Tanrım. Sen ne budala herifsin be!»

«Unuttum,» dedi Lennie yavaşça. «Unutmamaya çalıştım. Yemin ederim çalıştım, George.»

«Tamam, tamam, anladık. Sana yine anlatayım. Nasılsa ' yapacak başka işimiz yok. Zamanımı sana hep bir şeyler anlatmakla geçiriyorum zaten. Sen unutursun, ben yine anlatırım...»

«Çalıştım. Unutmamaya çok çalıştım, ama işe yaramadı,» dedi Lennie. «Tavşanları unutmadım ama George.»

«Şimdi başlayacağım tavşanlardan. Tek unutmadığın şey tavşanlar. Tamam. Bak şimdi beni iyi dinle. Bu kez unutayım deme. Sonra başımız belaya girer yine. Hani Howard Sokağında yolun

kıyısındaki hendekte oturmuş kara tahtayı izliyordun ya.»

8

Lennie'nin yüzü sevinçle aydınlandı:

«Tabii George, anımsadım orasını. Ama sonra ne yaptık. Oradan kızların geçmekte olduğunu da anımsıyorum. Sen dedin ki... Şey dedin...»

«Bırak şimdi ne dediğimi. Sen Murray ve Ready'nin bürosuna girdiğimizi, oradan bize iş karnesi ve otobüs bileti verdiklerini anımsıyor musun?»

«Tabii George, şimdi anımsadım.» Elleriyle ceketinin yan ceplerini yokladı. Ve usulca «George...» dedi, «benimki yok. Kaybettim galiba.» Bakışlarını umutsuzca yere çevirdi.

«Budala herif, sende değildi ki... İkisi de bende. Çalışma karnesini sana emanet edeceğimi düşünmezsın herhalde.»

Lennie rahat bir soluk alarak sırttı. «Ben, ben onu cebime koymuştum sandım.» Eli tekrar cebine gitti.

George ona sert sert baktı. «Cebinden çıkardığın ne bakayım?»

«Cebimde bir şey yok,» dedi Lennie kurnazca.

«Evet cebinde bir şey yok. O şey neyse elinde şimdi. Söyle bakalım ne elindeki. Ne saklıyorsun?»

«Yok bir şey, George. Yemin ederim yok.»

«Hadi ver onu.»

Lennie kapalı avucunu George'dan uzakta tutuyordu. «Sadece bir fare George.»

«Fare mi? Canlı bir fare mi?»

«I ih, sadece ölü bir fare, George. Onu ben öldürmedim.

Yemin ederim. Buldum onu. Bulduğumda ölüydü.» «Bana ver,» dedi George. «Lütfen bende kalsın, George.» «Ver onu bana!»

Lennie'nin kapalı avucu yavaşça açıldı. George fareyi aldı, Suyun öte yanındaki çalılığa fırlattı.

«Ölü fareyi napacaksın ki?»

«Yürürken başparmağımla okşayacaktım onu,» dedi Lennie.

«Hayır efendim, benimle yürürken fare mare okşamak yok. Şimdi nereye gitmekte olduğumuzu anımsıyor musun?»

Lennie şaşırdı, duraladı ve sonunda utanarak yüzünü dizlerinin ardına sakladı, «Yine unuttum,» dedi.

«Hey Tanrım,» dedi George çaresiz bir şekilde. «Şey, buraya bak. Hani kuzeyde bir çiftlikte çalışmıştık ya. İşte onun gibi bir çiftlikte çalışacağız.»

«Kuzeyde mi?»

«Weed'de.»

«Ha, tamam anımsadım. Weed'de.»

«Şimdi çalışmaya gittiğimiz çiftlik buradan çeyrek mil ilerde. Gidince patronu göreceğiz. Şimdi bak iyi dinle. Ben ona çalışma karnelerini vereceğim. Sen bir tek laf etmeyeceksin. Sadece öyle dikileceksin. Ağzını açmayacaksın. Eğer senin ne budala olduğunu anlarsa, işe alınmayız. Eğer senin konuşmanı

10

işitmeden önce nasıl çalıştığını görürse, işe girdik demektir. Anladın mı?»

«Tabii George. Tabii anladım.»

«Peki, söyle bakalım. Patronu görmeye gittiğimizde ne yapacaksın?»

«Şey... Şey...» dedi ve düşünmeye başladı. Düşünürken yüzü gerilmişti. «Şey, ben sesimi çıkarmayacağım. Öylece dikileceğim.»

«Aferin sana. Oldu işte. Bunu iki, üç kez tekrarla da unutma.»

Lennie kendi kendine hafiften mırıldanmaya başladı. «Tek laf etmeyeceğim. Tek laf etmeyeceğim. Tek laf etmeyeceğim.»

«Tamam,» dedi George, «Weed'de yaptığın gibi kötü şeyler de yapmayacaksın.»

Lennie şaşırdı. «Weed'de yaptığım gibi mi ? Ne yapmıştım orada?»

«Demek onu da unuttun. Sana anımsatmayacağım. Yine yaparsın sonra.»

Lennie'nin yüzü aydınlandı, anlamıştı. «Bizi Weed'den kovdular,» diye gururla haykırdı.

«Bizi kovdular ne demek yahu,» dedi George canı sıkkın. «Biz kaçtık. Onlar bizi arıyorlardı, ama yakalayamadılar.»

Lennie hoşnutlukla kıkırdadı. «Gördün mü, onu unutmadım.»

George kumlara uzandı sırtüstü; kollarını başının altında kavuşturdu ve Lennie onu taklit etti. Bir yandan da başını

11

kaldırıp doğru yapıp yapmadığını kontrol ediyordu. «Ulu Tanrım. Sen başıma bela oldun. Sen yanımda olmasan yaşamak daha kolay ve güzel olurdu. Belki, hatta bir de kız bulurdum.»

Lennie bir an ses çıkarmadan yattı. Sonra umut dolu bir sesle «Biz bir çiftlikte çalışacağız, George,» dedi.

«Tamam. Sonunda anlayabildin. Ama burada yatıp geceleyeceğiz. Bunun için bir nedenim var.»

Artık akşam çabuk çöküyordu. Vadiden uzaklaşan güneş ışığı sadece Gabilan Dağlarının doruklarında parlıyordu. Bir su yılanı, başını bir periskop gibi kaldırıp gölcüğün içinde kayıp giderken su yüzeyinde halkalar oluşturdu. Uzakta, karayoluna yakın bir yerde bir adamın bağırduğu duyuldu. Bir başka adam aynı şekilde bağırarak onu yanıtladı. Hemen geçip giden hafif bir rüzgâr çınarların dallarını hışırdattı.

«George, neden yola devam edip çiftliğe gitmiyoruz? Orada akşam yemeği yedik. Çiftlikte yemek verirler.»

George yuvarlanarak ondan yana döndü. «Aslında sence bir neden sayılmaz. Sadece burası hoşuma gitti. Yarın işe başlayacağız. Gelirken yolda tınaz makineleri ilişti gözüme. Demek ki, yarın arpa çuvalı sırtlayıp taşıyacağız, belimiz kırılacak. Bu gece burada yatıp göğü seyredeceğim. Hoşuma gitti.»

Lennie dizlerinin üzerine kalkıp George'a baktı. «Peki yemek yemeyecek miyiz biz şimdi?»

«Tabii yiyeceğiz. Biraz kuru söğüt dalı toplasan iyi olur. Bende üç kutu fasulye var. Ateşi hazırla. Sen çalı çırpıyı toplayınca sana kibrit vereceğim. Fasulyeleri ısıtıp yeriz.

«Fasulyeyi ketçaplı severim ben,» dedi Lennie.

12

«Ne yazık ki ketçabımız yok. Hadi git de odun topla. Fazla oyalanma, nerdeyse hava kararacak.»

Lennie zorla toplanıp ayağa kalktı ve fundalıkta gözden kayboldu. George olduğu yerde yatmış kendi kendine hafiften ısılık çalıyordu. Bir ara Lennie'nin gittiği yönden gelen bir su şıptısı duydu. Işıklı kesti ve dinledi. «Zavallı budala,» dedi yavaşça, sonra yine ısılık çalmaya başladı.

Kısa bir süre sonra Lennie çalılıklardan çıka geldi. Elinde tek bir söğüt dalı vardı. George yattığı yerden kalktı oturdu. «Hadi bakalım, o fareyi bana ver!»

Ama Lennie, masum rolü yapmaya yeltendi, «Ne faresi George? Bende fare falan yok.»

George elini uzattı. «Hadi, ver onu dedim sana. Bana numara yapma, çünkü sökmez!»

Lennie kararsızdı, geri çekildi. Sanki özgürlüğüne kavuşmak için kaçacakmış gibi fundalığa baktı. George soğuk bir sesle, «Fareyi bana veriyor musun? Yoksa seni bir temiz döveyim mi?» dedi.

«Neyi vereyim sana George?»

«Neyi istediğimi pek güzel biliyorsun. O fareyi istiyorum.»

Lennie istemeye istemeye elini cebine soktu. Sesi ağlamaklıydı. «Neden bende kalamaz anlamıyorum. Başkasına ait değil ki... Çalmadım. Yolun kenarında yatıp duruyordu.»

George kararlı bir şekilde elini uzatmış bekliyordu. Lennie sahibinin fırlattığı topu ona geri getirmek istemeyen bir köpek gibi yavaşça yaklaştı sonra geri çekildi. Sonunda yine yaklaştı.

13

George parmaklarını kuvvetle şıklattı. Bunun üzerine Lennie fareyi arkadaşının avucuna bıraktı.

«Ben ona zarar vermiyordum ki, George. Sadece okşuyordum.»

George ayağa kalkıp fareyi karanlığa bürünmekte olan çalılığa doğru atabildiği kadar uzağa fırlattı, sonra da suya eğilip ellerini yıkadı.

«Seni koca budala seni. Onu almak için derenin öte yakasına geçerken ayaklarının ıslanmış olduğunu görmeyeceğimi mi sandın?» Lennie'nin vızıldandığını işitince ona döndü. «Bebekler gibi vızıldanıyorsun. Aman Tanrım. Kazık kadar herif olacaksın.» Lennie'nin dudakları titredi ve gözlerine yaşlar hücum etti. «Ah Lennie,» diyerek George elini onun omuzuna koydu. «Onu senden senin canını sıkmak için almadım. O fare öleli epey olmuş. Onu okşarken iyice ezip kemiklerini ufalamışsın. Canlı bir fare bulursan, onun bir süre sende kalmasına izin veririm.»

Lennie yere oturdu boynunu büktü. «Başka bir fareyi nerede bulacağım. Bir kadıncağız vardı. Bana hep fare verirdi. Bulduğunu hep bana getirirdi. Ama o da burda değil.»

George güldü. «Hıh, bayanmış,» dedi. «Bayanın kim olduğunu bile anımsamıyor. O senin öz be öz teyzen Clara'ydı. Sana onları vermekten caymıştı artık. Çünkü sen onları öldürüyordun.»

Lennie ona üzgün üzgün baktı. «Öyle ufaktılar ki,» dedi, özür dilercesine. «Onları okşardım. Derken onlar parmaklarımı ısırırlardı, ben de onların başlarını biraz çimdiklerdim, hadi bakalım, hemen ölürlerd. Çok küçük olduklarından olsa gerek. Ah keşke tavşanları bir an önce alabilsek George, onlar o denli küçük değiller.»

14

«Tavşanların da canı cehenneme. Sana canlı fare de verilmez. Clara Teyzen sana lastikten oyuncak bir fare vermişti de sen ona elini bile sürmemiştin.»

Lennie, «Onu okşamak keyif vermiyordu ki...» dedi.

Günbatımının alevleri dağın tepelerinden çekilince vadi alacakaranlığa büründü. Söğütler ve çınarlar alacakaranlıkta kaldılar. Koca bir sazanbalığı suyun yüzüne çıktı, hava yuttu ve suda genişleyen halkalar bırakarak gizemli bir şekilde karanlık suya gömüldü yeniden. Başlarının üzerindeki yapraklar yine hışırdadı ve ufak söğüt pamukçukları aşağı, gölcüğün üzerine düştüler.

«Sen şu çalıçırpıyı getirecek misin?» diye sordu George, «şuradaki çınarın arkasında bir yığın var. Seller getirip biriktirmiş. Hadi git de getir.»

Lennie ağacın arkasına gitti. Bir yığın kuru yaprak ve çalı getirdi. Onları daha önce yakılan ateşlerden kalma küllerin üzerine attı ve daha getirmek için yine gitti. Böyle birkaç kez yaprak ve çalıçırpı taşıdı. Artık gece olmaya başlamıştı. Suyun üstünden doğru bir güvercinin kanat çırpışı duyuldu. George yığılan çalıçırpının yanına gitti. Kuru yaprakları tutuşturdu. Alev kuru dalların arasında çatırdayarak dolaşp işe koyuldu. George dengini çözüp üç kutu fasulye konservesini çıkardı. Onları ateşin üstüne, aleve çok yakın, ama değmeyecek şekilde sıraladı.

«Dört kişiye yetecek kadar fasulyemiz var,» dedi.

Lennie ateşin öteki yanından onu izliyordu. Sabırlı bir sesle «Ben fasulyeyi ketçapla yemeği seviyorum,» dedi.

«Eee, ketçabımız yok,» diye patlıyormuşçasına bağırđı

15

George. «Ne olmazsa, sen hep onu istersin. Hey Tanrım, tek başıma olaydım, ne güzel yaşırdım. Bir işe girer çalışırdım, başım belaya girmezdi. Başım dertten uzak olurdu. Her ayın sonunda tıkr tıkr elli dolarımı cebime koyar, kente iner, canımın istediğini alırdım. Hatta istersem bütün geceyi kerhanede geçirirdim. Gönlümün istediği yerde, otelde ya da lokantada yer ve de bütün bunları Tanrının her ayı yapabilirdim. Bir galon viski alır ya da bir bilardo salonuna gider, kâğıt ya da bilardo oynardım.» Diz çökmüş durumda ateşin karşı yanından George'un öfkeli halini izleyen Lennie'nin yüzü korkuyla gerilmişti. George, öfkeyle sürdürüyordu konuşmasını; «Oysa şu hale bak. Seni taşıyorum sırtımda. Kendin bir işte kalamadığın gibi, benim kalmamı da engelliyorsun. Benim, ülkenin bir ucundan diğerine sürüklenmeme neden oluyorsun. Bu da bir yana, başını hep derde sokuyorsun. Olmayacak işler yapıyorsun, seni kurtarmak zorunda kalıyorum.» Sesi yükselmişti. Artık bağırırçasına konuşuyordu: «Seni kaçık budala seni! Her an benim de başımı yakıyorsun!» George küçük kızların birbirini taklit ederken yaptıkları gibi sesini incelterek, «sadece kızın elbisesine dokunmak istedim... Sadece bir fare imiş gibi okşamak istedim... Peki, kız nereden bilsin sadece elbisesine dokunmak istediğini. Kız kaçmaya kalktı, sen sanki bir fareymiş gibi, sıkı sıkı tuttun bırakmadın. Kız bağırırmaya başlayınca da kendimizi su kanalına zor attık. Adamlar bütün gün bizi aradılar. Gece vakti gizlice kanaldan çıkıp oradan kaçtık. Hep aynı öykü. Ama hep aynı öykü... Ah seni şöyle bir milyon fareyle birlikte bir kafese

kapatsam da, iyice bir keyiflensen.» Birden öfkesi geçivermişti. Ateşin öte yanındaki Lennie'nin acı dolu yüzüne baktı, sonra utanarak bakışlarını alevlere çevirdi.

Hava artık iyice kararmıştı, ama ateş ağaçların gövdelerini ve yukarıdaki kıvrımlı dalları aydınlatıyordu. Lennie yavaşça ve çekine çekine ateşin çevresinde sürünerek dolaştı ve Geor-

16

ge'un yanına geldi. Topuklarının üzerine oturdu. George fasulye kutularının öbür yanlarını ateşe çevirdi. Lennie'nin, kendisine bu denli yakın olduğunun ayırdında değilmiş gibi davranıyordu.

«George,» diye yavaşça fısıldadı Lennie. Yanıtlamadı onu George. Lennie yineledi, «George...»

«Ne var?»

«Sadece şaka yapıyordum, George. Ben ketçap istemiyorum. Şimdi burda ketçap olsaydı bile yemezdim.»

«Ketçabımız olsaydı yiyebilirdin.»

«Hayır yemezdim George. Tümünü sana bırakırdım. Sen. fasulyenin üstünü kaplardın onunla, ben dokunmazdım bile.»

George suratını asmış ateşi seyrediyordu. «Sen olmadan ne güzel bir hayat geçirebileceğimi düşündükçe hırşımdan kuduruyorum. Senin yüzünden hiç rahatım yok!»

Lennie hâlâ diz çökmüş duruyordu. Gözlerini derenin karşı yamacındaki karanlığa dikmiş bakıyordu. «George,» dedi, «seni rahat bırakıp uzaklara gitmemi ister misin?»

«Ne cehenneme gidebilirsin ki?»

«Şey... Pek güzel de gidebilirim. Örneğin, şuradaki dağlara gider, bir yerlerde barınacak bir delik bulurum.»

«Öyle mi? Ne yiyip ne içeceksin? Yiyecek bir şeyler bulacak kafa ne gezer sende.»

«Bir şeyler bulabilirim, George. Ketçaplı güzel yemekler değil tabii. Açıklıkta güneşte yatarım. Kimse bana dokunmaz,

17

kötülük etmez. Hem bir fare bulduğumda da benim olur, kimse onu benden almaz.»

George ona meraklı bakışlarla baktı. «Sana kötü davranıyorum değil mi?»

«Eğer beni istemiyorsan, dağlara kaçır kendime bir mağara bulabilirim. Ne zaman istersen çekip giderim.»

«Hayır canım! Bak demin sana şaka yapıyordum. Aslında benimle kalmanı istiyorum ama. Şu fare konusu var ya, hep öldürüyorsun onları.» George bir an sustu sonra sürdürdü konuşmasını: «Bak ne yapacağımı söyleyeyim sana. İlk fırsatta sana bir köpek yavrusu alacağım. Belki öldürmezsin onu. Fareden daha iyidir. Hem onu daha kuvvetli okşayabilirsin de.»

Lennie bunu yutmadı. George'un zayıf yönünü sezinlemişti. «Beni istemiyorsan söyle, başımı alır şu dağlara, işte şu karşıdaki dağlara gider orada tek başıma yaşarım. Farelerimi çalacak kimse de olmaz orada,» dedi.

George, «Lennie, senin benimle kalmanı istiyorum,» dedi. «Tanrı aşkına, tek başına olursan, biri çıkar seni çakal sanıp vuruverir. Hayır, benimle kalacaksın, Clara Teyzen senin başını alıp gitmene razı olmazdı. Mezarda bile rahatı kaçır bunu duysa.»

Lennie kurnazca, «anlat bana bakalım,» dedi. «Hani eskiden yaptığın gibi.»

«Neyi anlatacağım?» George uyandı birden. «Bana bak, beni uyutuyor musun sen?»

Lennie yalvardı. «Hadi George, anlat bana. Noolur anlat George. Hani hep yaptığın gibi.»

18

«Bu seni keyiflendiriyor değil mi? Peki anlatayım, sonra yemeğimizi yeriz.»

George'un sesi derinleşti. Sözcükler, çok kez tekrarlanmışçasına tempolu bir şekilde dökülüyordu ağzından. «Bizim gibi, çiftliklerde çalışanlar, dünyada en yalnız insanlardır. Kimi kimseleri, yerleri yurtları yoktur. Bir çiftliğe girer, çalışır didinirler, biraz para yaparlar. Sonra kente gidip, kendilerini ve paralarını dağıtırlar. Sonra bir de bakarsın ki, yollara düşmüş başka bir çiftliğe gitmektedirler. Umdukları, bekledikleri bir şey yoktur.»

«Tamam oldu işte,» dedi Lennie. «Şimdi de bizi anlat.»

George, «Bize gelince işler böyle değil,» dedi. «Bizim geleceğimiz var. Bize değer veren ve konuşacağımız biri var.' Gidecek yerimiz yok diye bara gidip paramızı savurmamıza gerek yok. Öyleleri hapse girse kimse umursamaz, onlar da oralarda ömür tüketirler. Ama biz öyle değiliz.»

Lennie onun sözünü kesti, «Ama biz öyle değiliz. Çünkü neden? Çünkü, sen bana bakarsın, ben sana bakarım da ondan.» Sonra keyifle güldü. «Hadi devam et, George.»

«Sen ezbere biliyorsun. Kendin anlatabilirsin.»

«Hayır, sen anlat. Ben kimi şeyleri unutuyorum. Neler olacağını anlat.»

«Peki, oldu. Sonunda bir gün tüm paramızı toplayıp küçük bir ev ve birkaç dönüm toprak alacağız. Bir ineğimiz, birkaç domuzumuz olacak ve...»

«Toprağımızın geliriyle yaşayacağız,» diye bağırdı Lennie. «Bir de tavşanlarımız olacak.

Hadisene George. Bahçemizde neler olacağını ve kafeste tavşanlarımızın olacağını; kışın yağmurun nasıl yağacağını; sobamızı; sütlerin kaymağının bıçakla

19

kesilecek kadar kaim olacağını anlat.»

«Kendin neden anlatmıyorsun? Hepsini biliyorsun.»

«Hayır sen anlat. Ben anlatırsam keyifli olmuyor. Hadi anlat George. Tavşanlara benim bakacağımı söyle.»

«Peki,» dedi George. «Geniş bir sebze bahçemiz olacak. Tavşanlar için kümes yapacağız. Tavuk da besleyeceğiz. Ve kışın yağmur yağınca, 'İşin canı cehenneme, bu havada çalışılır mı hiç?' diyerek sobayı yakıp karşısına geçeceğiz. Yağmurun damda çıkardığı sesi dinleyeceğiz. Ne keyif!» Cebinden çakısını çıkardı. «Artık bu kadarı yeter,» dedi. Çakısını fasulye kutularından birinin tepesine batırıp kanırta kanırta açtı ve onu Lennie'ye verdi. Sonra ikinci bir kutu açtı. Cebinden iki kaşık çıkardı birini Lennie'ye uzattı.

Ateşin başına oturup ağızlarını fasulyeyle doldurdular ve hızlı hızlı çiğnediler. Lennie'nin ağzından birkaç fasulye fırladı. George kaşığını sallayarak ona sordu, «Söyle bakalım, yarın patron sana sorular sorunca sen ne cevap vereceksin?»

Lennie çiğnemedi yuttu ağızındakilerini. Derin düşünceye daldı. «Şey... Şey... Diyeceğim. Yok ben... Hiçbir şey söylemeyeceğim.»

«Aferin. Çok iyi, Lennie. Belki de adam oluyorsun artık. Birkaç dönüm toprağımız olunca tavşanlara bakmana izin verebilirim pekâlâ. Hele böyle güzel güzel anımsarsan.»

Lennie gururlandı. «Anımsayabilirim,» dedi.

George yeniden kaşığını sallayarak, «dinle beni. Çevrene iyi bak,» dedi. «Burayı anımsayabilirsin değil mi? Çiftlik bir çeyrek mil ötemizde. Dere boyunca yürürsen doğruca buraya çıkarsın.»

20

Lennie, «Olur,» dedi. «Bunu anımsarım. Hiçbir şey söylemeyeceğimi nasıl anımsadım değil mi?»

«Elbette anımsadın. Şey bak, Lennie. Eğer geçen seferki gibi kazara başın derde girerse, hemen buraya gelip çalıların arasına saklanacaksın.»

Lennie yavaşça, «Çalıların arasına saklanacağım,» diye mırıldandı.

«Ben gelene kadar orada saklanır beklersin. Bunu anımsayabilir misin?»

«Tabii George. Sen gelene kadar alırlıklarda saklanacağım.»

«Ama başını derde sokmamaya bak. Sokarsan tavşanları beslemene izin vermem,» dedi George ve boş fasulye kutusunu alırlığa fırlattı.

«Başımı belaya sokmam George. Bir tek laf etmeyeceğim.»

«Tamam, şimdi dengini buraya ateşin yanına getir. Burada uyumak iyi olacak. Yukarıyı, yaprakları seyrederek yatmak. Ateşi besleme. Bırakalım sönsün.»

Yataklarını kumun üzerine serdiler. Alevler alçaldıkça, ışık çemberi de ufaldı, kıvrık dallar gözden kayboldu. Sadece ağaç gövdeleri belli belirsiz bir ışık altında görünüp kayboluyordu. Lennie karanlığın içinden seslendi.

«George uyuyor musun?»

«Hayır. Ne istiyorsun?»

«Tavşanlarımız değişik renkte olsun George.»

21

«Tabii,» dedi George, yarı uyur yarı uyanık. «Kırmızı, mavi, yeşil tavşanlar, Lennie. Milyonlarcası.»

«Uzun tüylülerinden de alalım George. Hani Sacramento'da görmüştük ya, işte onlar gibi uzun tüylülerinden.»

«Tamam, uzun tüylülerinden alalım.»

«Bak, istersen başımı alır giderim, George. Bir mağarada yaşarım.»

«Ne cehenneme gidersen git,» dedi George. «Sus artık.»

Ateşin kırmızı ışığı karardı. Derenin yanındaki tepede bir akal uludu, öbür yakadan bir köpek daha yanıt verdi. ınar yaprakları hafif gece esintisiyle fısıldamaya başladı.

22

İKİNCİ BOLUM

Baraka üzün dikdörtgen biçiminde bir yapıydı. İç duvarları badanalı yerler boyasızdı. Duvarların üçünde küçük kare şeklinde pencereler, dördüncü duvardaysa tahta sürgülü, ağır tahta bir kapı vardı. Sekiz tane kerevet duvarlara dayanmıştı. Bunlardan beşinde yataklar yapılmış, battaniyeler serilmişti. Diğer üçünde çuval bezinden kılıflı yataklar görölüyordu. Her kerevetin üstünde, açık yanı öne bakar şekilde duvara çakılmış elma kasaları vardı. Bunlar yatak sahiplerinin özel

eşyalarını koymalarına yarayacak ikişer raf oluştuyordu. Bu raflar; sabun, talk pudrası, tıraş bıçağı ve çiftlik işçilerinin açıktan açığa alaya aldıkları, ama derinden derine beğeniyle göz gezdirdikleri kovboy dergileri gibi şeylerle dolup taşmaktaydı. Raflarda ayrıca ilaçlar, ufak şişeler, taraklar da vardı. Kasaların yanlarına çakılmış çivilerden birkaç kravat sarkıyordu. Duvarlardan birine yakın, dökme bir soba vardı, borusu doğrudan tavandan çıkıyordu. Odanın ortasında büyük dörtköşe bir masa üstünde de oyun kâğıtları bulunuyordu. Masanın çevresine oyuncuların oturması için tahta kasalar dizilmişti.

Sabahleyin on sularında yan pencerelerin birinden güneşin toz dolu ışık demeti giriyordu. Sinekler aceleci yıldızlar gibi bu ışık demetinden içeri dışarı uçuşuyorlardı.

23

Tahta mandal kalktı. Kapı açıldı, uzun boylu düşük omuzlu yaşlı bir adam girdi içeri. Üzerinde kot elbise vardı, sol elinde uzun sopalı bir süpürge taşıyordu. Arkasından George, George'un da ardından Lennie girdi.

Adam, «Patron sizi dün akşam bekliyordu,» dedi, «sabah işe başlamadığınız için fena kızdı.» Sağ kolunu uzattı, yeninden el yerine uzun bir sopaya benzeyen bileği çıktı ortaya. «Şu iki yatağa yerleşebilirsiniz,» dedi. Sobanın yanındaki yatakları gösteriyordu.

George ilerledi, şilte görevini gören saman dolu çuvalın üzerine dengini attı. Yatağın üst tarafındaki, elma kasasından yapılmış rafa baktı ve orada ufak sarı bir teneke kutu buldu çıkardı: «Söylesene bu nedir?»

«Bilmem,» dedi yaşlı adam.

«Üstünde 'bit, hamamböceği ve diğer haşaratı yok eder' yazıyor. Bize ne biçim yataklar veriyorsunuz böyle? Bit, böcek sahibi olmak niyetinde değiliz.»

Yaşlı temizlikçi, süpürgesinin sopasını öbür yanına geçirip koltuğunun altına sıkıştırdı. Kutuyu almak için elini uzattı. Etiketini iyice inceledi. Sonunda, «Bakın ne diyeceğim,» dedi, «bu yatakta en son yatan adam demirciydi. Çok iyi bir insandı ve çok temiz titiz biriydi. Hatta yemek yedikten sonra bile ellerini yıkardı.»

«Peki nasıl oldu da bitlendi?» George'un öfkesi yavaş yavaş artıyordu. Lennie dengini bitişik yatağa koyup oturmuştu. Ağzını açmış George'u izliyordu.

Temizlikçi anlatmayı sürdürdü. «Adı Whitey olan bu demirci, hiç böcek görmese bile emin olmak için bu ilacı kullanan bir adamdı, anladınız mı? Yemeklerde haşlanmış patatesini

24

iyice soyup, ne cins olursa olsun, lekelerini oyar atardı. Yumurtalarda kırmızı bir nokta görse kazırdı. Sonunda yemekleri beğenmediği için işi bıraktı. İşte böyle titiz bir adamdı. Dışarıya çıkmayacak bile olsa, Pazar akşamları güzelce giyinir hatta kravat bağlar sonra da barakada otururdu.»

«Öyle mi?» dedi Geörge kuşkulu bir sesle. «Neden buradan ayrıldı demiştin?»

Yaşlı adam sarı teneke kutuyu cebine attı ve sert beyaz bıyıklarını yumruğuyla sıvazladı.

«Neden mi?.. Şey... Çıktı gitti işte, herkesin gittiği gibi. Dediğine bakılırsa yemekleri beğenmediğinden. Sadece gitmek istemiştir işte. Yemeklerden başka neden ileri sürmedi. Bir gece ansızın 'paramı ödeyin' dedi, birçoklarının yaptığı gibi çıktı gitti.»

George şilteyi kaldırdı altına baktı. Eğilip çuval bezinden yapılmış yatak kılıfını iyice inceledi. Lennie de hemen kalkıp aynı şeyi yaptı. Sonunda George'un içi rahat etmiş gibiydi. Dengini açtı; ustura, sabun, tarak, bir ilaç şişesi, krem ve deri bileklik gibi şeylerini rafa dizdi. Sonra battaniyelerini yayarak yatağını yaptı. Yaşlı adam, «Sanırım patron nerede ise gelir. Bu sabah sizi burada görmeyince köpürdü. Biz kahvaltı ederken geldi. 'Şu yeni adamlar ne cehennemde?' dedi. Seyise de çattı.»

George yatağının üzerindeki bir kırıışığı eliyle düzeltip oturdu. «Seyise mi çattı?»

«He ya. Seyis bir zencidir de.» «Zenci mi?»

«Hı evet. İyi adamdır. Kamburdur. Vaktiyle bir at tepmiş de. Patron kızınca hırsını ondan çıkarır. Ama o hiç aldırılmaz. Çok okur. Kitaplar var odasında.»

25

«Patron nasıl bir adam?» diye sordu George.

«Şey, oldukça iyi bir adamdır. Zaman zaman çok kızar, ama oldukça iyidir. Bak anlatayım. Noel'de ne yaptı biliyor musun? Buraya bir galon viski getirdi. 'İçin çocuklar, için. Noel yılda bir kez gelir' dedi.»

«Deme yahu. Koca bir galon mu?»

«Evet efendim. Tanrım ne denli eğlenmiştik. O gece zencinin gelmesine de izin verdiler. Smitty diye küçük bir arabacı var. Zenciyle güreşe tutuştu. İyi de becerdi bu işi. Çocuklar onun ayaklarını kullanmasına izin vermediler. O yüzden zenci kazandı. Smitty, 'eğer ayaklarını kullanmış olsaydım, zenciye öldürürdüm' diyor. Çocuklar da zencinin kamburu olduğundan Smitty'nin ayaklarını kullanamayacağını söylediler.» Sustu, o anı sanki yeniden yaşadı. «Ondan sonra çocuklar Soledad'a gidip dağıtmışlar. Ben onlarla gitmedim. Ee, artık kocadık.»

Lennie yatağını düzeltmeyi bitirdiği sırada, tahta mandal yeniden kalktı ve kapı açıldı. Kapının girişinde kısa boylu tıknaz bir adam duruyordu. Üzerinde kot pantolon, pamuklu kumaştan gömlek, siyah önü iliklenmemiş bir yelek ve siyah ceket vardı. Başparmaklarını, dört köşe tokanın iki yanından kemerin altına sokmuştu. Kafasında kahverengi bir stetson şapka, ayaklarında yüksek topuklu çizmeler vardı. Sanki işçi olmadığını kanıtlamak için çizmelerine mahmuz takmıştı.

Yaşlı temizlikçi ona bir göz attı, sonra yumruğuyla sakalını sıvazlayarak, ayaklarını sürte sürte kapıya doğru yürüdü. «Bu çocuklar şimdi geldiler,» dedi ve patronun önünden geçerek dışarı çıktı.

Patron, çoğu şişko bacaklıların yaptığı gibi kısa ve hızlı adımlarla girdi barakaya. «Murray ve Ready firmasına bu sabah

26

iki adama gereksinim olacağını yazmıştım. İş karneleriniz var mı?» George elini cebine soktu, karneleri çıkararak patrona uzattı. «Bu, Murray ve Ready firmasının hatası değilmiş. Burada işe bu sabah başlayacağınız yazıyor.»

George gözlerini indirdi ayaklarına bakarak, «Otobüs şoförü yüzünden oldu,» dedi. «On mil yürümek zorunda kaldık, burası diye bizi erken indirmiş. Sabahleyin de araç bulamadık.»

Patron gözlerini kısarak baktı. «Eh, ben de tahıl ekibini iki kişi eksik yolladım. Artık yemekten önce gitmeniz yararlı yok.» Cebinden işçilerin çalıştıkları saatleri not ettiği defteri çıkardı, arasına kalem sıkıştırılmış sayfayı açtı. George Lennie'ye anlamlı bir kaş çatı. Lennie de anladığını anlatmak için başım salladı. Patron kalemini yaladı:

«Adın ne?»

«George Milton.» «Ya senin ki?» George yanıtladı: «Onun ki Lennie Small.»

İsimler deftere yazıldı. «Şimdi bakalım. Bugün ayın yirmisi değil mi? Yirmisi öğle vakti.» Defteri kapattı. «Sizler nerede çalıştınız daha önce?»

«Weed dolaylarında,» dedi George. «Sen de mi?» diye sordu patron Lennie'ye. George yanıtladı, «Evet o da.»

Patron alaycı bir şekilde parmağıyla Lennie'ye işaret etti. «Pek konuşkan birine benzemiyor.»

27

«Hayır,» dedi George. «Pek konuşmaz, ama çalışkan bir işçidir. Bir boğa kadar güçlüdür.»

Lennie kendi kendine gülerek yineledi George'un sözünü. «Bir boğa kadar güçlü.»

George ona kaşlarını çatınca, Lennie unuttuğu için utanarak başını önüne eğdi.

Patron birden, «Buraya bak Small,» dedi. Lennie başını kaldırdı. «Ne iş gelir elinden?»

Lennie paniğe kapılarak George'a baktı yardım istercesine. «Ne iş verirsiniz yapar,» dedi George. «Hayvanlara bakar. Tahıl çuvallarını taşır, traktör sürer. Ne iş verirsiniz yapar. Bir deneyin.»

Patron George'a döndü. «Öyleyse neye bırakmıyorsun kendi yanıtlasın? Ne iş çeviriyorsun sen burada?»

George sesini yükselterek onun sözünü kesti. «Bakın onun pek zeki olduğunu söylemiyorum. Zeki değil. Ama işe gelince doğrusu çok iyi çalışır. İki yüz kiloluk balyayı gık demeden taşır.»

Patron elindeki küçük defteri cebine tıktırdı. Başparmaklarını kemerinin altına geçirdi yeniden; ve gözünün birini kaparcasına kıstı. «Bana baksana neyin peşindesin sen?»

«Hı?»

«Bu adamın sırtından para mı yapıyorsun? Yoksa kazancını elinden mi alıyorsun?»

«Ne münasebet? Neden onun sırtından geçindiğimi düşünüyorsunuz?»

28

«Şimdiye kadar bir başkası için bu denli çırpınan bir adam görmedim de. Senin bundan ne çıkarın olduğunu öğrenmek istedim.»

George, «şey,» dedi. «O benim kuzenim olur. Annesine ona gözkulak olacağım diye söz verdim. Çocukken başına bir at çiftesi yemiş. Aslında iyi insandır. Sadece akli kıttır. Ama ona söyleneni yapar.»

Patron hafiften döndü. «Eh. Tanrı biliyor ya arpa çuvallarını taşımak için akıl gerekmez. Ama bir numara çevreyim deme Milton. Gözüm üzerinde olacak. Weed'deki işten neye çıktınız?»

«İş bitmişti.»

«Ne iş yapıyordunuz orada?» «Şey, lağım kazıyorduk.»

«Pekâlâ. Ama numara çevirmeye kalkma. Bana yutturamazsın. Çok açığözler gördük şimdiye kadar. Yemekten sonra tahıl ekibiyle gidin. Harman dövme makinelerinden arpa taşıyacak. Slim'in ekibiyle gidin.»

«Slimmi?»

«Evet, iri yarı arabacı. Yemekte görürsün onu.» Birden döndü kapıya gitti. Ama dışarı çıkmadan önce iki adama uzun uzun baktı.

Adamın ayak sesleri uzaklaşınca George Lennie'ye döndü. «Hani ağzını açmayacaktın? O koca gaganı kapayıp konuşmayı bana bırakacaktın. Nerdeyse işimizden oluyorduk.»

Lennie üzgün üzgün ellerine bakıyordu: «Unuttum George.»

29

«Öyle ya unuttun. Hep unutursun zaten. İşi düzeltmek de bana düşer.» Kerevetin üzerine attı kendini. «Artık şimdi gözü hep üstümüzde olur. Şimdi biz de dikkat edip falso yapmamalıyız. Bundan böyle o koca çeneni kapa.» Sonra suratını asıp sustu, düşünceye daldı.

«George.» «Ne var?» «Başımı at tepmedi benim, değil mi George?»

George kızgın bir sesle, «keşke tepseydi. Ne iyi olurdu,» dedi. «Kimsenin başı derde girmezdi.»

«Senin kuzenin olduğumu söyledin, George.»

«N'apayım, yalan söyledim. Yalan olduğuna da memnunum. Akrabam olaydın dayanamaz kendimi vururdum.» Birden sustu, açık olan kapıya yürüdü, dışarı baktı. «Hey bana bak, ne halt ediyorsun? Bizi mi dinliyorsun?»

Yaşlı adam ağır ağır odaya girdi. Elinde süpürgesi vardı. Gri ağızlı, uçuk renkli gözlerle kör gibi bakan çoban köpeği ayaklarını sürüye sürüye yaşlı adamın peşinden geliyordu. Topallayarak zar zor odanın bir yanına gitti, yattı, homurdanarak kurşuni renkli güve yemiş postunu yalamaya başladı. Yaşlı temizlikçi köpeği öylece yerleşene dek izledi. «Dinlemiyordum. Gölgede bir an için durup köpeğin sırtını kaşıdım. Helayı temizlemeyi daha yeni bitirdim.»

«Koca kulaklarını açmış, bal gibi bizi dinliyordun,» dedi George. «Meraklı kişilerden hoşlanmam.»

Yaşlı adam huzursuz bir şekilde, bir George'a, bir Lennie'ye baktı. Sonra gözlerini George'a çevirdi. «Daha yeni

30

geldimdi dışarı. Konuştuklarını duymadım. Hem, ne konuştuğunuzla ilgilenmiyorum. Çiftlikte kimse dinlemez, soru sormaz.»

George biraz yatışmıştı. «Doğrusu da bu. İşinden olmak istemeyen böyle yapmalı.» Yaşlı adamın savunması onu inandırmıştı. «Gel içeri de biraz otur,» dedi ona. «Ne de kocamış bu köpek böyle.»

«Yaa. Onu daha yavruyken almıştım. Gençliğinde iyi bir çoban köpeğiydi.» Süpürgesini duvara dayadı, kırçıl sakalını yumruğuyla sıvazladı. «Ee... Patronu nasıl buldunuz?»

«Eh, fena sayılmaz. İyi birine benziyor.»

«İyidir,» dedi temizlikçi. «Suyuna gitmek gerek yalnız.»

Bu sırada genç bir adam girdi barakaya; yanık yüzlü, kahverengi gözlü, kıvr kıvr saçlı, zayıf genç bir adam. Sol elinde bir iş eldiveni vardı ve patron gibi topuklu çizme giymişti. «Bizim ihtiyarı gördünüz mü?»

Temizlikçi, «Biraz önce buradaydı, Curley. Sanırım yemekhaneye gitti,» dedi.

«Ona yetişmeye çalışayım,» dedi Curley. Gözleri yeni adamlara takıldı ve giderken durdu. Soğuk bakışlarla George'u, sonra da Lennie'yi süzdü. Yavaşça kolları büküldü, yumrukları sıkıldı. Vücudu gerildi ve hafifçe Öne eğildi. Bakışları durumu kollar gibiydi, aynı zamanda kavgacı bir anlatım taşıyordu. Lennie bu bakıştan tedirgin olmuştu, sinirli sinirli ayaklarını oynatıyordu. Curley ağır adımlarla ona yaklaştı ve sordu:

«Bizim ihtiyarın beklediği yeni işçiler siz misiniz?» George, «Şimdi geldik,» dedi. «Bırak da koca herif konuşsun.»

31

Lennie utançtan kıvranıyordu.

George, «Belki de konuşmak istemiyor, ne dersin?»

Curley aniden ondan yana döndü. «Tanrım! Ona bir şey sorunca yanıt vermek zorunda. Hem sen ne halt etmeye lafa karışıyorsun?»

George soğuk bir şekilde, «birlikte dolaşırız biz hep.»

«Demek öyle.»

George gergin ve hareketsizdi. «Evet öyle,» dedi.

Lennie çaresizce George'a bakıyor, ondan ne yapması gerektiğini söylemesini bekliyordu.

«Sen şimdi koca herifin konuşmasına izin vermiyor musun yani?»

«Sana bir şey söylemek isterse söyler.» George Lennie'ye hafifçe başıyla işaret etti.

Lennie de alçak sesle, «Biz daha şimdi geldik,» dedi.

Curley onun gözünün içine bakarak, «Bir daha sana bir şey sorulduğunda cevap ver,» dedi. Kapıya döndü ve çıktı. Dirsekleri hâlâ biraz büküktü.

George onun dışarıya çıkışını izledi, sonra temizlikçiye döndü. «Söylesene bana, buna ne oluyor böyle. Lennie ona bir şey yapmadı ki.»

Yaşlı adam kimsenin dinlemediğinden emin olmak için kapıdan yana baktı ve alçak sesle «O patronun oğlu,» dedi. «Curley beceriklidir. Ayrıca boks çalışmıştır. Hafif siklette. Yumruğuda kuvvetlidir.»

32

«Bana ne bundan,» dedi George. «Lennie'ye takması gerekmez. Lennie ona bir şey yapmadı. Lennie'den ne istiyor?»

Temizlikçi düşündü, taşındı «şey, bak ne diyeceğim,» dedi. «Curley diğer ufak tefek adamlara benzer. İri yarı kişilerden hoşlanmaz. Onlara hep sataşır. Bir anlamda kendisi iri yapılı olmadığı için onlara kızar. Böylelerini görmüşsündür, bilirsin değil mi? Hep hır çıkaran ufak tefek kişilerdir yani.»

«Tabii,» dedi George. «Bu tiplere çok rastlamışımıdır. Ama bu Curley denen adam Lennie'ye bulaşmasa iyi olur. Lennie boksör moksör değil ama, Curley Lennie'ye sataşırsa canı fena yanar.»

«Tamam da, Curley'nin de yumruğu yamandır hani,» dedi temizlikçi. «Yalnız bana ters gelen bir şey var. Curley kalkıyor, dev gibi birine saldırıyor ve adamı pataklıyor. Herkes hemen onu övüyor. Aynı şey yapıp dayağı yedi mi bu kez koca adamın kendine denk biriyle dövüşmesi gerektiğini söyleyip hep birlikte adama çullanıyorlar. Bu bana ters gelmiştir hep. Curley ne yapar yapar, sonunda hep karşısındaki dayak yer.»

George kapıyı gözetliyordu. Tehdit eder gibi, «Lennie'ye dikkat etse iyi eder,» dedi. «Lennie boksör değil ama kuvvetli ve atik, üstelik kaide falan da bilmez.» Dört köşe masaya gitti ve kasalardan birinin üzerine oturdu. Oyun kâğıtlarının bazılarını topladı ve karmaya başladı.

Yaşlı adam da başka bir kasanın üstüne oturdu. «Sakin sana söylediklerimi Curley'e söyleme. Beni kovar. Hiç fartası furtası yoktur. Kendisi nasılsa patronun oğlu, onu kimse kovamaz.»

George elindeki desteyi kesti, her bir kâğıdı çevirip baktıktan sonra üst üste atmaya başladı. «Bu Curley denen adam

33

kalleşin biri gibi geliyor bana. Böyle kötü bastıbacaklardan hiç hoşlanmam.»

«Son günlerde daha da beter oldu, » dedi adam. «İki haftalık evli. Karısı patronun evinde kalıyor. Evlendiğinden beri daha azıttı.»

George homurdandı, «Karışma hava atıyordur, belki.»

Yaşlı adam dedikoduyu koyulaştırdı. «Sol elinde eldiven vardı, gördün mü?»

«Eee gördüm? Nolmuş?»

«O eldivenin içi vazelin doluymuş.»

«Vazelin mi? Ne işe yararmış?»

«Dinle bak. Curley'nin dediğine göre elini kansı için yumuşak tutuyormuş.»

George dikkatini kâğıtlara vermişti. «İnsan böyle şeyleri nasıl söyler? Ayıp.»

,Yaşlı adama artık güven gelmişti. Rahatlamıştı, artık istediği gibi konuşabilirdi. «Curley'nin

karısını bir görsen.»

George kağıtlan yeniden kesti ve kasten yavaş yavaş dizmeye başladı. «Güzel mi?» diye öylesine sordu.

«Evet güzel. Güzel ama, aması var.»

George kağıtlan incelemeyi sürdürdü. «Aması ne?»

«Gözü dışarda.»

«Yaa, iki haftalık evli olduğu halde mi? Curley'nin böyle horozlanmasının nedeni bu olsa gerek.»

34

«Onu Slim'e göz ederken gördüm. Slim bizim arabacı olan arkadaş. Çok iyi bir genç. Onu hasat işinde çalışırken gör. Yüksek ökçe giymesine gerek yok. Kadının Slim'e göz ettiğini gördüm. Curley'nin haberi yok. Kadın geçenlerde de Carlson'a göz ediyordu.»

George hiç ilgilenmiyormuş gibi davranıyordu. «Görünüşe bakılırsa burası şenlikli bir yer.»

Temizlikçi sandığın üzerinden kalktı. «Biliyor musun ne düşünüyorum?» George cevap vermedi. «Bana kalırsa Curley, şıllığın biriyle evlenmiş bulunuyor.»

«Bu işi yapan ilk insan Curley değil ki,» dedi George. «Bir sürü adam yapmıştır bunu.»

Yaşlı adam kapıya yöneldi. Yaşlı köpeği de başını kaldırıp çevresine göz gezdirdi, sonra sahibini izlemek için güçlükle ayaklarının üzerine kalktı. «Çocuklar için yıkanma varillerini çıkarmalıyım ortaya. Neredeyse gelirler. Siz ikiniz de arpa mı çekeceksiniz?»

«Hu.»

«Anlattıklarımın Curley'e söz etmezsin değil mi?»

«Ne gereği var?»

«Bayım, gözlerinle görünce anlayacaksın onun bir şıfıntı olduğunu,» dedi adam ve kapıdan dışarı günlük güneşlik açık havaya çıktı.

George iskambil kâğıtlarını üç grup halinde yığıyordu. Asların üzerine dört ispati koydu. Güneşin ışık demeti yere kare şeklinde vurmuştu ve sinekler bu ışık demetinin içinde kıvılcımlar gibi geziniyordu. Dışardan koşum şıkırtısı ve fazla

35

yüklenmiş arabaların dingillerinin gıcırtısı işitildi. Uzaktan bir ses «Seyis, seeeyis,» diye bağırdı.

Ardından «ne cehenneme gitti bu Allahm belası zenci?» dedi.

George serdiği falı seyretti seyretti sonra kâğıtları kanştırıverdi ve Lennie'ye döndü. Lennie yatağına yatmış onu izliyordu.

«Bak Lennie! Burası madara bir yer. Korkuyorum. Curley denen herifle başın derde girecek. Bu tipleri tanırım. Seni yokluyordu. Aklınca seni korkuttu. İlk fırsatta seninle kavgaya girecek.»

Lennie'nin gözlerinde korku belirdi. «Ben sorun istemiyorum,» dedi yakını gibi. «Beni dövmesine izin verme George.»

George kalktı gitti Lennie'nin yatağına oturdu. «Bu tiplerden nefret ederim. Bunun gibilerini çok gördüm. Yaşlı herifin dediği gibi Curley için hava hoş, onun tuzu kuru. Hep kazanan o olur.» Sonra bir an düşündü. «Sana sataşırса buradan atılırız, hiç kuşkun olmasın. Dikkat et falso verme. O patronun oğlu. Bak Lennie, ondan uzak durmaya çalış. Onunla hiç konuşma. Buraya gelirse doğruca odanın öteki ucuna geç. Dediklerimi anladın mı Lennie?»

«Dert istemiyorum,» diye yakındı Lennie. «Ben ona bir şey yapmadım ki...»

«Evet ama, eğer Curley'nin canı kavga etmek isterse, senin bir şey yapmamış olmanın önemi kalmaz. Sen sadece ondan uzak dur. Bunu hatırlar mısın?»

«Tabii George, tek bir kelime söylemeyeceğim.»

Yaklaşmakta olan tahıl ekibinin sesleri daha iyi duyuluyordu şimdi. Nal sesleri, fren gıcırıtları, zincir şıkırıtları... Adamlar

36

birbirlerine sesleniyorlardı. Yatakta Lennie'nin yanında oturmakta olan George düşünüyordu ve kaşlarını çatmıştı. Lennie korka korka sordu. «Kızgın değilsin değil mi George?»

«Sana kızgın değilim. Şu Curley denen piç herife kızıyorum. Biraz para, yüz dolar kadar, koyarız bir yanımıza diye umutlanıyordum.» Sonra kararlı bir sesle ekledi. «Curley'den uzak dur Lennie.»

«Tabii George. Tek laf etmeyeceğim.»

«Seni kışkırtmasına izin verme. Ama o piç oğlu piç sana vurursa sen de ona patlat.»

«Neyi patlatacağım George?»

«Boş ver. Sırası geldiğinde söylerim. Bu tip heriflerden nefret ederim. Bana bak Lennie, eğer başın derde girerse, sana ne yapmanı söylediğimi hatırlıyor musun?»

Lennie dirseğinin üzerinde doğruldu. Düşünce ile yüzü kırıştı. Sonra üzgün üzgün George'un yüzüne baktı. «Eğer başım derde girerse tavşanları beslememe izin vermeyeceksin.»

«Hayır o değil. Dün gece yattığımız yeri hatırladın mı? Hani derenin kenarında?»

«Hu, hatırladım. Tabii hatırladım. Oraya gidip çalılığa gizleneceğim.»

«Ben gelene kadar çıkma. Kimseye görünme. Derenin kıyısındaki çalılığa saklan. Yinele bakayım.»

«Derenin yanındaki çalılığa saklan. Derenin yanındaki çalılığa saklan.»

«Başın derde girerse.»

Dışarda bir fren sesi duyuldu. «Seyis. Hey seeyis!»

37

George, «Kendi kendine tekrarlar da unutmayasın.»

Her iki adam da başlarını kaldırdılar. Kapıdan giren dörtgen biçimindeki güneş ışığı bir şey önlemişti Bir kız durmuş içeri bakıyordu. Dolgun boyalı dudakları, fazla makyajlı iri gözleri vardı. Tırnakları kırmızı boyalıydı. Saçları sosise benzeyen minik bukleler halinde sarkıyordu. Pamuklu kumaştan bir ev entarisi giymişti, ayaklarında deve kuşu tüyleri ile süslenmiş kırmızı terlikler vardı. «Curley'i arıyorum,» dedi. Sesi genizden geliyordu ve pürüzlüydü.

George bakışlarını ondan uzaklaştırdı sonra yine ona çevirdi. «Bir dakika önce buradaydı ama çıktı.»

«Öyle mi?» Ellerini arkasına götürdü, kapı pervazına yaslandı, vücudunu öne doğru çıkardı. «Siz şu yeni gelenlersiniz, değil mi?»

«Hı.»

Lennie gözleriyle kadının vücudunu inceliyordu. Kadın Lennie'ye bakmıyormuş gibi davranıyordu ama yine de vücudunu yaylandırdı. Tırnaklarına bakıyordu. «Curley bazen buraya gelir de,» diye anlattı kadın.

George ters ters «Şu anda burada değil işte,» dedi. «Eh öyleyse başka yerlere bakayım bari,» dedi kırılarak.

Lennie, büyülenmiş gibi onu seyrediyordu. George «Onu görürsem aradığımı söylerim,» dedi.

Kadın fıkırdayarak vücudunu salladı. «Aramak da kabahat mi?» dedi. Arkasından, oradan geçenlerin ayak sesleri geliyordu. Başını çevirdi «merhaba Slim,»

Kapıdan Slim'in sesi duyuldu. «Merhaba güzelim.»

38

«Curley'i arıyorum, Slim.»

«İyi arasaydın bulurdun. Gördüğümde eve gidiyordu.»

Kadın birden telaşa kapıldı. Barakadakilere «hoşça kalın çocuklar,» diyerek hızlı adımlarla oradan uzaklaştı.

George Lennie'ye döndü, «Tanrım, ne şıfıntı be,» dedi. «Demek Curley kendine karı diye bunu seçmiş.»

Lennie, «Güzel kız,» diye savundu.

«Ya evet. Hiç de saklamıyor doğrusu. Curley'in başı derde girer bununla. Eminim yirmi dolar karşılığında kimle olsa yatmaya hazırdır.»

Lennie hâlâ kadının az önce bulunduğu yere, kapıya, bakıyordu. «Amma da güzel be,» dedi ve hayran hayran gülümsedi. George ona baktı ve onu kulağından yakalayıp sarstı.

«Bana bak ahmak herif,» dedi öfkeyle. «Bu orospuya bakmayacaksın bile. Ne dediği, ne yaptığı beni ilgilendirmez. Böyle zehirli yılanları çok gördüm. Ama insanı kodese düşürecek bundan daha iyisi bulunmaz. Ondan uzak dur.»

Lennie kulağını kurtarmaya çalıştı. «Ben kötü bir şey yapmadım ki George.»

«Hayır yapmadın. Ama orada kapıda durmuş bacaklarını gösterirken başını öbür yana çevirmedin de.»

«Kötülükle bakmadım, inan George. Namusum hakkı için.»

«Onu bunu bilmem, ondan uzak dur. Karı fare kapanına benziyor. Bırak Curley kısılsın kapana. Kendi düşen ağlamaz.»

39

Vazelin dolu eldivenmiş,» dedi George iğrenerek. «Bahse girerim çiğ yumurta yiyor, kuvvet macunu satanlara mektupla siparişler veriyordur.»

Lennie birden bağırdı, «Buradan hiç hoşlanmadım George. Burası iyi bir yer değil. Gitmek istiyorum buradan.»

«Biraz para biriktirene kadar kalmamız gerek. Başka çaremiz yok Lennie. İlk fırsatta çıkar gideriz. Ben de hiç hoşlanmadım buradan.» George masaya gitti ve yeniden fal açmağa koyuldu. «Hem de hiç hoşlanmadım buradan. Bu kadarcık ücrete çekilir şey değil. Birkaç dolar toplayınca doğru American River'a gider orada altın ararız. Orada belki de günde bir iki dolar yaparız, hatta belki de bir damar buluruz.»

Lennie heyecanla ona doğru eğildi. «Hadi gidelim George. Hadi gidelim buradan. Burası çok kötü bir yer.»

«Kalmak zorundayız,» dedi George bu kez kısaca. «Şimdi kapa çeneni. Neredeyse gelecek adamlar.»

Yakındaki heladan su şıkırtıları ve kova tıngırtıları geliyordu. George kâğıtları inceliyordu. «Yıkansak iyi olur,» dedi. «Ama kirlenecek iş yapmadık ki...»

Kapıda uzun boylu bir adam belirdi. Ezilmiş, şekilsiz stetson şapkasını kolunun altına kıstırmış, ıslak uzun siyah saçlarını arkaya tarıyordu. Diğerleri gibi kot pantolon ve ceket giymişti. Saçını taramayı bitirince, odanın ortasına doğru yürüdü. Yürüyüşünde soylu bir kişi, usta bir sanatkar havası vardı. Burada arabacı idi, ama çiftliğin kralıydı. On, onaltı hatta yirmi katırı tek bir koşumla sürebilirdi. Katırın sırtındaki sineği boğa kırbağıyla katıra değmeden öldürebilirdi. Öyle sakın ve ağır başlı davranırdı ki, o konuşmaya başladığında herkes susardı. İster politika, ister aşk konusunda olsun herkes onun her söylediğine

40

inanırdı. Bu arabacı Slim'di. Dar ve uzun yüzünden kaç yaşlarında olduğu anlaşılmazdı; otuzbeş ya da ellisinde olabilirdi. Kulakları kendisine söylenenden fazlasını işitirdi. Ağır konuşması, derin düşünceden çok derin anlayış taşırdı. Elleri iri fakat zayıftı ve onları tapınak dansçıları kadar zarif bir şekilde hareket ettiriyordu.

Ezilmiş olan şapkasını düzledi, ortasını bastırıp başına geçirdi. Barakadaki iki kişiye yumuşak bir bakışla baktı. «Dışarda güneş o denli parlıyor ki, içeriye girince gözlerim karardı, sizleri zor görüyorum. Yeni işçiler siz misiniz?»

«Yeni geldik,» dedi George. «Arpa mı çekeceksiniz?»

«Patron öyle söylüyor.»

Slim masanın başına geçti, bir kasa çekip George'un karşısına oturdu. Açılmış falı ters tarafından inceledi. «Dilerim benim takıma düşersin,» dedi. Sesi çok yumuşaktı. «Benim takımında iki serseri var, arpa çuvalını un çuvalından ayıramıyorlar. Siz ikiniz hiç arpa çektiniz mi?»

«A tabii,» dedi George. Ama bu işte öyle olağanüstü sayılmam doğrusu. Asıl şu çam yarması var ya o tek başına iki kişinin çekebileceğinden fazlasını çeker.»

Konuşmayı, gözlerini bir birine bir ötekine çevirerek izleyen Lennie bu iltifat üzerine gülümsedi. George'un arkadaşı için böyle konuşması Slim'in hoşuna gitmişti. Masanın üzerine eğilip boş kâğıtlardan birinin köşesini tıklattı. «İkiniz hep beraber mi dolaşıyorsunuz?» Sesinin tonu dostçaydı, karşısındakinde güven hissi yaratıyordu.

«Tabii,» dedi George. «Biz bir anlamda birbirimize göz

41

kulak oluruz.» Baş parmağı ile Lennie'yi işaret ederek «pek zeki değildir. Ama çok çalışkandır. Çok da iyi bir insandır. Ama pek akıllı değildir. Uzun zamandır tanırım.»

Slim George'a derin derin baktı. «Birlikte dolaşıp birbirine destek olan kişilere pek rastlanmıyor artık,» dedi. «Nedendir acaba? Şu dünyada herkes birbirinden korkuyor olsa gerek.»

George «oysa, bildiğin bir kişiyle dolaşmak çok daha güzel,» dedi.

Bu sırada güçlü kuvvetli, koca göbekli bir adam girdi barakaya. Saçından hâlâ sular sızıyordu. «Merhaba Slim,» dedi ve durup George ve Lennie'ye baktı.

Slim onları tanıştırmak için, «Bu arkadaşlar yeni gelmişler,» dedi.

«Memnun oldum,» dedi iri yapılı adam. «Benim adım Carlson.»

«Ben George Milton. Bu da Lennie Small.»

Carlson yine «Memnun oldum,» dedi. «Hiç de adı gibi küçük değil ama.» Kendi şakasına kendi güldü hafifçe. «Hiç de küçük değil,» diye sözlerini yineledi. Sonra Slim'e döndü. «Slim senin köpek nasıl? Bu sabah arabanın altında görmedim onu.»

«Dün gece doğurdu,» dedi Slim. «Dokuz tane. Hemen dördünü boğdum. Bu kadar çok yavruyu besleyemez garip hayvan.»

«Demek beş yavru kaldı.»

«Hı evet. En büyükçe olanları bıraktım.»

42

«Ne cins olacak onlar dersin?»

«Bilmem,» dedi Slim. «Her halde çoban. Çünkü bizimki azdığında etrafında dolaşan itlerin çoğu çoban cinsiydi.»

Carlson, «Demek beş yavru,» diye sürdürdü konuşmasını. «Hepsini saklayacak mısınız?»

«Bilmem. Hiç değilse bir süre tutarım. Lulu onları emzirsin diye.»

Carlson düşünceli düşünceli «buraya bak Slim. Düşünüyorum da; Candy'nin şu kahrolası köpeği çok kocadı. Öylesine de kötü kokuyor ki, barakaya girdimi iki üç gün kokusu burnumdan gitmiyor. Sen ona söylesen de o köpeği vuruverse. Ona sendeki yavrulardan birini verirsin yetiştirir. Kokusu bir mil öteden burnuma geliyor. Zavallının dişleri yok. Gözleri neredeyse kör. Yemek yiyemiyor. Candy onu sütle besliyor. Zavallı bir şeycikler çiğneyemiyor.

George bütün dikkati ile Slim'i izliyordu. Birden yemek kampanyası çılmaya başladı dışarda.

Önce yavaş yavaş sonra hızlı hızlı, öyle ki, vuruşları belli olmaz oldu, kampananın sesi zil sesine dönüştü. Sonra başladığı gibi birden kesiliverdi.

Carlson, «İşte yemek zili,» dedi.

Bir grup işçinin yemekhaneye doğru gittiği duyuluyordu.

Slim ciddiyetle ağır ağır yerinden kalktı. «Yemek bitmeden gidip atıştıralım, iki dakika içinde yiyecek diye bir şey kalmaz.»

Carlson geri çekildi, Slim'e yol verdi. Slim ilerledi, o da arkasından yürüdü, her ikisi de barakadan çıktılar.

Lennie heyecanla George'u izliyordu. George önündeki

43

kâğıtları karma karışık etti. «Evet Lennie duydum. Ondan bir yavru isterim.»

«Kahverengili beyazlı olsun.»

«Hadi. Yemeğimizi yiyelim önce. Kahverengili beyazlı bir yavru olup olmadığını bilmiyorum.»

Lennie yataktan kımıldamadı. «Ona hemen sor George. İşte ki, başka yavru öldürmesin.»

«Tabii. Hadi bakalım kalk ayağa da yemeğe gidelim.»

Lennie yatakta yuvarlanarak dönüp kalktı. İkisi birlikte kapıya yöneldiler. Tam kapıya geldikleri sırada Curley hızla içeri girdi.

«Burada bir kız gördünüz mü?» diye sordu.

George soğuk bir sesle, «yarım saat kadar önce gördük.»

«Ne işi varmış burada?»

George sakın bir şekilde öfkeli küçük adamı izliyordu. Hakaret edercesine «Seni aradığını söyledi.»

Curley sanki George'u ilk kez görüyormuşa benziyordu. Gözleri George'a bakarken ateş saçıyordu, boyunu poşunu ölçtü, tarttı, ince sağlam görünümlü bedenine baktı. «Peki ne yana gitti?» diye sordu.

George, «Ne bileyim ben, ardından bakmadım ki...» diye cevapladı.

Curley kaşlarını çatarak onu yeniden süzdü ve dönüp acele ile kapıdan çıktı.

George Lennie'ye döndü. «Biliyor musun Lennie?» dedi.

44

«Korkarım bu serseriyle kendim dalaşacağım. Havası beni sinir ediyor. Aman Tanrım. Hadi gel. Yiyecek çöp kalmayacak biz gidene kadar.»

Dışarı çıktılar. Güneş ışığı artık pencerenin altında sadece bir çizgi halinde görünüyordu. Uzaktan tabak çanak sesleri geliyordu.

Bir süre sonra yaşlı köpek topallıya topallıya kapıdan içeri girdi. Yarı kör gözleri ile çevreye baktı. Havayı kokladı ve yere yatıp başını iki pençesinin arasına koydu. Curley yeniden kapının önünde belirdi ve uzanıp barakanın içine baktı. Köpek başını kaldırdı ama Curley kapıdan çekilince başı yeniden yere düştü.

45

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

Barakadan dışarda akşamın aydınlığı görülmekteyse de, içerisi alaca karanlıktı. Açık kapıdan nal oyunu oynayanların gürültülü sesleri ve ara ara da nalın çubuğa çarpmasından çıkan madenî çınlamalar duyuluyor, bunu seyircilerin övgü ya da yergiyle bağırımları izliyordu.

Slim ve George karanlığa bürünmekte olan barakaya birlikte geldiler. Slim oyun masasına uzandı, üzerindeki teneke başlıklı elektrik lambasını yaktı. Birden masa aydınlandı. Konik teneke lamba başlığı ışığı dosdoğru altına veriyordu. Barakanın kıyı ve köşeleri hâlâ loştu. Slim bir kasanın üzerine oturdu. George onun karşısına geçti yerleşti.

«Önemli değil,» dedi Slim. «Nasılsa çocuğu boğmak zorunda kalacaktım. Bunun için teşekkür etmene gerek yok.»

«Senin için önemli olmayabilir. Ama onun için çok önemliydi. Tanrım, onu burada nasıl yatıracağız? Samanlıkta onlarla uyamak isteyecektir. Onun yavruları sandıklarında rahat bırakması için epey uğraşacağız.»

46

«Hiç önemli değil,» diye Slim yineledi. «Bana baksana. Onun hakkında söylediklerin doğrumuş. Kafası pek fazla işlemiyor belki, ama böyle bir işçi görmüş değilim bugüne dek. Arpa çekerken birlikte çalıştığı işçinin ölümüne neden olacaktı nerdeyse. Kimse ona ayak uyduramaz. Tanrı biliyor ya ömrümde böyle kuvvetli birini görmedim.

George gururla «Lennie'ye sadece ne yapacağım söyle o hemen yapar,» dedi. «Yalnız aklını kullanması gereken bir iş söylemeyeceksin. Kendiliğinden düşünüp bir şey yapamaz, ama söyleneni tamı tamamına yapar.»

Dışardan demire çarpan nalın şingirtısı ve övgü sesleri duyuluyordu.

Slim, ışık yüzüne gelmesin diye biraz arkaya doğru çekildi. «İkinizin birbirinize bağlılığınız garip doğrusu.» Sanki Slim bu sözle, «bana güvenebilirsin, anlatabilirsin» diyordu George'a.

George savunmaya geçerek sordu, «Nesi garip?»

«Valla bilmem. Hani insanların pek böyle can yoldaşlığı ettiği yok da. Ben iki kişinin böyle yoldaşlık ettiğini gördüğümü hatırlamıyorum. İşçilerin halini bilirsin. Gelirler bir yatağa yerleşirler, bir ay kadar çalışır sonra da işi bırakır kendi başlarına çıkar giderler. Kimse kimsenin umurunda değildir. Üstelik onun gibi kafadan kontak biriyle senin gibi uyanık birinin birlikte dolaşması garip geldi bana.»

«O kafadan kontak değil,» dedi George. «Aptal ama deli değil. Aslına bakarsan ben de pek açığız sayılmam. Öyle olsaydım, bir iki lokma yemek, bir yatak ve bir elliliğe arpa çeker miydim? Eğer aklım olsaydı, birazcık akıllı olsaydım ufak da olsa kendi toprağım olur, kendi ürünümü yetiştirir, böyle ele

47

çalışıp sömürülmezdim.» George sustu. Konuşmak istiyordu. Oysa Slim konuşmasına engel olmuyor ama bu konuda onu yüreklendirmiyordu da. Sadece oturmuş dinliyordu.

«Onunla birlikte dolaşmamız hiç de garip değil,» dedi sonunda. «İkimiz de Auburn'da doğmuşuz. Onun Clara Teyzesini eskiden beri tanırım. Clara Teyze o daha bebekken alıp onu büyüttü. Clara Teyzesi ölünce, Lennie benimle çalışmaya çıktı. Zamanla bir anlamda birbirimize alıştık.»

«Hım,» dedi Slim.

George Slim'e baktı, o bir Tanrı gibi sakin bakışlarını George'a dikmişti. «Tuhaf, kendini idare edemeyecek kadar mankafa biri diye onunla alay ederdim hep, ona acaip şakalar yapardım. Eğlenirdim. Ona bakınca kendimi bayağı akıllı sanırdım. Ona ne dersem yapardı. Kendini uçuruma at desem hemen atardı. Bir süre sonra bu durum beni eğlendirmez olmuştu. Üstelik bana da hiç kızmazdı. Ona adamakıllı dayak atardım da bana parmağıyla bile dokunmazdı. Oysa, sadece elleriyle bir sıkısa bütün kemiklerimi kırabilirdi.» George şimdi sanki günah çıkarıyormuş gibi konuşuyordu. «Böyle davranmaktan vazgeçmemin nedenini anlatayım dur sana. Günün birinde birkaç kişi Sacramento Deresi'nin kenarında duruyorlardı. Kendimi bir şey sanıyordum. Gösteriş olsun diye Lennie'ye 'atla suya' dedim. Hemen atladı. Atladı ama yüzmek bilmiyordu. Biz onu sudan çıkarana kadar neredeyse boğulacaktı. Üstelik onu kurtardığım için kendini bana borçlu hissediyordu. Suya atlamasını benim söylediğimi unutmuştu bile. Bu olaydan sonra ona bir daha böyle davranmadım.»

«İyi bir insan,» dedi Slim. «İnsanların iyi olmaları için akıllı olmaları gerekmez. Aslında gerçekte bu tümüyle ters oluyor. Çok akıllı herhangi birini ele alırsan onun hiç de iyi bir insan olmadığını görüyorsun.»

George dağınık kâğıtları toplayıp onları deste haline getirdikten sonra fal açmaya başladı. Dışardan, demire vuran nalların sesi geliyordu. Akşamın aydınlığı pencereleri hâlâ parlak gösteriyordu.

«Kimim kimsem yok,» dedi George. «Çiftliklere tek başına çalışmaya gelenleri görüp duruyorum. Yaşantıları hiç eğlenceli geçmiyor. Bir süre sonra da herşeyin tadı kaçıyor, kötü ruhlu oluyorlar. Habire kavga çıkarıyorlar.»

«Evet öyle,» diye ona hak verdi Slim. «O hale geliyorlar ki, kimseyle konuşmak istemiyorlar.»

«Tabii diğer yandan çoğu kez Lennie de başımıza dert açmıyor değil,» dedi George. «Biriyle yoldaşlık ede ede ona alışıyor, kolay kolay bırakamıyor insan.»

«Kötü insan değil,» dedi Slim. «Bakıyorum da onda zerre kadar kötülük yok.»

«Tabii ki kötü değil. Ama öyle aptal ki, boyuna başını derde sokuyor. Weed'de olduğu gibi...» George tam elindeki bir kâğıdı çevirirken birden durdu. Telaşa kapıldı ve Slim'e göz attı. «Kimseye söylemezsin değil mi?»

«Weed'de ne yaptı ki?» diye sordu Slim soğukkanlılıkla.

«Kimseye bir şey söylemezsin değil mi? Yoo, tabii söylemezsin.»

Slim «Weed'de ne yapmıştı?» diye sorusunu yineledi.

«Nolacak, kırmızı entari giymiş bir kız görmüş. Bizim geri zekâlı her beğendiği şeye dokunmak ister. Sadece eliyle dokunmak, hissetmek ister. Bu nedenle bu kırmızı entariye de dokunmak istemiş; elini uzatmış ve kız basmış çığlığı. Bunun üzerine

Lennie iyice afallamış, elbiseye asılmış. Çünkü o anda başka bir şey yapmak gelmiyordur aklına. Kız haykırmayı sürdürmüş. Ben pek uzakta değildim Allahtan. Çığlıkları işitir işitmez koşturdum. Ama Lennie o derece korkmuştu ki, kızın eteğine sıkı sıkıya yapışmıştı. Çaresiz entariyi bıraksın diye Lennie'nin başına oralarda bulduğum bir çit kazığının indirdim. Zira korkudan bırakmıyordu entarinin eteğini. Ne denli kuvvetli olduğunu gördün, biliyorsun.»

Slim bakışlarını George'a dikmiş, gözünü kırpmadan onu dinliyordu. Yavaşça başını sallayarak sordu. «Ee, noldu sonra?»

George iskambilleri fal için sıraladı. «Eh ne olabilir ki... Kız doğruca polise gidip tecavüze uğradığını söylemiş. Weed'deki herifler Lennie'yi linç etmek için onu aramaya koyuldular. Bütün gün akşama dek sulama kanalında suyun içinde oturduk. Sadece başlarımız suyun üstündeydi. Gece oradan tüydük.»

Slim bir an için sessiz oturdu. «Demek kıza bir zarar vermedi?» dedi sonunda.

«Yok be. Sadece onu korkuttu. Beni de öyle yakalasa benim de yüreğim ağzıma gelirdi. Ama ona zarar vermedi. Sadece o kırmızı entariye dokunmak istemişti, o kadar. Tıpkı köpek yavrularını durmadan okşamak istediği gibi...»

Slim, «kötü insan değil,» dedi. «Ben kötü insanı bir mil uzakta tanırım.»

«Tabii değil. Ben ona ne desem...»

Lennie içeri girdi. Mavi kot ceketini omuzlarına atmış, kamburunu çıkararak yürüyordu.

George «Merhaba Lennie,» dedi. «Nasıl yavruyu beğendin mi?»

50

Lennie soluk soluğa «tam istediğim gibi kahverengili beyazlı,» dedi. Doğru yatağına gitti. Yüzünü duvara dönüp dizlerini yukarı çekti.

George kâğıtları elinden atarak «Lennie,» diye sertçe seslendi.

«Hı? Ne istiyorsun George?»

«Sana o yavruyu buraya getirmemeni söylemiştim.»

«Ne yavrusu George? Burada yavru falan yok.»

George hızla gidip onu omzundan yakaladı ve sırtüstü çevirdi. Uzanıp Lennie'nin sakladığı yerden, karnının üzerinden köpek yavrusunu tutup, çıkardı ortaya.

Lennie hemen oturdu. «Onu bana ver George,»

«Derhal kalk git bu yavruyu yerine bırak. Anasıyla yatması gerek. Onu öldürmek mi istiyorsun? Daha dün gece doğmuş ve sen onu anasından ayırıp buraya getiriyorsun. Geri götür, yoksa Slim'e onu sana vermemesini söylerim.»

Lennie ellerini uzatıp yalvarmaya başladı. «Onu bana ver. Yerine götüreceğim. Ona zarar vermek istemedim. Sadece biraz okşamak istedim.»

George yavruyu ona verdi. «Peki tamam. Onu çabuk geri götür ve bir daha eline alma. Öldürürüyorsun sonra.» Lennie usulca odadan çıktı.

Slim yerinden kımıldamamıştı. Gözleriyle Lennie'nin dışarıya çıkmasını izledi. «Tanrım, tam bir çocuğa benziyor değil mi?»

«Evet tam bir çocuktur. Bir çocuk kadar saftır. Tek farkı

çok kuvvetli olması. Bahse girerim uyumak için bu gece gelmez buraya. Samanlıkta o kutunun yanında uyur. Ee napalım. Bırakalım uyusun. Bunda bir kötülük yok.»

Artık dışarıyı iyice kararmıştı. Yaşlı temizlikçi geldi, yatağına gitti. Kocamış köpeği de peşindeydi. Zar zor yürüyordu. «Merhaba Slim, merhaba George. Sizler nal oyunu oynamıyor musunuz?»

Slim, «her gece, her gece... Oynamaktan sıkılıyorum,» dedi

Candy konuşmasını sürdürdü. «Birinizde bir yudum viski var mı? Sancılarım var da.»

«Bende yok,» dedi Slim. «Olsa kendim içerdim. Sancım falan olmadığı halde.»

«Karnım fena ağrıyor,» dedi Candy. «Kahrolası turp karnımı ağrıtıyor. Daha yemedi bunu yapacağını anlamışım.»

İri yapılı Carlson, kararmakta olan avludan içeri girdi. Barakanın öbür ucuna yürüdü. İkinci ışığı açtı. «Burası da amma karanlık yahu,» dedi. Şu zenci de ne güzel geçiriyor nalları çubuğa.»

«Çok iyi beceriyor o işi,» dedi Slim.

«Haklısın,» dedi Carlson. «Herif kimseye fırsat vermiyor.» Derken sustu, havayı koklamağa başladı. Kokmaya koklaya çevresine bakarken köpeği gördü. «Aman Tanrım. Ne de leş gibi kokuyor şu it, Candy! Kocamış bir köpek kadar pis kokan bir şey yoktur. Dışarı çıkarsana şunu.»

Candy yuvarlanarak döndü, yatağının kenarına kadar geldi. Uzanıp kocamış köpeği okşadı ve özür diledi. «Yanımdan

hiç ayırmadım da onu, artık kokusuna alıştım galiba, hiç duymuyorum.»

«Ama ben dayanamıyorum,» dedi Carlson. «O gittikten sonra bile kokusu kalıyor havada.» Ağır, kuvvetli adımlarla yürüyerek geldi köpeğe baktı, «dişleri yok,» dedi. «Her yanı romatizmadan tutulmuş. Sana bir yararı yok ki Candy. Aslına bakarsan kendine de bir yararı yok. Şunu vuruver gitsin Candy.»

Yaşlı adam tedirgin kıpırdandı. «Şey iyi de, ben onu yıllardır yanımdan ayırmadım. Yavruydu aldığımda. Koyunları onunla güderdim,» dedi gururla. «Şimdi bir şeye benzetemiyorsunuz ama, gördüğüm en iyi çoban köpeği idi.»

George, «Weed'de bir adamın Airedale cinsi bir köpeği vardı. Onunla koyunlarını güdüyordu. Öteki köpeklerden öğrenmiş.»

Carlson konuyu değiştirmeye yanaşmadı. «Bana bak Candy. Bu kocamış köpek acı çekiyor boyuna. Alıp götürsen beynine bir kurşun sıksan,» eğilip hayvanın kafasında bir yeri gösterdi. «Tam şuracığa. İnan bana hiç acı ekmez.»

Candy mutsuz mutsuz çevresine bakındı, «hayır,» dedi yavaşça. «Yoo, bunu yapamam. Çok uzun zamandır yanımda.»

«Yaşadığından bir şey anlamıyor ki. Srnyor,» diye directti Carlson. «Leş gibi kokuyor. Bak sana ne diyeceğim. Senin yerine onu ben vurayım. Böylece sen öldürmüş olmazsın.»

Candy ayaklarını yataktan yere indirdi. Ağarmış fırça gibi sakallarını sinirli sinirli kaşıdı. «Ona yle alıştım ki...» dedi alçak sesle. «Aldığımda daha yavru idi.»

«Onu yaşatmakla ona iyilik etmiş olmuyorsun,» dedi Carl-

53

son. «Bak Slim'in köpeği yavrulamış. Sanırım Slim sana yavrulardan birini verir. Verirsin değil mi, Slim?»

Arabacı sakın gözlerle kocamış köpeği inceliyordu. «Evet,» dedi. «İstersen bir yavru alabilirsin.» Sonra sanki kendini zorlayarak, «Carl'ın hakkı var Candy. Zavallı köpeğin kendine hayrı kalmamış. Keşke iyice yaşlanıp elden ayaktan düştüğümde beni vursa birisi.»

Candy çaresizce çevresine baktı. «Belki canı yanar. Ona bakmak bana zor gelmiyor ki...» dedi.

Carlson, «meraklanma, onu öyle bir yerinden vururum ki, hiç canı yanmaz. Silahı işte tam şurasına dayarım.» Ayağıyla gösteriyordu. «Kafasının tam arkasına. Titremez bile.»

Candy yardım istercesine oradakilerin yüzlerine teker teker bakıyordu. Dışarısı artık iyice kararmıştı. Genç bir işçi girdi içeri. Düşük omuzlan öne doğru eğikti ve sanki arkasında bir çuval taşıyormuş gibi ağırlığını topuklarına vererek yürüyordu. Doğrudan kendi yatağına gitti. şapkasını çıkarıp rafa koydu ve oradan bir dergi alıp masanın yanına geldi. «Slim sana bunu göstermiş miydin,» diye sordu.

«Bana neyi göstermiş miydin?»

Delikanlı derginin arka sayfasını açıp parmağı ile göstererek, «Aha şurası, oku da bak,» Slim eğildi. «Hadi,» dedi genç adam.

«'Sayın Yayın Müdürü',» diye okumağa başladı Slim. «'Altı yıldır derginizi okuyorum ve bence piyasada bulunanların en iyisi. Peter Rand'in yazdığı öyküleri beğeniyorum. Kara Atlı'ya benzer öykülerden daha sık yayınlayın. Ben yle pek fazla mektup yazan bir kişi değilim. Sadece verdiğimiz on sentin

54

tümünü hakettiğinizi bilmenizi istedim.'» ,

Slim başını kaldırdı. «Bunu okumamı neden istedin benden?»

Whit, «devam et. Alttaki imzayı da oku.»

Slim okudu. «'Başarılar dilerim - William Turner'» Slim yine Whit'e baktı. Bunu neden okutuyorsun bana?»

Whit dergiyi bir hava ile alıp kapadı. «Bili Tenner'i hatırlamıyor musun? Üç ay kadar önce burda çalışıyordu?»

Slim düşündü, «şu ufak tefek delikanlı mı?» diye sordu. «Hani traktör sürerdi galiba?»

«İşte o,» diye bağırdı Whit. «İşte o çocuk.»

«Bunu yazanın o olduğunu mu düşünüyorsun?»

«O olduğunu biliyorum. Birgün ikimiz de buradaydık. Bill'in elinde yeni gelmiş bir sayısı vardı derginin. İçine göz gezdiriyordu. 'Bir mektup yazdım. Acaba dergide yayınlarlar mı dersin' dedi. Yayınlanmamıştı. 'Belki de daha sonra yayınlarlar' dediydi Bili. İşte dediği oldu. Yayınlamışlar.»

«Sanırım haklısın,» dedi Slim. «Demek daha yeni yayınladılar.»

George elini uzatıp, «verin de bir bakayım,» dedi.

Whit yazının yerini buldu ama dergiyi bırakmadan parmağı ile gösterdi. Sonra gidip dergiyi kasadan yapılmış rafa özenle yerleştirdi. «Acaba Bili görmüş müdür?» dedi. «Bill'le ikimiz şu bezelye tarlasında birlikte çalışıyorduk. İkimiz de traktör sürücülüğü yapıyorduk. Bili çok iyi bir arkadaştı, doğrusu.»

Carlson tüm bu konuşmalara katılmadı. Yerdeki köpeğe

55

bakmayı sürdürüyordu. Candy de tedirgin onu izliyordu. Sonunda Carlson, «Eğer istersen bu zavallı yaratığın çilesine hemen şimdi son veririm ve bu iş olup biter. Bu hayvancağız yaşamıyor ki zaten. Yiyemiyor, göremiyor, yürürken bile canı yanıyor.»

Candy umutla «yanında silahın yok,» dedi. «Kim demiş. Lügerrim var. Hiç canını yakmam.» Candy, «belki yarın. Yarına kadar bekleyelim,» dedi.

«Beklemek için bir neden göremiyorum,» dedi Carlson ve yatağına kadar gitti. Yatağının altındaki çantasını çekip içinden 'Luger' marka bir tabanca çıkardı. «Bitiriverelim şu işi,» dedi. «Burada bu koku ile uyunmaz ki.» Tabancayı arka cebine koydu.

Candy, Slim'in yüzüne uzun uzun baktı. Onun Carlson'ı bu işten caydıracağını umuyordu. Ama

Slim ağzını açmadı. Sonunda Candy, alçak sesle ve umutsuzca, «peki al götür,» dedi. Köpeğe hiç bakmıyordu. Sırt üstü yattı, kollarını başının altında kavuşturdu ve tavana bakmaya başladı.

Carlson cebinden deri bir kayış çıkardı. Yere eğilip köpeğin boynuna bağladı. Candy'den gayri herkes olan biteni izliyordu. Yumuşak bir sesle «hadi oğlum gel. Gel hadi,» dedi Carlson.»Sonra özür dilercesine Candy'e «Hiç bir şey hissetmeyecek,» dedi. Candy yerinden kımıldamadı ve sesini çıkarmadı. Carlson kayışı çekerek, «hadi oğlum,» dedi. Kocamış köpek yavaşça ve güçlükle ayaklarının üzerine kalktı ve usulca çekilen kayışı izledi.

Slim «Carlson,» diye seslendi.

«Ne var?»

56

«Ne yapacağını biliyorsun, değil mi?»

«Ne yapacağım?»

Slim «Bir kürek al yanına,» dedi kısaca.

«A, evet. Anladım.» Köpeği dışarının karanlığına çekti götürdü.

George kapıya kadar izledi onları, arkalarından kapıyı kapadı ve mandalı usulca indirdi. Candy gerilmiş bir durumda yatıyordu yatağında ve gözleri tavana dikilmişti.

Slim yüksek sesle, «benim katırlardan birinin toynağı yarılmış. Yaraya katran s rmem gerekiyor,» dedi. Sesi yavaş yavaş alçaldı. Dışarıda  ıt çıkmıyordu. Carlson'ın ayak sesleri işitilmez oldu. Odaya bir sessizlik  okt  ve uzun süre devam etti.

George kıkırdadı. «Bahse girerim Lennie samanlıkta yavru k peğiyledir. Artık bir yavru köpeği var ya, buraya gelmek istemeyecektir.»

Slim, «Candy bendeki yavrulardan hangisini istersen alabilirsin,» dedi.

Candy cevap vermedi. Sessizlik bir kez daha  okt  odaya; dışardan kopup geliyor, sanki odayı dolduruyordu. George «benimle bir iki el k ğit oynamak isteyen var mı?» diye sordu.

Whit, «ben birkaç el oynarım,» dedi.

Işığın altındaki masada karşılıklı oturdular, fakat George k ğitleri karıştırmadı. Destenin kenarlarında tutup tırlattı. K ğitlerin çıkardığı ses herkesin dikkatini çekmiş herkes ,ona bakmaya başlamıştı. George böyle yapmaktan caydı. Barakaya yine sessizlik  okm ştı. Bir dakika, bir dakika daha geçti. Candy gözleri tavanda sessiz yatıyordu. Slim bir an için onu

57

izledi, sonra bakışlarını ellerine çevirdi. Bir elini diğerinin üzerine koydu, bastırdı. O sırada döşemenin altından bir tıkırtı duyuldu. Herkes ilgiyle sesin geldiği yere baktı. Sadece Candy tavanı seyretmeyi sürdürüyordu.

«Aşağıda bir fare var galiba,» dedi George. «Oraya bir kapan yerleştirmemiz gerek.»

Whit patlar gibi, «ne diye bu denli uzun tutuyor işi?» dedi. «George, sende dağıtacaksan dağıt şu kâğıtları. Bu gidişle oynayacağımız yok galiba.»

George kâğıtları topladı, sıkı bir deste yaptı sonra arkalarını incelemeye başladı. Bir kez daha sessizlik çöktü.

Uzaktan bir silah sesi duyuldu. Oradakiler birden yaşlı adama baktılar. Bütün başlar ona çevrilmişti.

Kısa bir süre daha tavandan ayırmadı gözlerini sonra duvara döndü ve sessizce yatmaya devam etti.

George kâğıtları sesli sesli karıştırdı ve dağıttı. Whit bir sayı tahtası aldı ve sayı işaretlemeye hazır duruma getirdi. «Siz ikiniz buraya gerçekten çalışmaya geldiniz herhalde.»

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu George.

Whit güldü. «Şey yani,» dedi. «Cuma günü geldiniz. İş başı yapmamıza iki gün var.»

«Ne demek istediğini anlayamadım?»

Whit yeniden güldü. «Eğer böyle büyük çiftliklerde çalışmışsan anlarsın. Çiftliğin neye benzediğini anlamak isteyen insan, çiftliğe cumartesi öğleden sonra gelir. Cumartesi akşam yemeğini, Pazar günü üç öğününü yer ve Pazartesi kahvaltıdan sonra hiç işe girişmeden çeker gider. Ama siz cuma günü

58

öğleyin geldiniz. Demek ki her durumda en azından bir buçuk gün çalışmış olacaksınız.»

George onun gözlerinin içine bakarak, «bir süre kalacağız burada,» dedi. «Lennie ile biraz para biriktireceğiz.»

Kapı usulca açıldı, seyis kafasını içeri uzattı. Acıdolü yüzünde çizgiler oluşmuş sıska bir zenci kafasıydı bu. Gözlerinde sabır okunuyordu. «Bay Slim.»

Slim gözlerini yaşlı Candy'den ayırdı. «Hı? Oo merhaba Crooks. Ne var?»

«Katırım ayağı için katran ısıtmamı istemiştiniz. Isıttım.» «Tabii Crooks, şimdi geliyorum.» «İsterseniz ben de yapabilirim Bay Slim.»

«Hayır, ben gelip kendim sürerim,» dedi Slim ve ayağa kalktı.

Crooks «Bay Slim,» dedi. «Ne var?»

«Şu yeni gelen iri herif samanlıkta köpeğinizin yavruları ile oynuyor.»

«Evet ama, zarar vermiyor ki. Yavrulardan birini ona verdim zaten.»

«Size bildirmem gerekir, diye düşündüm,» dedi Crooks. «Yuvalarından çıkarıp elinde oynuyor onlarla. Canları yanar.»

«Onlara zarar vermez,» dedi Slim. «Seninle geliyorum.

George başını kaldırıp baktı. «Bizim koca kaçık azıtırsa tut kulağından, atıver dışarı Slim,» dedi.

59

Slim seyisi izledi ve odadan çıktı.

George kâğıtları dağıttı. Whit kâğıtlarını eline alıp inceledi. «Yeni yavruyu gördün mü?» diye sordu.

«Ne yavrusu?» diye cevap verdi George.

«Ne yavrusu olacak canım, Curley'nin yeni karısını diyorum.»

«Evet gördüm.» «Fingir fingir değil mi?» «Pek fazla görmedim onu.»

Whit kartlarını şöyle anlamlı bir şekilde masaya attı. «Hele biraz daha burada kal ve gözlerini aç, o zaman görürsün. Hem de çok şey görürsün. Hiçbir şeyini sakladığı yok. Her şeyi meydanda. Hiç böylesini görmedim. Gözü fıldır fıldır. Herkese pas veriyor. Bahse girerim seyise bile göz süzmüştür. Neyin peşinde olduğunu bir türlü anlayamadım.»

George sözde oralı görünmüyordu. Öylesine sordu. «O geldikten sonra burada hiç hır çıktı mı?»

Whit'in kâğıt oyunuyla fazla ilgilenmediği belliydi. Elindekileri bırakmıştı. George da onları alıp desteye karıştırdı. Sonra tek başına falını açmaya koyuldu. Yedi kâğıt sıraladı. İkinci sıraya altı, üçüncü sıraya beş kâğıt dizdi.

Whit, «ne demek istediğini anlıyorum. Yok henüz bir şey olmadı. Curley diken üzerinde ve tetikte, ama daha bir hır çıkmadı. Kadın çocuklar buralardayken hemen geliyor. Ya Curley'i arıyordur ya bir şey bıraktığını sanıyordur buralarda bir yerde de, ona bakıyordun Erkeklerden pek uzak kalamıyor

60

anlaşılan. Curley pirenmekte ama henüz bir olay patlak vermedi.»

George, «Eninde sonunda bu karı yüzünden karışacak ortalık. Hem de öylesine karışacak ki... Bu karı insanı hapishanelik eder. Bu kadar erkeğin bulunduğu bir çiftlikte kadın kalır mı? Hele bunun gibisi.»

Whit, «eğer aklın çapkınlıktaysa bizle gel yarın akşam.» «Niye, ne var ki?»

«Her zamanki şeyler. Susy'nin yerine gideriz hep. Pek hoş bir yerdir. Susy çok matraktır. Hep şaka yapar. Örneğin: Geçen Cumartesi akşamı gittik. Ön verandaya vardığımızda 'kızlar kapanın Şerif geldi,' diye bağırды omzunun üzerinden içeri. Hiç pis laf kullanmaz. Beş tane kız çalıştırıyor.»

«Ne kadara patlıyor bu iş?» diye sordu George.

«İki buçuk. 20 sente bir içki patlatırsın. Orada güzel rahat koltuklar var. Canın kadın çekmiyorsa, şöyle bir koltuğa yerleşir, bir, iki ya da üç içki yuvarlarsın. Vakit geçirirsin. Susy buna aldırmaz. Canı kadın istemeyeni ne zorlar ne de kapı dışarı eder.»

«Belki de gelir şöyle bir bakarım, ne biçim yermiş diye.»

«Tabii. Gel ya. Orada iyi vakit geçiyor. Susy durmadan espri yapıyor. Hepimizi gülmekten kırar geçirir. Örneğin bir keresinde 'bazıları yere paçavra bir halı serip gramafonun üzerine cicili bicili bir abajur yerleştirdi mi, lüks kerhane işletiyor sanır kendini.' Sözüünü ettiği Clara'nın evi. Sonra Susy, 'siz delikanlıların ne istediğinizi bilirim. Benim kızlarım temizdir ve viskime de su karıştırmam,' der. 'Ama canınız cicili bicili abajur seyretmek uğruna hastalığa bulaşmak istiyorsa, gideceğiniz yer

61

malum. Bu süslü abajur seyretmek meraklan yüzünden paytak paytak yürümek zorunda kalan nice delikanlılar tanıyorum.'»

«Demek öteki evi işleten Clara, ha?» dedi George.

«Evet,» diye cevapladı Whit. «Biz oraya hiç gitmeyiz. Clara da vizite üç papel, bir içki otuz beş sentti. Üstelik espri falan da yok. Ama Susy'nin evi temizdir ve güzel de koltukları var. Hem önüne gelen serseriye de almaz evine.»

«Lennie ile ben biraz para biriktirmek istiyoruz,» dedi George. «Belki uğrar bir kadeh bir şey içirim ama, iki buçukluğa kıyamam doğrusu.»

«İyi ama insan arada bir hoşça vakit geçirmeyi de ister.»

"Kapı açıldı ve Lennie ile Carlson birlikte girdiler barakaya. Lennie dikkat çekmemeye çalışarak usulca yatağına gitti, oturdu. Yüzü hâlâ duvara çevrili yatan yaşlı Candy'ye bakmadı. Carlson çantadan bir namlu temizleme çubuğu, bir kutu da yağ çıkarıp yatağının üzerine koydu. Şarjörü çekip içindeki kovayı çıkardı. Sonra namluyu temizlemeye koyuldu. Tetik 'tık' deyince Candy

döndü, bir süre silaha baktıktan sonra yeniden duvara, döndü.

Carlson, öylesine sordu, «Curley gelmedi mi daha?»

«Hayır,» dedi Whit. «Şu Curley'nin derdi ne Tanrı aşkına?»

Carlson gözünü kısmış tabancasının namlusunu inceliyordu. «Hanımını arıyor,» dedi. «Dışarlarda dolanıp duruyor.»

Whit alaycı bir sesle «zamanının yarısını karısını aramakla geçiriyor, diğer yarısında da karısı onu arıyor.»

Curley birden heyecanla odaya daldı. «Birinizden biri karımı gördü mü?» diye sordu.

62

Whit «buraya gelmedi,» dedi.

Curley korkutan bakışlarını odada gezdirdi. «Slim ne cehennemde?» diye sordu.

«Samanlığa gitti,» dedi George. «Hayvanlardan birinin toynağı yarılmış, katran sürecektir.»

Curley'nin omuzları düştü, «ne kadar önce çıktı?» «Beş on dakika önce.»

Curley fırladı çıktı ve kapıyı çarparak kapadı.

Whit ayağa kalktı. «Galiba bunu seyretmek eğlenceli olacak,» dedi. «Curley keçileri kaçırmış olmalı yoksa Slim'e bulaşmazdı. Ve Curley iyi dövüşür, gerçekten de iyi boksördür. 'Altın Eldiven' finalinde dövüşmüştü. Curley bunun hakkında çıkan gazete kupürlerini saklamış.» Biran düşünür gibi oldu sonra, «ama yine de Slim'e sataşmasa iyi olur. Slim'in ne yapacağını kimse kestiremez.»

«Slim'in karısıyla olduğunu sanıyor değil mi?» dedi George.

Whit, «öyle görünüyor,» dedi. «Ama aslında değil. Yani ben öyle sanmıyorum. Ama yine de dövüşürlerse görmek isterim. Hadi gel gidelim.»

George, «bir yere gitmem. Lennie'yle ben para biriktirmek zorundayız. Başımızı dertten uzak tutmalıyız.»

Carlson silahı temizlemeyi bitirdi, çantaya yerleştirdi ve çantayı da yatağın altına sürdü. «Gidip şu kadını bir arayayım» dedi. Yaşlı Candy sessizce yatıyor, Lennie de yattığı yerden dikkatle George'u izliyordu.

63

Whit ve Carlson çıkıp da kapıyı kapadıklarında, George Lennie'ye döndü. «Sen ne

düşünmektesin öyle derin derin?» diye sordu.

«Hiçbir şey yapmadım George. Slim bir süre yavruları okşamamamı söyledi. Dediğine göre bu onlar için iyi olmazmış; ben de doğruca buraya geldim. Kötü bir şey yapmadım George.»

«Ben sana söylemedim mi?» dedi George.

«Evet ama ben onların canlarını yakmıyordum ki... Sadece benimkini kucağıma almış okşuyordum.»

George sordu «Slim'i ambarda mı gördün?»

«Evet bana artık o yavruyu okşamamamı söyledi.»

«O kızı gördün mü?»

«Curley'nin kızı mı?»

«Evet. Ambara geldi mi?»

«Hayır, ben onu hiç görmedim.»

«Slim'i onunla konuşurken de görmedin mi?»

«I ih. Ambara gelmedi ki.»

«Tamam,» dedi George. Kavga seyretmek isteyen çocukların galiba hevesleri kursaklarında kalacak. Eğer bir dövüşme olursa, Lennie sakın karışma.»

Lennie, «ben kavga falan istemiyorum,» dedi. Yatağından kalktı masanın başına geldi ve George'un karşısına oturdu. George sanki farkında olmadan kâğıtları karıştırdı ve fal için

64

masanın üzerine dizdi. Aslında amaçlı ve düşünceli bîr şekilde yavaş yavaş yaptı bu işi.

Lennie üzerinde surat bulunan bir kâğıt aldı inceledi, kâğıdı baş aşağı çevirdi yine inceledi. «Her iki ucu da aynı,» dedi. «George, neden bunun her iki ucu da aynı?»

«Bilmem,» dedi George. «Bunları böyle yapıyorlar işte. Sen son gördüğünde Slim ambarda ne yapıyordu?»

«Slim mi?»

«Evet. Onu ambarda görmüşsün, o da sana yavruları o denli fazla okşamamanı söylemiş.»

«Ha evet. Elinde bir kutu katran ve bir boya fırçası vardı. Ne yapacaktı onlarla bilmiyorum.»

«O kızın bugün buraya geldiği gibi oraya da gelmediğinden emin misin?»

«Hayır, hiç gelmedi.»

«Bence bir kerhane her zaman için çok daha iyidir,» dedi George. «İnsan gider orada hem içer hem de boşalır rahatlar ve başı derde girmez. Üstelik de bu işin ona kaç patlayacağını da önceden bilir. Ama bu karı gibi birinin tuzağına düştün mü, kodesi boylarsın namussuzum.»

Lennî onun söylediklerini hayranlıkla dinliyor, onunla birlikte konuşuyormuş gibi dudaklarını oynatıyordu. George konuşmasını sürdürdü, «şu Andy Cushman'ı anımsıyor musun Lennie? Hani ilkokula gidiyordu.»

Lennie, «hani anası kek yapar çocuklara dağıtırdı. O mu?» diye sordu.

65

«Evet o. İşin içinde yemek konusu olunca nasıl da anımsarsın,» dedi George ve falını dikkatle inceledi. Bir ası alıp yukarı koydu, üzerine karonun ikilisini, üçlüsünü ve dörtlüsünü dizdi. «Andy şimdi bir orospunun yüzünden San Quentin hapisanesinde yatıyor.»

Lennie parmaklarıyla masanın üzerinde tempo tutuyordu, «George?»

«Hı, ne var?»

«George, hani şu geliriyle yaşayacağımız, tavşan besleyeceğimiz o küçük yeri almamıza daha ne kadar var?»

«Bilmem ki,» dedi George. «Çokça para biriktirmemiz gerekiyor. Ucuz alabileceğimiz ufak bir yer biliyorum ama, o da bedava değil tabii.»

Yaşlı Candy yavaşça döndü. Gözleri açıktı ve George'u izliyordu dikkatle.

Lennie, «o yerden söz etsene, George,» dedi. «Daha yeni anlattım. Dün gece anlattım ya.»
«Hadi. Hadi, yine anlat George.»

«Şey, yer on dönümlük,» dedi George. «Bir yeldeğirmeni var. Bir de küçük kulübesi ve tavuk kümesi var. Mutfağı, meyve bahçesi, kiraz, elma, şeftali, kayısı, ceviz ağaçları... Sonra söğütleri de var. Yonca yetiştirebilecek yeri ve sulamak için bol suyu var. Bir domuz ağılı...»

«Ve tavşanlar George.»

«Şimdilik tavşanlar için yer yok. Ama tavşanlar için sana

66

kolayca bir-iki yer yaparım. Sen de onları yonca ile beslersin.»

«Tabii beslerim,» dedi Lennie. «Aman Tanrım, hem de nasıl.»

George kâğıtları elinden bıraktı. Sesi şimdi daha bir canlı çıkıyordu. «Sonra efendim, birkaç domuzumuz olur. Dedemin-ki gibi bir tütsü yeri yapar domuzları kestikçe pastırmayı, jambonu falan orada tütsüleriz. Nehirde mersin balığı akını başlayınca belki yüz tane tutar onları tuzlar ve tütsüleriz, kahvaltı için. Meyveler olunca konserve yaparız. Ha bir de domatesler. Domatesin konservesini yapmak kolaydır. Her pazar, ya bir tavuk ya da tavşan keseriz. Belki de bir ineğimiz ya da keçimiz olur. Sütler öyle kalın kaymak tutar ki, bıçakla keser, kaşığı daldırırız.»

Lennie gözlerini açmış öyle dinliyordu. Yaşlı Candy de onu izliyordu. Lennie usulca «Toprağımızın geliri ile geçinir gideriz,» dedi.

«Tabii,» dedi George. «Bahçemizde her çeşit sebze olacak. Canımız viski istediğinde, bir-iki yumurta ya da başka bir şey daha da olmazsa biraz süt satarız. Orada yaşar gideriz. Oraya bağlanır kalırız. Artık öyle o kent senin bu kent benim dolaşmak ve Japon aşçıların önümüze koyduğunu yemek zorunda kalmak yok. Hayır efendim, kendimize ait bir evimiz olacak ve barakalarda yatmayacağız.»

Lennie, «evi anlatsana George,» diye yalvardı.

«Tabii ya. Küçük bir evimiz, kendi odamız olacak. Ufacık şişko bir demir sobamız olur. Kışın sürekli yakarız sobayı. Toprağımız çok büyük olmayacağından çok çalışmamız gerekmeyecek. Günde altı ya da yedi saat çalışmamız yeter. Günde on bir saat arpa çekmek zorunda olmayacağız. Kendi ektiğimizi

67

kendimiz biçeceğiz. Toprağımızdan ne ürün alacağımızı bileceğiz.»

«Hele tavşanlar,» dedi Lennie heyecanla. «Ben onlara bakarım. Onlara nasıl bakacağımı anlatsana George.»

«Tabii ya. Sen her gün çuvalla yonca tarlasına gideceksin. Çuvalı dolduracak, getirip tavşanların kafeslerine koyacaksın.»

Lennie, «onlar da kırt kırt yiyecekler,» dedi. «Onların nasıl yediğini görmüştüm.»

George, «her altı haftada bir falan,» diye sürdürdü konuşmasını, «yavrularlar. Böylece bir sürü tavşanımız olur. Yeriz, yemediğimizi satarız. Birkaç tane de güvercin besleriz. Çocuk-. ken gördüğüm gibi yeldeğirmenin çevresinde uçup dolanırlar.» George Lennie'nin başının üzerinde duvara bakıyordu dalgın dalgın. «Ve her şey bizim olacak. Kimseler bizi oradan kovamayacak. Hoşlanmadığımız biri gelirse, 'defol buradan, yaylan bakalım,' diyeceğiz o da gitmek zorunda kalacak. Ama bir dostumuz çıkagelirse, fazladan bir yatağımız olacak. Ona 'neden bu gece burada kalmıyorsunuz?' diyeceğiz. Ve o da kalacak. Bir av köpeğimiz, birkaç tekir kedimiz olur. Ama kedilere dikkat etmezsek tavşan yavrularını kaparlar.»

Lennie derin derin soludu. «Hele bir tavşanları kapmayı denesinler de görsünler, kafalarını koparırım. Onları ezi eziveririm bir sopayla.» Sonra kendi kendine homurdanmaya başladı. İlerde alacakları tavşanlara sataşacak kedilere tehditler yağdırıyordu.

George kendi yarattığı dünya tarafından büyülenmiş gibiydi.

Candy konuştuğunda, ikisi de suç işlerken yakalanmışlar gibi sıçradılar.

68

Candy sordu, «böyle bir yer biliyor musun?»

George hemen kendine geldi. «Biliyorum farzet,» dedi. «Bundan sana ne?»

«Bana nerede olduğunu söylemen gerekmez. Herhangi bir yerde olabilir.»

«Tabii,» dedi George. «Doğru. Yüz yıl arasan bulamazsın.»

Candy heyecanla, «böyle bir yer için ne kadar para isterler?» diye sordu.

George kuşkuyla baktı Candy'ye. «Valla şey. Ben altı yüz dolara alabilirim. Oranın sahibi yaşlı çift züğürtleşmişler. Kadının da ameliyat olması gerekiyormuş. Şey yahu, sana ne bütün bunlardan? Seni neden ilgilendiriyor?»

Candy, «tek elle bir işe yaramıyorum. Sağ elimi burada, bu çiftlikte kaybettim. O nedenle temizlik işini verdiler bana. Elimi kaybettiğimde bana iki yüz elli dolar verdiler. Ben de elli dolar biriktirdim. Üç yüz eder. Bu ay başında elli dolarım daha olacak. Bakın ne diyeceğim.» Candy heyecanla eğildi. «Ben de sizle geleyim çocuklar. Üç yüz elli dolar koyabilirim bu işe. Pek işe yaramam ama, yemek pişirebilir, tavukları besler, biraz bahçe de çapalarım. Buna ne dersiniz?»

George gözlerini yarı yarıya kapadı. «Bunu düşünmem gerek. Bu işi ikimiz yapmayı tasarlamıştık.»

Candy onun sözünü kesti. «Bir vasiyetname yaparım. Ölürsem payım size kalır. Zaten hiç akrabam falan yok. Sizin hiç paranız var mı? Belki bu işi hemen yapabiliriz.»

George hırsla yere tükürdü. «İkimizin topu topu on dola-

69

rımız var,» dedi. Sonra düşünceli düşünceli ekledi. «Bak eğer ben ve Lennie bir ay çalışır ve hiç para harcamazsak yüz dolarımız olacak. Bu da seninkiyle birlikte dört yüz elli dolar eder. Bahse girerim bu para ile o yeri satın alabiliriz. Sen ve Lennie orayı düzenlerken ben de bir iş bulur çalışır borcumuzun kalanını öderim. Siz de yumurta falan satabilirsiniz.»

Susmuşlardı. Hayretle birbirlerine bakıyorlardı. Olacağına asla inanmadıkları bir düş gerçekleşmek üzereydi. George düş görüyormuş gibi, «hey Tanrım. Bu işi başarabileceğiz

galiba,» dedi. Gözleri parlıyordu. «Başardık sayılır,» diye yineledi sözlerini.

Candy yatağın kenarındaydı. Bileğinin kesik yerini heyecanla kaşıyordu. «Yakında beni buradan dehlerler. Baraka temizleyemez duruma geldim mi beni bakımevine yollarlar. Eğer paramı size veririm, artık pek iyi beceremezsem bile bahçenizi çapalamama izin verirsiniz. Bulaşık yıkar, ufak tefek işler yapmayı sürdürürüm. Ama ne de olsa ele değil kendimize çalışırım.» dedi. Mutsuzca ekledi, «gördünüz değil mi, bu gece köpeğime yaptıklarını. Kendine de başkasına da yararı olmadığını söylediler. Beni buradan dehlediklerinde birinin beni vurmasını isterdim. Ama yapmazlar. Gidecek bir yerim yok. İş de vermezler bana. Sizin işten ayrılacağınız zaman otuz dolarım daha olacak.»

George ayağa kalktı. «Yapacağız bu işi,» dedi. «O küçük yeri bir güzel onarır ve gider orada yaşarız.» Tekrar oturdu. Üçü de bir süre öylece konuşmadan durdular. Sanki düşün güzelliği onları büyülemişti ve gerçekleşeceği günü düşünüyorlardı.

George şaşkın, «örneğin, kasabaya bir karnaval ya da sirk gelmiş, ya da maç yahut başka bir şey var kasabada.» Yaşlı Candy kafasını sallıyor, onaylıyordu. «Hemen gideriz,» dedi

70

George. «Kimseden izin almamıza gerek yok. 'Hadi gidiyoruz' dedik mi, tamam, hemen toplanır gideriz. Sadece ineği sağır, tavuklara da biraz yem veririz. Yola koyuluruz.»

«Tavşanlara da biraz ot veririz» diye atıldı Lennie. «Onları beslemeyi hiç ama hiç unutmam. George bu işi ne zaman yapacağız?»

«Bir ay sonra. Tam bir ay sonra. Ne yapacağım biliyor musun? Onlara, şu yerin yaşlı sahiplerine, yazıp orayı satın alacağımızı bildireceğim. Candy de yüz dolar gönderir onlara kapora olarak.»

«Tabii gönderirim,» dedi Candy. «Orada onların iyi bir sobaları var mı?»

«Tabii. İster kömür ister odun yakabileceğimiz çok güzel bir sobaları var.»

«Ben köpeğimi de götüreceğim,» dedi Lennie. «Orayı çok seveceğine eminim.»

Dışarıda yaklaşan sesler duyuldu. George hemen «kimseye söz etmeyin bu işten. Sadece üçümüz bileceğiz. Başka kimse değil. Duyarlarsa bizi işten atarlar. Para kazanamayız sonra. Sanki ömrümüzün sonuna dek arpa çekmeyi sürdürecekmiz gibi çalışacağız. Sonra bir gün paramızı alır almaz buradan sıvışacağız.»

Lennie de, Candy de başlarıyla evetlediler. Memnuniyetten sırtmaktaydılar. Lennie kendi kendine, «kimseye söyleme,» dedi.

Candy, «George,» dedi. «Ne var?»

71

«O köpeği ben kendim vurmalıydım. Köpeğimi bir yabancının vurmasına izin vermemeliydim.»

Kapı açıldı. Slim içeri girdi. Curley, Carlson ve Whit onu izlediler. Slim'in elleri katran içindeydi, suratı asılmıştı. Curley onun dirseğinin dibindeydi.

«Bir şey demek istemedim,» dedi Curley. «Sadece sordum.»

Slim, «bana çok sıkı sorar oldun. Yetti artık. Usandım. Sen kendi karını kollayamıyorsan ben ne yapabilirim? Beni rahat bırak.»

«Sana anlatmaya çalışıyorum. Bir kastım yoktu,» dedi Curley. «Sadece belki görmüşsündür diye düşündüm.»

«Neden ona, ait olduğu yerde, cehennemin dibi evde oturmasını söylemiyorsun?» dedi Carlson. «O baraka senin, bu baraka benim dolanıp duruyor. Yakında başa çıkamayacağın durumlarla karşılaşacaksın.»

Curley hızla ondan yana döndü. «Sen bu işe karışma. Dışarda kozlarımızı paylaşmak istiyorsan, o başka.»

Carlson güldü. «Seni koca serseri. Slim'i korkutmak istedin ama sökmedi. Slim senden baskın çıktı. Sen ödleğin birisin. Ülkenin en iyi boksörü olsan ne yazar. Hele bir gel üstüme de gör kafanı nasıl bir tekmede eziyorum.»

Candy de neşeyle katıldı bu saldırıya. «Vazelin dolu eldiven ha?» dedi tiksintiyle. Curley ona ateş püsküren gözlerle baktı sonra bakışlarını Lennie'ye çevirdi. O sırada Lennie çiftliğin düşüncesiyle hâlâ mutlu mutlu gülümsüyordu.

Curley tazı gibi hemen Lennie'ye yaklaşip «sen ne sırtıp duruyorsun ulan?» dedi.

72

Lennie ona boş boş bakarak «Hı?» diye sordu.

Bunun üzerine Curley'nin öfkesi birden patladı. «Gel bakalım koca hergele. Hiçbir koca ayının bana gülmesine izin vermem. Sana kimin ödleğ olduğunu gösteririm şimdi.»

Lennie çaresiz bir halde George'a baktı. Sonra ayağa kalkıp gerilemeye çalıştı. Curley kendini dengelemiş ve vuruşa hazırlanmıştı. Lennie'ye bir sol indirdi, sonra burnuna bir sağ indirdi. Lennie korkudan haykırdı. Burnundan kan boşandı. «George,» diye seslendi. «George, söyle ona beni rahat bıraksın.» Duvara gelinceye kadar geriledi. Curley ise onu, suratına vura vura izledi. Lennie'nin kolları iki yanında sarkıyordu. Kendini savunamayacak kadar korkmuştu.

George ayağa kalkmış bağıırıyordu. «Vur ona Lennie. Fırsat verme.»

Lennie yüzünü kocaman elleriyle kapadı. Korku içinde çığlıklar atıp duruyor, «durdur onu

George,» diye bağıırıyordu. Derken Curley onun midesine bir yumruk indirdi. Lennie'nin soluğu kesildi.

Slim yerinden fırladı. «Seni aşğılık hayvan,» diye bağırdı. «Seni ben haklayacağım.»

George eliyle Slim'i sıkı sıkı yakaladı ve «bir dakika dur,» dedi bağırarak. Sonra iki elini ağzının yanına yerleştirerek «vur ona Lennie,» diye haykırdı.

Lennie ellerini yüzünden çekti. Çevresine bakınıp George'u arandı. Bu sırada Curley onun gözlerine bir yumruk indirdi. Koca yüz kan içinde kalmıştı. George yine haykırdı. «Vur ona dedim sana.»

Lennie, Curley'nin savrulmakta olan yumruğunu yakaladı.

73

Birden Curley, oltada sallanan bir balık gibi çırpınmaya başladı. Yumruğu Lennie'nin avucunda kaybolmuştu. George koşarak onlara doğru geliyordu. «Lennie bırak. Bırak onu.»

Fakat Lennie, elinde tuttuğu ve çırpınmakta olan küçük adamı korku ile izliyordu. Lennie'nin yüzünden aşğı kan akıyordu. Bir gözü yarılmış, göz kapağı kapanmıştı. George onun suratına ard arda tokatlar atıyordu. Ama Lennie hâlâ avucunu açmıyordu. Curley artık bembeyaz kesilmişti. Çırpınışı da zayıflamıştı. Yumruğu Lennie'nin eli içinde sanki kaybolmuştu ve Curley orada durup ağlıyordu.

George boyuna bağıırıyordu. «Bırak onun elini Lennie. Bırak. Slim gel yardım et, adamın eti tuz buz olacak yoksa.»

Birden Lennie elini gevşetti. Duvara yaslanıp korkuyla büzüldü. Sonra, «George sen söyledin. Sen söyledin ben de yaptım,» diye mutsuzca inledi.

Curley yere oturmuş şaşkın şaşkın eline bakıyordu. Slim ve Carlson da eğilip baktılar. Slim doğrudu. Lennie'ye dehşetle baktı. «Onu bir doktora götürmeliyiz. Bana öyle geliyor ki, elinde kırılmadık kemik kalmamış.»

«İsteyerek yapmadım,» diye bağırdı. «Onun canını yakmak istemedim.»

Slim, «Carlson sen arabayı hazırla,» dedi. «Onu Soledad'a götürüp bırakalım.» Carlson acele fırladı çıktı. Slim vızırdanmakta olan Lennie'ye döndü. «Senin suçun değil,» dedi. «Bu hergelenin başına gelecek vardı zaten, çoktan haketmişti bir cezayı. Ama ulu Tanrım. El diye bir şey kalmamış herifte.» Slim acele ile dışarı çıkıp elinde su dolu bir maşrapa ile döndü. Maşrapayı Curley'nin dudaklarına uzattı.

George, «Slim, şimdi bizi işten atarlar mı dersin?» diye

74

sordu. «Paraya ihtiyacımız var. Curley'nin babası bizi kovar mı?»

Slim acı acı güldü. Curley'nin yanına diz çöktü. «Beni dinleyecek kadar kendinde misin?» diye sordu: Curley, «evet» anlamında başını salladı. «Öyle ise dinle,» diye Slim sürdürdü konuşmasını. «Sanırım elini bir makineye kaptırdın. Kimseye bir şey anlatmazsan biz de anlatmayız. Ama gevezelik eder de bu çocuğu işten attırırsan, biz de herkese işin aslını anlatırız. O zaman da elaleme maskara olursun.»

Curley, «söylemem,» dedi. Bakışlarını Lennie'den kaçırıyordu.

Dışarda araba sesi duyuldu. Slim kalkması için Curley'e yardım etti. «Hadi gel Carlson seni doktora götürecekt,» diyerek onu kapıdan çıkardı. Tekerlek sesleri uzaklaştı. Biraz sonra barakaya geri geldi. Hâlâ duvara dayanıp büzülmüş duran Lennie'ye baktı. «Görelim şu ellerini,» dedi.

Lennie ellerini uzattı.

«Aman Tanrım. Bana kızmanı hiç istemem doğrusu,» dedi Slim.

George, «Lennie korktuğundan yaptı,» diye söze karıştı. «Ne yapacağını bilemedi. Size 'aklı olan ona sataşmaz' dememişmiydin. Yo, size değil Candy'ye söylemiştim.»

Candy ciddi ciddi başını salladı, «evet» dedi. «Öyle demiştin. Sabahleyin ilk kez ona çattığında 'aklı varsa Lennie'ye bulaşmaz' demiştin. Aynen böyle demiştin bana.»

George Lennie'ye döndü. «Senin suçun değil,» dedi. «Artık korkmana gerek yok. Sen sadece benim dediğimi yaptın. Git de şu yüzünü gözünü yıka. Suratın berbat.»

75

Lennie morarmış dudaklarıyla gülümsedi. «Ben başımı belaya sokmak istemedim,» dedi. Kapıya doğru yürüdü, kapıya varmadan döndü. «George!» diye seslendi.

«Ne var?»

«Yine de tavşanlara bakabilirim, değil mi, George?»

«Tabii bakarsın. Yanlış bir şey yapmadın ki.»

«Onu incitmek istemedim George.»

«Tamam anladık. Cehennem ol git şu suratını yıka.»

76

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Zenci seyis Crooks'un yatağı samanlığın duvarına bitişik küçük bir baraka halindeki

koşumluktaydı. Bu küçük odanın bir yanında dört parçalı kare bir pencere, diğer yanında ise ambara açılan dar bir kapı vardı. Crooks'un yatağı içi saman dolu uzun bir tahta kasadan oluşuyordu. Üzerine battaniye seriliydi. Duvarda pencerenin yanında çakılı çivilerde onarılmakta olan kopuk koşumlar, yeni deri sırimlar asılıydı. Pencerenin altındaki küçük tezgâhın üzerinde saraç takımları, kıvrık uçlu bıçaklar, iğneler, keten ip yumakları, küçük bir el perçin aygıtı duruyordu. Çivilerden bazılarında ayrıca kırık, yırtık bir hamut, içinden at kuyruğu kılları çıkmış yine yırtık bir yakalık, deri kaplaması yırtılmış bir koşum kayışı duruyordu.

İçinde Crooks'a ve atlara ait çeşitli ilaçların bulunduğu elma kasası yukarıya, yatağın üzerine çakılmıştı. Koşum takımlarını temizlemeye yarayan bir sürü sabun kutusu ve içinde fırça ve katran bulunan bir konserve kutusu da vardı burada. Şahsi eşyaları oraya buraya atılmıştı. Crooks burada tek başına kaldığı için dağıtmasında bir sakınca yoktu. Ayrıca seyis ve üstelik de sakat olduğundan diğer adamlardan daha sürekliydi işi. Bu nedenle de sırtına vurup taşıyamayacağı kadar öte beri edinmişti.

77

Crooks'un birkaç çift ayakkabısı, bir çift lastik çizmesi, bir çalar saati, tek namlulu bir tüfeği vardı. Kitapları da vardı. Sayfaları lime lime bir sözlük, paçavra haline gelmiş 1905 tarihli California Medenî Kanunu, sonra eski püskü dergiler ve birkaç sararmış kirli kitap. Bunlar yine yatağın üst tarafına çakılmış özel bir rafta sıralanmış duruyordu. Baş ucundaki duvarda bulunan bir çividen kocaman sarı çerçeveli bir gözlük sarkıyordu.

Oda süpürülmüş ve oldukça temizdi. Çünkü Crooks, gururlu ve onurlu bir kişiydi. Herkesle arasında bir mesafe tutar, diğer kişilerin de buna dikkat etmesini isterdi. Çarpık omurgası nedeniyle vücudu sola doğru eğik duruyordu. Gözleri çok derinde kalmıştı. Bu da gözlerini parıltılı gösteriyordu. Zayıf yüzünde derin kara çizgiler vardı. Sanki acıyla gerilmiş gibi duran dudakları yüzünden daha açık renkteydi.

Cumartesi gecesiydi. Ambara geçilen açık kapının ötesinden hareket eden atların yeri tepişleri, saman geveleyişleri ve yular zincirlerinin birbirine vuruşları işitiliyordu. Seyis'in odasında ufak bir elektrik ampulünden cılız sarı bir ışık dökülüyordu.

Crooks yatağına oturmuştu. Gömleği arkasında kotundan dışarı çıkmıştı. Bir elinde bir yağ şişesi vardı. Diğer eliyle belkemiğini ovuyordu. Ara ara, pembe avuç içine bir iki damla yağ damlatıyor, elini gömleğinin altına sokarak bel kemiğini ovuyordu. Sırt kaslarını gerdi ve ürperdi.

Lennie açık duran kapının önünde sessizce belirdi ve içeri bakmaya başladı. Geniş omuzlan kapı boşluğunu dolduruyordu. Bir an için Crooks onu görmedi. Ama başını kaldırdığında vücudu gerildi ve kaşları çatıldı. Elini gömleğinin altından çıkardı.

78

Lennie, dostluk kurmak amacıyla çaresiz bir şekilde güldü.

Crooks ters bir sesle, «senin benim odama girmeye hakkın yok. Burası benim odam ve benden başkası giremez,» dedi.

Lennie yutkundu. Gülümsemesi daha çok sırıtmaya dönüştü. «Bir şey yapmıyorum ki,» dedi. «Sadece yavru köpeğime bakmaya gelmiştim. Işığını gördüm,» diye anlattı.

«Tamam da, benim odamda ışık yakmaya hakkım var herhalde. Yaylan bakalım odamdan. Beni barakada istemiyorlar. Sen de benim odamda istenmiyorsun.»

«Neden istemiyorlar seni orada?»

«Çünkü: Zenciyim. Orada kâğıt oynuyorlar. Ben oynayamam. Çünkü: Zenciyim. Koktuğumu söylüyorlar. Sana bir şey. söyleyeyim mi? Hepiniz de bana pis pis kokuyorsunuz.»

Lennie iri ellerini iki yana sarkıttı. «Herkes kasabaya indi,» diye mırıldandı. «Slim, George, öbürleri, hepsi. George burada kalıp başımı derde sokmamamı söyledi. Ben de senin ışığını gördüm.»

«Ee, ne istiyorsun?»

«Hiç. Işığını gördüm. Gelip biraz çene çalarım, diye düşündüm.»

Crooks Lennie'yi süzdü, sonra arkaya uzanıp gözlüğünü aldı, gözlüğün saplarını pembe kulaklarının üzerine yerleştirdi ve Lennie'yi yeniden süzdü. «Zaten samanlıkta ne yaptığını da bilmiyorum ya,» diye yakındı. «Arabacı değilsin. İşçiler samanlığa girmez. Atlardan anlamazsın.»

«Köpek yavrusu,» diye yineledi. «Benim köpek yavrusunu görmeye geldim.»

79

«Öyleyse git köpeğini gör. İstenmediğin yere de gelme.»

Lennie'nin dudaklarından gülümseme silindi. Bir adım attı. Sonra anımsadı, kapıya doğru geriledi. «Biraz baktım onlara. Slim, onları çok mıncıklamamamı söylüyor.»

Crooks, «ama hep yerlerinden çıkarıyorsun. Bir de bakarsın anaları onları başka yere taşıyivermiş.»

«Yo, aldırıyor. Bana izin veriyor,» dedi Lennie. Bu arada yine odaya girmişti.

Crooks kaşlarını çattı ama Lennie'nin içten gülümseyişi karşısında yumuşadı. «Gel de bir süre otur,» dedi. «Nasılsa gidip beni rahat bırakmaya niyetin yok, bari otur.» Sesi biraz daha dostça çıkmıştı. «Demek herkes kasabaya gitti, ha?»

«Candy'den gayri hepsi. Barakada oturmuş kalemini yontuyor, yazıp çiziyor, hesap yapıyor.»

Crooks gözlüğünü düzeltti. «Hesap mı yapıyor? Neyin hesabını yapıyormuş ki Candy?»

Lennie bağırcasına «tavşanların,» dedi.

«Sen delisin galiba,» dedi Crooks. «Sen iyice kaçıksın. Hangi tavşanlardan söz ediyorsun?»

«Satın alacağımız tavşanlardan. Ben bakacağım onlara. Onlara ot toplayacağım, su vereceğim.»

«Sen bayağı kaçıksın. Birlikte dolaştığın herifin seni neden herkesten uzak tuttuğunu şimdi anlıyorum.»

Lennie sessizce, «yalan değil. Biz bu işi yapacağız. Bir küçük yer satın alıp toprağın geliri ile yaşayacağız.»

80

Crooks yatağına daha bir yerleşti. «Otursana,» diyerek Lennie'yi buyur etti. «Çivi kutusunun üzerine oturabilirsin.»

Lennie kamburunu çıkararak çivi sandığının üzerine çöktü. «Yalan sanıyorsun sen,» dedi. «Ama değil. Hepsi doğru. George'a sorabilirsin.»

Crooks kara çenesini pembe avuçları içine aldı. «Sen George'la birlikte dolaşıyorsun hep, değil mi?»

«Evet, George'la ben her yere birlikte gideriz.»

Crooks konuşmasını sürdürdü. «Bazen o sana bir şeyler anlatır, sen de hiçbir şey anlamadan dinlersin değil mi?» Öne doğru eğildi, derin gözleri ile Lennie'ye baktı.

«Hı, bazen.»

«O konuşur durur, ama sen neden söz ettiğim anlamazsın değil mi?»

«Hı, bazen.»

Crooks yatağın kenarından öne doğru eğildi, sarktı. «Ben güneyden gelme bir zenci değilim,» dedi. «Burada, California' da doğmuşum. Babamın bir tavuk çiftliği vardı, beş dönüm kadar. Beyaz çocuklar bize gelirlerdi oyun oynamak için. Arada da ben giderdim. Bazıları oldukça iyi çocuklardı. Babam bundan hoşlanmazdı. Uzun yıllar sonrasına kadar nedenini anlıya-mamıştım. Ama şimdi biliyorum.» Durakladı. Kararsızdı. Yeniden konuştuğunda sesi daha yumuşaktı. «Çevrede bizden başka zenci aile yoktu. Şimdi de aynı. Bu çiftlikte de benden başka bir zenci yok. Tüm Soledad'da bir tek zenci aile var.» Güldü. «Bir şey söylesem, zenci lafıdır diye aldırılmazlar.»

Lennie, «acaba şu yavrular ne zaman okşanacak kadar büyürler?» diye sordu.

81

Crooks gene güldü. «İnsan sana rahat içini dökabilir. Gidip başkalarına anlatmayacağından emin olabilir. İki hafta sonra yavrular ele avuca gelir. George işini biliyor. O konuşuyor, sen bir şey anlamadan dinliyorsun.» Heyecanla daha da fazla eğildi öne doğru. «İşte bu da zenci lafı, üstelik kambur bir zenci lafı. Anlamsız sayılır. Tamam mı? Zaten bir şey anımsayacağın yok. Çok tanık olmuşumdur buna. Adamın biri konuşur ha konuşur. Öteki duyamadıktan ya da anlamadıktan sonra ne önemi olur ki. İster konuşsunlar, ister konuşmadan öylece otursunlar fark etmez.» Heyecanı artmıştı, eliyle dizine vurmaya başladı. «George sana saçma sapan şeyler söyleyebilir ama önemli değil. Önemli olan konuşuyor olmak. Önemli olan bir can yoldaşına sahip olmak. Ö kadar...» Sustu.

Sesi daha da yumuşadı, daha da inandırıcı bir hal aldı. «George ya bir daha gelmezse. Diyelim ki, aldı başını gitti, bir daha gelmeyecek. O zaman ne yaparsın?»

Lennie yavaş yavaş söylenmiş olan sözü anlamaya başlıyordu. «Ne?» diye sordu.

«Örneğin bu gece George kasabaya indi ve bir daha ondan ses seda çıkmadı.» Crooks sanki zafer kazanmışcasına, «sadece farzet,» diye yineledi.

«O yapmaz,» diye bağırdı Lennie. «O böyle şey yapmaz. George'la uzun süredir birlikteyiz. Bu gece gelecektir.» Ama içine kurt düşmüştü. «Yoksa gelmeyecek mi dersin?»

Crooks'un yüzü yaptığı işkencenin zevkiyle aydınlanmıştı sanki. «Ee, insanoğlunun ne yapacağı belli mi olur!» dedi sakın sakın. «Diyelim ki, gelmek istiyor ama gelemiyor. Başına bir şey gelmiş, yaralanmış ya da ölmüş olabilir.»

Lennie anlamak için çırpınıyordu. «George böyle şey yap-

82

maz,» diye yineledi. «George dikkatlidir. Yaralanmaz. Hiç yaralanmadı. Dikkat eder hep.»

«Canım sadece ya gelmezse, diyorum. O zaman ne yapardın?»

Lennie'nin yüzü kırmıştı, söyleneni anlamaya çalışıyordu. «Bilmem. Hey ne yapmak istiyorsun sen?» diye haykırdı. «Bu doğru değil. George da yaralı falan değil.»

Crooks gözlerini ona dikmişti. «Sana ne olacağını söylememi ister misin. Seni tımarhaneye tıkarlar. Boynuna da bir tasma geçirirler.»

Lennie'nin gözleri parladı, tepesi atmıştı. Ayağa kalktı. Tehlikeli bir şekilde Crooks'un üstüne yürüdü. «George'u kim yaraladı?» diye sordu.

Crooks, tehlikeyi sezinlemiş, kaçmak için yatağın üzerinde duvardan yana çekilmişti. «Sadece farzet ki demiştim,» dedi. «George yaralı değil, sapasağlam. Geri gelecek inan bana.»

Lennie onun tepesindeydi. «Ne diye farzet ki falan diyorsun öyleyse?» diye homurdandı. Kimse

George için 'farzet ki yaralandı' falan diyemez.»

Crooks gözlüğünü çıkardı ve parmaklarıyla sildi. «Otur hele. George'a bir şey olmadı.»

Lennie döndü, homurdanarak çivi kutusunun üzerine oturdu. «Kimse George yaralandı diyemez.»

Crooks yumuşak bir sesle. «Belki şimdi anlarsın. Senin George gibi bir kimsen var. Geri geleceğini biliyorsun. Ya kimsen olmasaydı? Ya sırf zenci olduğun için, barakaya gidip remi oynayamasaydın? Bu hoşuna gider miydi? Burada oturup

83

kitap okumak zorunda kalsaydın. Tabii nal oyunu oynayabilirsin. O da hava kararana kadar. Sonra kitap okumak zorunda kalırsın. Ama kitapların yararı yok. İnsanın can yoldaşına gereksinimi var.» Crooks sızlanarak yakınıyordu. «Yanında kimse olmayınca, insan kaçırır. Yanındakinin kim olduğu önemli değil,» diye bağırdı. «İnan bana insan çok yalnızlık çekiyor ve yaşamaktan beziyor.»

«George geri gelecek,» diye kendi kendine güvence veren Lennie, korkulu bir sesle «belki George gelmiştir bile,» dedi. «Belki de gidip baksam iyi olacak.»

Crooks, «seni korkutmak istemedim. O geri gelecek. Aslında kendimden söz ediyordum. İnsan geceleri burada böyle yalnız oturunca ya kitap okuyor, ya düşünüyor. Bazen çok derin düşüncelere dalar. Kimse ona bunun böyle ya da şöyle olduğunu söylemiyor. Bazen gördüğü şeyin doğru olup olmadığını bile bilmiyor. Yanında, gördüğü şeyi onun da görüp görmediğini soracak bir başka kişi yok ki. Bilemez. Elinde bir kıtas yok ki. Burada bir şeyler gördüm. Sarhoş değildim. Rüya mı görüyordum bilmiyorum. Yanımda biri olsaydı, uyuduğumu söylerdi bana. O zaman her şey düzelirdi. Ama bilemiyorum.» Crooks şimdi karşı pencereye doğru bakıyordu.

Lennie üzgün, «George gitmez, beni yalnız bırakmaz. George bunu yapmaz biliyorum,» dedi.

Seyis düş görüyormuş gibi sürdürdü, «babamın tavuk çiftliğindeki çocukluk günlerimi hatırlıyorum. İki erkek kardeşim vardı. Hep yanımda olurlardı. Aynı odada kalır, aynı döşekte yatardık üçümüz de. Bir çilek tarlamız bir de yonca tarlamız vardı. Güneşli sabahlarda tavukları yonca tarlasına salardık. Kardeşlerim çitin üstüne çıkar onları seyrederlerdi, tavuklarımız bembeyazdı.»

84

Lennie yavaş yavaş anlatılanları dinlemeye başlamıştı. «George tavşanlarımız için 'yonca tarlamızın olacağını söylüyor.»

«Ne tavşanları?»

«Tavşanlarımız olacak, çilek tarlamız da olacak.»

«Sen kaçırmışsın...»

«Hiç de değil, doğru söylüyorum. İstersen George'a sor.»

«Dedim ya, sen kaçırmışsın,» diye yineledi Crooks, alay eder gibi. «Sırtlarında yorganları, kafalarında böyle düşler olan, yollara düşmüş ve çiftliklerde çalışan yüzlerce insan gördüm. Hepsinin kafasında aynı düş. Yüzlerce diyorum sana. Gelirler ve giderler, yine yollara düşerler. Her birinin de kafasında ufak bir toprak satın almak düşü... Ama hiçbiri de bunu gerçekleştiremez. Cennet nasıl bir masalsa, onların da toprak sahibi olmaları öylece masal. Burada bir sürü kitap okudum. Kimse nasıl cennete ulaşamıyorsa, toprak sahibi de olamıyor işte. Sadece düş olarak kalıyor.» Crooks sustu ve kapıya doğru baktı. Atlar huzursuzdu ve zincir sesleri duyuluyordu. Bir at kişnedi. «Sanırım biri var orada. Belki de Slim'dir. Slim her gece birkaç kez, kimi gece iki, kimi gece üç kez gelir. Slim, iyi bir arabacıdır. İşini iyi bilir. Atlarına iyi bakar.» Crooks zorlukla ayağa kalktı. «Sen misin Slim?» diye seslendi.

Cevap veren Candy oldu. «Slim kasabaya gitti. Şey, sen Lennie'yi gördün mü?»

«Şu koca herifi mi demek istiyorsun?» «Hı, evet. Bir yerlerde gördün mü onu?» «Burada,» dedi Crooks kısaca ve gidip yatağına yattı.

85

Candy kapının önünde durmuş, elsiz bileğini kaşıyor, gözleri görmeden aydınlık odanın içine bakıyordu. Girmeye davranmadı. «Bak sana ne diyeceğim Lennie; şu tavşanları hesaplıyordum da...»

Crooks aksi aksi, «istersen içeri girebilirsin,» dedi.

Candy utanmış görünüyordu. «Bilmem. Tabii girmemi istersen girerim.»

Crooks'un sevincini öfkeli havaya bürünerek saklaması zordu. «Gelsene. Madem ki herkes giriyor, sen neden girmeyesin?»

Candy içeri girdi ama hâlâ utanıyordu. «Ne güzel küçük rahat bir yerin var,» dedi Crooks'a. «Böyle kendine ait bir odaya sahip olmak hoş olmalı.»

«Tabii,» dedi Crooks. «Pencere önündeki gübre yığını da oldukça hoş.»

Lennie söze karıştı. «Sen tavşanlardan mı söz ediyordun, demin?»

Candy kırık boyunduruğun yakınında duvara dayandı, bileğini kaşıyordu. «Uzun zamandır buradayım. Crooks da uzun zamandır burada. İlk kez odasına giriyorum.»

Crooks üzüntülü «insanlar zencilerin odasına pek girmezler. Sadece Slim girmiştir. Slim ve bir de patron.»

Candy, çarçabuk konuyu değiştirdi. «Slim şimdiye kadar gördüğüm en iyi arabacıdır.»

Lennie yaşlı temizlikçiye doğru eğildi, «şu tavşanlar,» diye belirtti.

Candy gülümsedi. «Hesapladım. Eğer işi iyi yaparsak, biraz para kazanabiliriz tavşanlardan.»

86

«Ama onlara ben bakacağım,» diye Lennie onun sözünü kesti. «George onlara benim bakacağımı söyledi. Söz verdi.»

Crooks acımasızca söze karıştı. «Sizler kendinizi kandırıyorsunuz. Boyuna konuşursunuz ama toprak falan alamazsınız, asla. Sen dört kolluya binene kadar burada süpürge sallayacaksın. Ööf, öyle çok kişi gördüm ki sizin gibi. Lennie iki üç haftaya kalmaz yollara dökülür. Bana öyle geliyor ki, herkes aklını toprak sahibi olmaya takmış.»

Candy öfkeyle yanağını kaşdı. «Doğru taktık. Üstelik yapacağız da. George yapabileceğimizi söylüyor. Paramız bile hazır.»

«Öyle mi?» diye bağırdı Crooks. «Peki George nerede şimdi? Kasabada kim bilir hangi kerhanede. İşte paranın nereye gittiği belli. Tanrım, ben buna çok kez tanık oldum. Bir sürü kişi hep toprak almayı düşler, ama asla alamaz.»

Candy'de bağırdı. «Tabii herkes toprak sahibi olmak ister. Çok değil, küçük bir yer. Yalnız onun malı olan bir yer. Üzerinde yaşayabileceği, kimsenin onu oradan atamayacağı bir toprak... Ömrüm boyunca böyle bir yerim olmadı. Tanrı bilir, bu eyalette hemen hemen herkes için toprağa emek verdim ama, ne ektiğim ne de biçtiğim benimdi. Ama artık bunu gerçekleştireceğiz. George kasabaya giderken yanına para almadı. Para bankada. Benim, Lennie'nin ve George'un... Üçümüzün de ayrı ayrı odası olacak. Köpeğimiz, tavşanımız, tavuklarımız olacak. Taze mısır yetiştireceğiz. Belki de bir ineğimiz ya da keçimiz olur.» Sustu. Kafasında çizdiği tablo onu çok etkilemişti.

«Para hazır mı dedin?»

«Tabii. Çoğu elimizde. Biraz daha para gerekiyor. Bir aya

87

kadar tamamlarız. George yeri bulmuş bile.»

Crooks eliyle uzanıp bel kemiğini yokladı. «Bunu gerçekleştireni görmedim,» dedi. «Tabii hep bir parça toprak almayı sayıklayan çok gördüm. Ama her seferinde parayı ya kerhanede ya da kumarda yok etmişlerdir.» Crooks bir an durakladı sonra «şey eğer sizler, bedava, sırf boğaz tokluğuna çalışacak birini isterseniz, size yardıma hazırım. O denli sakat değilim. Canım isterse domuz gibi çalışırım.»

«İçinizden Curley'i gören oldu mu?»

Üçü de başını kapıya çevirdi. Curley'nin karısı içeri bakıyordu, sürmüş sürüştürmüştü. Dudaklarını aralık tutuyordu. Sanki koşarak gelmiş gibi soluk soluğa idi.

«Curley buraya gelmedi,» dedi Candy tersleyerek.

Kadın hâlâ kapı ağzında durmuş gülümsüyor, bir elinin tırnaklarını diğer elinin baş ve işaret parmaklarıyla ovuşturuyordu. Sıra ile tek tek hepsini gözden geçiriyordu. «İşe yaramazları burada bırakmışlar demek,» dedi sonunda. «Tümünün nereye gittiğini bilmiyorum mu sandınız? Curley bile gitti. Nereye gittiklerini biliyorum.»

Lennie büyülenmiş gibi onu izliyordu; Candy ile Crooks ise kaşlarını çatmışlar, bakışlarını ondan uzak tutuyorlardı. «Curley'nin nerede olduğunu biliyorsan bize niye soruyorsun?» dedi Candy.

Kadın eğlenen gözlerle bakıyordu onlara. «Ne garip,» dedi. «Eğer bir erkeği yalnız yakalarsam, onunla pekala

konuşabiliyorum. Ama ikisine bir arada rastlarsam, dirhemle laf çıkıyor ağızlarından. Çok garip şey.» Ellerini indirip kalçasına dayadı. «Hepiniz birbirinizden korkuyorsunuz da ondan

88

değil mi? Hiç biriniz diğerlerine açık vermek istemiyor.»

Crooks, biraz durdu sonra, «belki de evine gitsen iyi olacak. Başımıza dert açılmasını istemiyoruz.»

«Ben başınıza dert açmak istemiyorum. Benim canım yok mu? Arada sırada ben de biriyle konuşmak isteyemez miyim yani? Bütün gün o evde kapalı kalmak hoşuma gitmiyor.»

Candy kesik bileğini dizine dayadı ve öteki eliyle yavaş yavaş ovdu. Çıkışınca «senin kocan yok mu? Başkalarıyla oynaşp insanların başına dert açmanın alemi var mı?»

Kadın parlayıverdi. «Doğru, kocam var. Hepiniz biliyorsunuz onu. Yaman herif, değil mi? Durmadan sevmediği insanlara ne yapacağından dem vurur durur. Üstelik hiç kimseyi de sevmez. Ben o kümes kadar evde pinekleyip bütün gün, onun önce nasıl sol yumruğunu gösterip sağını indireceğini mi dinleyeceğim? Boyuna 'bir, iki dedim mi işi tamamdır' der gezer.» Sustu, somurtkanlığı geçmiş ilgi ile bakmıyordu. «Şey söylesenize, Curley'nin eline ne oldu?»

Sıkıntılı bir sessizlik kapladı odayı. Candy Lennie'ye kaçamak bir bakışla baktı. Sonra öksürdü. «Şey, Curley elini makineye kaptırdı efendim. Eli ezildi.»

Kadın bir an ona baktı, sonra güldü. «Martaval. Bunu yutturacağınızı mı sanıyorsunuz? Curley yutamayacağı bir lokma ısırılmış. Sözde elini makineye kaptırmışmış. Lafa bak. Eli ezildiğinden beri kimseye sol vuracağından bahsetmiyor. Kim ezdi elini?»

Candy ciddi ciddi, «makineye kaptırdı,» dedi yine.

«Öyle olsun,» dedi tiksintiyle. «Örtbas edin bakalım. Bana vız gelir. Siz gezginci serseriler sanki bir haltsınız. Beni çocuk

89

mu sanıyorsunuz? İsteseydim bir oyuncu grubuna katılır giderdim. Hem de biriyle değil, kaç tanesiyle çıkardım turneye. Bir keresinde biri beni film artisti yapacağını bile söyledi.» Öfkeden soluk soluğa kalmıştı. «Cumartesi akşamı herkes bir yerlere gitmiş eğleniyor. Ya ben ne yapıyorum. Sizin gibi serserilerle laflıyorum. Bir zenci, bir ahmak ve bir moruk... ve eğleniyorum. Çünkü: Başka kimse yok ki şu Allanın belası yerde.»

Lennie ağzını açmış kadını izliyordu. Crooks, o zencilerin bilinen gurur duvarının arkasına çekilmişti. Ama yaşlı Candy birden değişti. Üzerinde oturmakta olduğu çivi sandığını arkaya doğru teperek birden ayağa fırladı. «Eee yeter be» diye öfkeyle bağırdı. «Burada istenmiyorsun. Sana söyledik. Bize aklınca biçtiğin değerler yanlış. Kuş beyninle bizlerin serseri olmadığımızı bile anlamıyorsun. Diyelim ki bizleri buradan kovdurdun, işten attırdın. Yollara düşüp çalışmak için burası gibi bir başka boktan yer arayacağımızı mı sanıyorsun? Kendi çiftliğimiz var bizim, kendi evimiz var. Burada kalmak zorunda değiliz. Evimiz, tavuklarımız, meyve ağaçlarımız, buradan yüz kat güzel yerimiz var. Üstelik dostlarımız da var. Belki bir zamanlar kovulmaktan korkuyorduk ama artık korkmuyoruz. Kendi toprağımız var ve bizim orası. Çeker oraya gideriz.»

Curley'nin karısı ona güldü. «Palavra,» dedi. «Sizin gibileri çok gördüm. Elinize iki kuruş geçti mi, soluğu doğru meyhanede alırsınız. İyi bilirim sizin gibileri.»

Candy'nin yüzü kızardıkça kızardı, bereket kadın lafını bitirmeden kendine hakim olmayı başardı. Serinkanlılıkla, «bilmem gerekirdi,» dedi yavaşça. «Hadi bakalım çek arabanı. Sana söyleyecek bir şeyimiz yok. Neyimiz olduğunu biz biliyoruz. Senin bilmen ya da bilmemen umurumuzda değil. Basıp gitsen iyi olur. Bakarsın Curley, karısının bizim gibi serserilerle

90

samanlıkta bulunmasından hoşlanmaz.»

Kadın her birini ayrı ayrı süzdü, hiç biri ona yüz vermiyordu. Lennie'ye uzun uzun baktı, delikanlı gözlerini utançla yere indirene dek. Birden «yüzündeki yara bereler de ne öyle?» dedi kadın.

Lennie suçlu suçlu, «kimin, benim mi?» diye sordu. «Evet senin.»

Lennie, Candy'den yardım beklercesine ona sonra yine önüne baktı. «Elini makineye kaptırdı,» dedi.

Curley'nin karısı güldü. «Tamam. Makine. Seninle sonra konuşuruz. Ben makinelere bayılırım.»

Candy atıldı, «delikanlıyı rahat bıraksan iyi olur. Ona sürtünme. George'a anlatacağım dediklerini. George izin vermez onunla aşna fişne etmene.»

«George da kim?» diye sordu kadın. «Seninle gelen küçük adam mı?»

Lennie neşe ile gülümsedi. «Evet o,» dedi. «İşte o bana tavşanlarla oynamama izin verecek.»

«Eğer istediğin buysa, bende bir çift tavşan var.»

Crooks yatağından kalkıp kadının karşısına dikildi. Soğuk bir sesle, «sabrımı tükettin,» dedi. «Bir zencinin odasına girmeye hakkın yok. Hemen buradan çık. Çabuk çık. Yoksa patrona söylerim seni samanlığın semtine uğratmaz bir daha.»

Kadın alay eder gibi baktı ona. «Bana bak zenci,» dedi. «Çeneni açarsan sana ne yaparım biliyor musun?»

Crooks ona çaresiz bakışlarla baktı, sonra döndü gitti

91

yatağına oturdu. Birden sanki içine kapandı.

Kadın ona iyice yaklaştı. «Ne yaparım biliyor musun?»

Crooks sanki küçüldü küçüldü ve duvara yapıştı. «Evet efendim.»

«Öyleyse haddini bil zenci. Seni önümüze gelen ilk ağaca astırırım da, kimse bu işin tadını çıkarmaya bile zaman bulamaz.»

Crooks küçülmüş küçülmüş yok olmuştu. Ne kişiliği ne de benliği kalmıştı. Yakınlık ya da nefret uyandıracak halde bile değildi. Tek düze bir sesle, «evet efendim,» dedi yeniden.

Kadın bir kez daha hücumu geçmek için Crooks'un kıpırdamasını bekliyormuş gibi zencinin başında durdu bir süre. Ama zenci hiç ses çıkarmadı. Gözleri başka yana bakıyordu. İncinebilecek her yönü ile kabuğuna çekilmişti. Kadın sonunda diğer ikisine döndü.

Yaşlı Candy büyülenmiş gibi onu izliyordu. «Eğer bunu yapacak olursan, biz de,» dedi yavaşça, «biz de senin Crooks'a iftira ettiğini söyleriz.»

«Bir dene istersen,» diye bağırdı kadın. «Dene de gör bakalım. Sen de biliyorsun ki sizi kimse dinlemez. Kimse dinlemez sizi.»

Candy'nin süngüsü düştü. «Öyle,» dedi. «Kimse kulak asmaz bize.»

Lennie, «keşke George burada olsa, keşke burada olsaydı George,» diye inledi.

Candy ona yaklaştı. «Hiç meraklanma,» dedi. «Biraz evvel

92

çocukların geldiklerini duydum. Bahse girerim George şimdi barakadadır,» sonra Curley'nin karısına döndü, sakın bir sesle, «şimdi evine gitsen iyi olur,» dedi. «Hemen gidersen, Curley'e buraya geldiğini söylemeyiz.»

Kadın onu soğuk bakışlarla tarttı, «senin bir şeyler işittiğini sanmıyorum.»

«Bu işi şansa bırakma,» dedi Candy. «Sanmakla, sanmamakla olmaz. Tedbirli davransân iyi edersin.» "

Kadın Lennie'e döndü. «Curley'i biraz patakladığına sevindim. Bunu çoktan hak etmişti; Kimi kez onu ben pataklayayım diye düşünüyorum.» Kapıdan çıktı ve samanlığın karanlığında kayboldu. Samanlıktan geçerken yular zincirlerinin şangırtısı duyuldu. Kimi âtlar kişnedi, kimi yeri tepti.

Crooks yavaş yavaş sığındığı kabuktan sıyrılmaya başladı. «Çocukların geldiğini gerçekten duydun mu?» diye sordu.

«Tabii duydum.»

«Ama ben bir şey duymadım.»

Candy, «Dış kapı çarptı,» dedi. «Tanrım, şu Curley'nin karısı da amma sessiz hareket ediyor. Eh, epey deneyimi var besbelli.»

Crooks o konuya hiç yanaşmıyordu artık. «Sizler gitseniz iyi olur. Sizin burada kalmanızı istediğimden emin değilim. Bir, zencinin istese de istemese de uyması gereken kurallar vardır.»

Candy, «orospu böyle konuşmamalıydı seninle,» dedi.

«Önemli değil,» diye yanıtladı Crooks hüznle. «Sizin buraya gelip oturmanız bana gerçeği unutturuverdi. Söylediği doğrudu.»

93

Samanlıkta atlar kişnedi, zincirler sakırdadı ve biri seslendi. «Lennie. Hey Lennie, samanlıkta mısın?»

«Bu George,» diye bağırdı Lennie. Ve cevap verdi, «buradayım George. Buradayım.»

Bir saniye sonra George kapıya dikilmiş, durumdan hoşnut olmadığını belli eder şekilde bakıyordu çevresine.

«Crooks'un odasında ne arıyorsun? Buraya gelmemen gerekir.»

Crooks, «onlara söyledim ama dinlemediler,» dedi. «Atsaydın kışına bir tekme.»

«O denli önemli değil,» dedi Crooks. «Lennie iyi bir delikanlı.»

Candy yerinden kalktı lafa karıştı. «Hey George, oturup enine boyuna hesap ettim. Sonunda, tavşanlardan nasıl para bile kazanabileceğimizi buldum.»

George kaşlarını çatı. «Size bu konuda kimseye bir şey söylememenizi tembih etmemiş miydiniz?»

Candy bozuldu, «Crooks'tan başkasına söylemedik.»

George, «hadi bakalım çocuklar, çıkın buradan, çıkın. Tanrım, bir saniye bile uzaklaşamaz mıyım, yani?»

Candy ve Lennie kalktılar ve kapıya doğru yürüdüler. Crooks seslendi, «Candy.»

«Ne var?»

«Çapalama ve getir götür işleri hakkında sana söylediklerim var ya.»

94

«Evet,» dedi Candy. «N'olmuş?»

«Şey. Unut gitsin,» dedi Crooks. «Şakaydı hepsi. Zaten ben öyle bir yere gitmek istemezdim.»

«Eğer öyle düşünüyorsan tamam. İyi geceler.»

Üç adam kapıdan çıktı. Samanlıktan geçerken atlar kışnedi ve yular zincirleri şakırdadı.

Crooks yatağına oturdu, bir süre kapıya baktı ve uzanıp yağ şişesini aldı; gömleğinin arkasını sıvadı; pembe avucuna biraz yağ damlattı; uzanıp yavaş yavaş arkasını ovmağa koyuldu.

95

BEŞİNCİ BÖLÜM

Büyük samanlığın bir ucunda yeni samanlar koca bir tepe gibi yığılmıştı ve bu yığının üzerindeki makaradan dört çatallı Jackson marka bir yaba sarkıyordu. Samanın oluşturduğu yığın dağ yamacı gibi alçalarak samanlığın öbür ucuna kadar varıyordu. Bu yamaçta yer yer taraş gibi düzlükler bırakılmıştı yeni ürün için. İki yan duvara yemlikler sıralanmıştı ve bölmelerin aralarından atların başları görünüyordu.

Pazar günü öğleden sonraydı. Dinlenmekte olan atlar, kalan yem kırıntılarını topluyor, ayakları ile yeri eşeliyor, yemliklerin tahtalarını ısıyor ve koşum zincirlerini şıkırdatıyorlardı. Öğleden sonra güneşi samanlık duvarlarının çatlaklarından içeri süzülüyor, saman yığınının üzerinde

parlak çizgiler oluştuyordu. Havada sinekler, tembelce yaşanan bir öğleden sonra vızıltısıyla uçuşuyorlardı.

Dışardan, oynanan oyunda nalların çubuğa çarptığında çıkardıkları madeni sesle, oynayan ve oynayanları yüreklendiren kişilerin bağırımları ve gürültüleri geliyordu. Ama samanlık sessiz, homurtulu ve sıcaktı.

Sadece Lennie samanlıktaydı. Samanın az bulunduğu yanda, bir yemliğin altına yerleştirilmiş kutunun yambaşın-

96

daydı. Samanların üzerine oturmuş önündeki ölü köpek yavrusuna bakmaktaydı. Lennie ona uzun bir süre baktı. Sonra kocaman elini uzatıp hayvanı başından kuyruğuna kadar okşadı.

Lennie köpek yavrusuna alçak sesle, «neden ölüverdin sanki? Fare kadar küçük değilsin. Üstelik seni fazla da sarsmadım,» dedi. Yavrunun yüzünü çevirip baktı. «George şimdi öldüğünü öğrenirse tavşanlara bakmama izin de vermez belki.»

Saman yığnında avucuyla bir oyuk açtı, yavruyu içine yerleştirip üzerini yine samanla örttü. Ama meydana getirdiği ufak tümseğe dikmişti gözlerini. «Bu çalılığa gizlenecek kadar büyük bir suç değil. Hayır o kadar değil. George'a gidip onu ölü bulduğumu söylerim.»

Yavruyu gömdüğü yerden çıkardı. Kulaklarından kuyruğunun ucuna kadar okşadı. Çok üzgün bir sesle, «ama o bilir. George hep anlar. 'Sen yaptın bunu, bana yutturmaya kalkma' diyecek bana. 'işte sırf bu yüzden tavşanlara bakmayacaksın' diyecek.»

Birden öfkeleni. «Allah kahretsin. Ne vardı sanki ölecek. Fare kadar küçük değilsin ki.» Yavruyu kaptığı gibi kendinden uzağa fırlattı ve ona arkasını döndü oturdu, dizlerine yaslanıp alçak sesle, «şimdi tavşanları besleyemeyeceğim. George izin vermeyecek,» dedi. Üzüntüyle öne arkaya sallanıyordu.

Dışardan bir nallın çubuğa çarpması ve hep bir ağızdan bağırımlar işitildi. Lennie kalktı gidip ölü yavruyu getirdi samanın üzerine koydu ve oturdu. Onu yeniden okşadı. «Daha çok ufakmışsın sen de,» dedi. Bana söylediler. Senin daha ufak olduğunu söylediler bana. Senin bu denli çabuk öleceğini bilemedim.» Parmaklarıyla yavrunun cansız kulakları ile oynuyor-

97

du. «Belki de George aldırılmaz,» dedi. «Şuncağız sersem şeyi o napsın ki...»

Bu sırada Curley'nin karısı en sondaki bölmenin arkasından çıka geldi. Çok sessiz gelmişti. Lennie duymadı. Parlak renkli pamuklu bir entari giymişti ve ayaklarında deve kuşu tüyü ile süslenmiş kırmızı terlikler vardı. Sürüp sürüşürmüştü. Saçlarını her zamanki gibi bukleler halinde taramıştı. Lennie başını kaldırıncı onu gördü.

Paniğe kapıldı ve avucuyla yavrunun üstünü samanla örttü. Sonra kadına somurtarak baktı.

Kadın, «sakladığın ne bakayım şekerim?» diye sordu.

Lennie, «George bana senden uzak durmamı söyledi. Sonra başım belaya girermiş.»

Kadın güldü. «Her şeyi yapmak için hep ondan mı emir alırsın?»

Lennie önündeki samana bakıyordu. «Eğer seninle konuşur ya da başka bir şey yaparsam, tavşanlara elleyemezmişim.»

Kadın sakın bir sesle, «Curley'nin kızacağından korkuyor. Curley'nin bir eli sarılı, askıda. Sana çatarsa öbür elini de kırarsın. Elini makineye kaptırdı lafına kanmadım ben,» dedi.

Ama Lennie razı olmuyordu. «Hayır efendim. Seninle ne konuşurum ne de bir şey...»

Kadın onun yanına samanların içine diz çöktü. «Herkes nal oynuyor, dalmış. Saat daha dört. Hiç kimse o yarışmadan ayrılmaz. Neden seninle konuşamaz mışım? Zaten konuşacak kimse yok. Yalnızlıktan patlayacağım.»

«İyi ama, seninle konuşmamam gerekiyor,» dedi Lennie.

98

«Çok yalnızım,» dedi kadın. «Sen başkalarıyla konuşabiliyorsun. Ama ben Curley'den başkasıyla konuşamıyorum. Kızıyor. Sen kimseyle konuşmasaydın hoşuna gider miydi?»

Lennie, «valla bilmem. Seninle konuşamam. George başım belaya girer diye korkuyor.»

Kadın konuyu değiştirdi. «Orada sakladığın ne senin?»

Lennie birden yeniden kaygılanmaya başladı. «Sadece benim yavru köpeğim,» dedi üzüntüyle. «Sadece benim yavru köpeğim.» Ve yavrunun üzerine örttüğü samanları eliyle süpürüp açtı.

Kadın, «A bu ölmüş,» diye bağırdı.

«Ne kadar da küçüktü,» dedi Lennie. «Onunla oynuyordum. Sanki beni ısıracakmış gibi yaptı, ben de onu yalancıktan dövüyormuş gibi yaptım. Bir de baktım ölmüş.»

Kadın avutucu bir eda ile, «üzülme canım. Bir köpek yavrusu için bu denli üzülür mü insan? Başka bir tane daha bulursun. Köpek yavrusundan geçilmiyor memlekette.»

«Ondan değil,» diye Lennie üzgün bir sesle anlattı. «Şimdi artık George bana tavşanlara bakmam için izin vermeyecek.»

«Nedenmiş o?»

«Şey. Dedi ki, bir daha kötü şeyler yaparsam tavşanlara bakmama izin vermeyecekmiş.»

Kadın ona sokuldu ve rahatlatıcı bir sesle konuştu. «Benimle konuşmaktan korkma. Dinle bak, hepsi dışarda bağırıp duruyorlar. Bu oyun için dört dolara bahse girdiler. Oyun bitene kadar hiç biri oradan bir yere gitmez.»

99

«George seninle konuştuğumu görürse çok kızar,» dedi Lennie ürkek ürkek. «Bana tembih etti.»

Kadının tepesi atmıştı. «Benim neyim varmış?» diye bağırdı. «Benim kimseyle oturup iki laf etmeye hakkım yok mu? Beni ne sanıyorlar yani? Sen efendi çocuksun. Konuşmamdan ne çıkar? Sana bir zarar vermiyorum ki.»

« Valla George diyor ki, sen başımızı belaya sokarmışsm.»

«Yok yahu! Sana ne zararım dokunuyor ki? Hiç kimse benim neler çektiğime aldırıyor, anlaşılan. Sana bir şey diyeyim mi? Bu tür bir yaşantı bana göre değil. Çok daha iyi bir yaşantım olabilirdi.» Sonra karamsar bir sesle, «belki de hâlâ olabilir,» diye ekledi. Sonra sanki dinleyicisi oradan uzaklaştırılmadan söylemek istediklerini sıralamak için, kelimeler ardı ardına dökülmeğe başladı ağzından. «Ben burada, Salinas'ta yetiştim. Çocukken gelmişim. Günün birinde bir tiyatro topluluğu geldi buraya. Ben de onlardan biriyle, bir aktörle tanıştım. Bana onlarla birlikte gitmemi önerdi. Ama annem bırakmadı. Daha onbeş yaşındaymışım, falan filan... Ama adam yine de onlarla gidebileceğimi söylemişti. Gitseydim şimdi böyle sürünmezdim.»

Lennie eliyle köpek yavrusunu okşayıp duruyordu. «Ufak bir yerimiz ve tavşanlarımız olacak.»

Kadın anlatmak istediklerini sözü kesilmeden bitirebilmek için konuşmasını daha da hızlı sürdürdü. «Daha sonra bir başka adamla tanıştım. Sinema artistiydi. Onunla Riverside Dans Sarayı'na gittim. Beni aktris yapacağını, çok yetenekli olduğumu ve Hollywood'a gider gitmez bana yazacağını söyledi.» Kadın Lennie'yi ne denli etkilediğini anlamak için onu süzüyordu. «Ondan hiç haber çıkmadı,» dedi. «Annemin gelen mek-

100

tubu yırtıp attığını bana vermediğini düşünmüşümdür hep. Eh artık, bir baltaya sap olamadığım, kendime çeki düzen veremediğim, mektuplarımın bile çalındığı yerde daha fazla kalamazdım. Anneme mektubu aşırıp aşırmadığını sordum. Yapmadığını söyledi. Böylece Curley ile evlendim. Onunla o gece Riverside Dans Sarayı'nda tanıştım. Beni dinliyor musun sen?»

«Ben mi? Tabii.»

«Şey. Bak. Bunu şimdiye kadar kimseye söylemedim. Belki sana da söylememem gerek ama neyse. Ben Curley'i sevmiyorum. Hiç de iyi biri değil o.» Lennie'ye sırrını açmıştı. Ona daha da yaklaşıp yanına oturdu. «Film çevirebilir, çok güzel elbiselerim olabilirdi, yıldızların giydiği gibi güzel giysiler. Sonra o büyük otellerde kalır, resimlerim çekilirdi. Filmlerin galalarına gider, radyoda konuşurdum. Üstelik filmde oynadığımdan bunlar için para da ödemezdim. O giydikleri güzelim elbiselerden de alırdım. O adam bana doğuştan artist olduğumu söylemişti.» Kadın

Lennie'ye baktı, rol yapabildiğini göstermek için eli ve koluyla soylu bir hareket yaptı. Elini bileğinden bükte, küçük parmağını diğerlerinden ayrı tutuyordu.

Lennie derin derin iç çekti. Dışardan nalin çubuğa çarpışı ve hep bir ağızdan haykırmalar duyuldu. «Birisi sayı yaptı,» dedi Curley'nin karısı.

Güneş alçaklıkça, çatlaklardan giren ışık demetleri de samanlıkta yer değiştiriyor, duvarlara tırmanıp yemliklere ve atların başlarına düşüyordu.

Lennie, «acaba dışarı çıkıp şu yavruyu uzaklara atıversem mi? George'un bir şeyden haberi olmaz. Ben de başım derde girmeden tavşanlara bakabilirim,» dedi.

101

Curley'nin karısı öfkeyle, «sen tavşanlardan başka bir şey düşünmez misin?» diye sordu.

Lennie sabırla, «bizim ufak bir yerimiz olacak,» diye anlatmaya başladı. «Bir atımız, bir bahçemiz, yonca tarlamız olacak. Yoncaları tavşanlar için yetiştireceğiz. Bir çuval alacağım elime, onu yonca ile dolduracağım sonra onu tavşanlara götüreceğim.»

«Niye tavşanlar için böyle deli oluyorsun?»

Lennie bir yanıt bulabilmek için iyice düşündü. Sonra ona tümüyle yaslanıncaya kadar çekine çekine sokuldu. «Ben güzel şeyleri okşamasını severim. Bir keresinde bir panayırda o uzun tüylü tavşanlardan görmüştüm. Ne de güzeldiler. Bazen fare bile okşadığım olur. Tabii daha güzel bir şey bulamadığımda.»

Curley'nin karısı ondan biraz uzaklaştı. «Galiba sen delisin.»

«Hayır deli değilim,» diye telaşla açıkladı Lennie. «George deli olmadığını söylüyor. Ben sadece güzel şeyleri parmaklarımla okşamaktan hoşlanırım. Yumuşak şeyleri.»

Kadın biraz rahatlamıştı. «Tabii. Kim sevmez ki,» dedi. «Herkes hoşlanır bundan. Ben de ipek ve kadifeye dokunmaktan hoşlanırım. Sen kadifeye dokunmaktan hoşlanır mısın?»

Lennie keyifle kıkırdadı. «Elbette,» dedi neşeyle. «Bende biraz vardı. Bir bayan vermişti bana. Bu bayan benim Clara Teyzemdi. Bana bu kadar bir parça vermişti. Keşke o kadife şimdi yanımda olsaydı.» Sıkıntıyla kaşları çatıldı. «Onu yitirdim galiba. Epeydir göremiyorum onu.»

Curley'nin karısı ona güldü. «Kaçıksın,» dedi. «Ama tatlı

102

kaçık bir çocuk. Sanki kocaman bir bebeksin. Ama insan senin ne demek istediğini anlıyor. Kimi kez saçlarımı tararken okşamaya bayılırım. Yumuşaktır çünkü...» Nasıl okşadığını göstermek için parmaklarını başından aşağı kaydırды. «Kimi insanların saçları serttir,» dedi kurnazca. «Örneğin Curley'nin saçları fırça gibidir. Ama benim ki ince ve yumuşak. Tabii sık sık

fırçalıyorum. Fırçalamak saçı yumuşatır. Bak dokun şuraya bir.» Lennie'nin elini alıp başına koydu. «Tam şuraya dokun da, ne yumuşak gör.»

Lennie iri elleriyle kadının saçını okşamaya koyuldu. «Sakin saçlarımı dağıtma.»

Lennie, «Ayy ne güzel,» dedi ve daha sert okşamaya başladı. «Ayy çok güzel.»

«Dikkat et. Dağıtacaksın,» diyen kadın öfke ile «hemen bırak saçlarımı karma karışık olacak,» diye ekledi. Başını yana çekti, saçlarını kurtarmaya çalıştı. Ama Lennie'nin parmakları iyice kavradı saçlarını. «Bırak,» diye bağırdı kadın. «Bırak diyorum sana.»

Lennie paniğe kapıldı, yüzü gerilmişti. Kadın çılgılığı bastı ama Lennie diğer eliyle onun ağzını ve burnunu kapadı ve kadına, «lütfen bağırma,» diye yalvardı. «Ay nolur böyle bağırma. George bana kızar sonra.»

Ellerinden kurtulmak için kadın var gücüyle çırpınıyordu. Ayakları samanları dövüyordu. Lennie'nin elinin altından boğuk bir çılgılık duyuldu. Lennie korkuyla bağırdı. «Yapmasana,» diye yalvardı. «George yine kötü bir şey yaptığını söyleyecek. Tavşanlara bakmama izin vermeyecek.» Elini biraz gevşetince yine boğuk bir çılgılık duyuldu. Bunun üzerine Lennie iyice kızdı. «Bağırma,» dedi. «Bağırmanı istemiyorum. Tas-

103

tamam George'un dediği gibi başımı derde sokacaksın. Sakin bağırma.» Kadın çırpınmayı sürdürdü. Gözleri korkuyla yerinden fırlamıştı. Bu kez Lennie kadını sarstı. Ona çok öfkelenmişti. «Bağırmasana,» diyerek yeniden kuvvetle sarstı; kadının vücudu birden yere serildi, ölü balık gibi hareketsiz kalakaldı. Lennie onun boynunu kırmıştı.

Lennie ona baktı, elini yavaşça ağzından çekti. Kadın kımıldamadan yatıyordu. «Canını yakmak istemiyorum. Ama bağırırsan George kızar.» Kadın ne cevap verdi ne de kımıldadı. Lennie onun üzerine iyice eğildi. Kolunu kaldırıp bıraktı. Kol külçe gibi aşağı düştü. Biran dehşete kapılan Lennie korkuyla fısıldadı. «Kötü bir şey yaptım. Yine kötü bir şey yaptım.»

Eliyle samanı kürüyerek kadını yarı yarıya örttü.

Dışardan insanların bağırışmaları ve nalın çubuğa çarparak çıkardığı şangırtı duyuluyordu. Lennie ilk kez dışardaki dünyayı fark etti. Samanların üzerine kapandı ve dinledi. «İyice kötü bir şey yaptım. Yapmamam gerekirdi. George ateş püskürecek şimdi... Hah, ne demişti? Ben gelene kadar çalılıkta saklan demişti. Bana çok kızacak. Gelene kadar onu çalılıkta beklemeliyim. Öyle demişti bana.» Lennie geri dönüp ölü kıza baktı. Ölü köpek yavrusu da onun yanında öylece duruyordu. Lennie yavruyu aldı. «Onu uzağa atarım,» dedi. «Zaten her şey berbat oldu.» Köpek yavrusunu koynuna soktu, samanlığın duvarına yanaşarak çatlaklardan dışarıyı, nal oyununun oynandığı yeri gözetledi. Sonra en dipteki yemliğin kıyısından dışarıya süzülüp gözden kayboldu.

Artık güneşin ışık demetleri duvarda yükselmişti. Şimdi samanlığın içi daha az aydınlıktı. Curley'nin karısı yerde yatıyordu ve yarı yarıya samanla örtülüydü vücudu.

Samanlık çok sessizdi. Çiftliğe de ikinci vakti ıssızlığı

104

çökmüştü. Hatta sanki nallar demir çubuğa vurduğunda daha az ses çıkarıyordu. Oyun oynayan adamların sesleri de daha bir alçak çıkıyordu. Alaca karanlık samanlığa daha önce çökmüştü dışarıya göre. Bir güvercin, samanın taşındığı kapıdan içeri uçtu, havada bir daire çizerek dışarıya süzüldü. Dipteki bölmenin yanından bir çoban köpeği çıktı geldi. Köpek çok siskaydı, memeleri dolgun ve sarkıktı. Yavrularının bulunduğu kutuya doğru giderken, yarı yolda Curley'nin karısından gelen ölü kokusunu aldı ve sırtındaki tüyler dikildi. Uluyarak kutuya doğru koştu ve yavrularının yanına atladı.

Curley'nin karısı yarı yarıya samanlarla örtülmüş yatıyordu. Yüzündeki kötülük, kurnazlık, hoşnutsuzluk ve ilgi açlığı... Tümü silinmişti bunların. Çok güzel ve sade idi. Yüzü tatlı ve gençti. Şimdi allıklı yanakları ve rujlu dudakları ona canlı ve hafif bir uykudaymış görünümünü veriyordu. Saçlarının bukleleri başının altındaki samanın üzerine serilmişti ve dudakları aralıktı.

Zaman kimi kez olduğu gibi o an duraladı ve diğer anlardan daha uzun sürdü. Ses kesildi, hareket durdu, her şey olduğu gibi kala kaldı bir süre.

Sonra yavaş yavaş zaman sanki uyandı ve yalpalayarak sürdürdü yürüyüşünü. Yemliklerin ötesinde atlar yeri tepmeğe ve zincirler şakırdamağa başladı. Dışardaki adamların sesi daha iyi ve net duyuluyordu artık.

En dipteki bölmenin gerisinde Candy'nin sesi duyuldu. «Lennie,» diyerek seslendi. «Hey Lennie. Burada mısın? Ben biraz daha hesap yaptım. Bak sana ne yapacağımızı söyleyeyim.» Candy ortaya çıktı. «Hey Lennie,» diye seslendi yine ve sonra durdu, vücudu kazık kesildi. Kesik bileğini sert sakalına sürterek kaşıdı. «Senin burada olduğunu bilmiyordum,» dedi Curley'nin karısına.

105

Kadın cevap vermeyince ona yaklaştı. «Burada böyle uyuman doğru değil,» dedi kınarcasına. Sonra iyice yaklaştı. «Aman Tanrım.» Çaresizce çevresine bakındı ve sakalını sıvazladı. Sonra fırladı ve çabucak samanlıktan çıktı.

Ama samanlık hareketliydi artık. Atlar tepiyor ve kişniyor, samanları geviyor ve zincirleri şangırdatıyorlardı. Biraz sonra Candy geri geldi. George yanındaydı.

George, «bana göstereceğin neymiş?» diye sordu. Candy Curley'nin karısına işaret etti. George baktı. «Nesi var?» dedi. Kadına yaklaştı. Sonunda o da Candy gibi, «aman Tanrım,» dedi. Onun yanında yere diz çökmüştü. Elini kalbine koydu. Sonra yavaşça ve tutulmuş gibi ayağa kalktı, yüzü sanki odun gibi sert ve gergindi, bakışları kaskatıydı.

Candy mırıldandı, «kim yaptı dersin?»

George ona soğuk soğuk baktı. «Anlamadın mı?» diye sordu. Candy susuyordu. George

çaresizlik içinde, «bilmem gerekirdi,» dedi. «Bir ara aklıma da gelmedi değil yani.»

Candy sordu, «şimdi ne yapacağız George? Ne yapacağız şimdi?»

George uzun süre cevap vermedi. «Sanırım çocuklara söylememiz gerek. Onu bulup bir yere kapamalıyız. Kaçmasına izin veremeyiz. Zavallı acından ölür.» Sonra kendi kendini inandırmaya çalışarak, «belki bir yere kapatırlar, ona kötü davranmazlar,» dedi.

Candy heyecanla, «bırakalım kaçsın. Sen o Curley denen herifi bilmezsin. Onu linç ettirmek isteyecektir. Kesinlikle öldürtür,» dedi.

George Candy'nin ağzına bakıyordu. «Evet doğru,» dedi

106

sonunda. «Curley öyle yapacaktır. Ötekiler de aynı davranacaklar.» Döndü Curley'nin karısına baktı.

Candy bu kez en büyük korkusunu dile getirdi. «Biz ikimiz o küçük yeri alabiliriz, değil mi George? Sen ve ben gidip orada güzelce yaşarız, değil mi George? Değil mi ha?»

George'dan gelecek yanıtı beklemeden başını önüne eğdi, umutsuzca samanlara baktı. Anlamıştı.

George'dan yumuşak bir sesle, «sanırım ben bunu ta başından biliyordum,» dedi. «O işi yapamayacağımızı biliyordum. Ama o hep bunu duymayı öyle istiyordu ki, ben de yavaş yavaş gerçek olabileceğine inanmaya başlamıştım.»

«O zaman bu iş yattı mı diyorsun?» diye sordu Candy canı sıkılarak.

George soruya doğrudan karşılık vermedi. «Bu ayı dolduracağım. Elli papelimi alınca boktan bir kerhanede geçireceğim gecemi ya da bir meyhaneye gidip herkes evine dağılıncaya ve yalnız başıma kalıncaya kadar oturacağım. Sonra geri gelir bir ay daha çalışır elli papel alırım yine.»

Candy, «öyle de iyi bir çocuktuk ki. Onun böyle bir şey yapacağı aklıma gelmezdi.»

George gözlerini Curley'nin karısına dikmiş hâlâ ona bakıyordu. «Lennie bunu kasıtlı yapmaz,» dedi. «Gerçi sık sık kötü şeyler yapardı ama bilmeden yapardı.» Doğruldu ve Candy'ye baktı. «Bak beni dinle şimdi. Çocuklara söylemeliyiz. Sanırım onu bulup getirmeleri gerek. Başka çare yok. Belki de canını yakmazlar.» Sonra sert çıktı, «onların Lennie'yi incitmelerine izin vermem. Şimdi iyi dinle. Çocuklar bu işte benim de parmağım var sanabilirler. Onun için barakaya gidiyorum. Biraz sonra dışarı çıkıp durumu anlat, ben de gelirim hiç

107

haberim yokmuş gibi yaparım. Bunu yapar mısın? Çocuklar benim bu işe karışmış olduğumu sanmasınlar, diye.»

Candy, «tabii George, tabii yaparım,» dedi.

«Tamam öyleyse. Bana bir iki dakika süre tanı. Sonra koşarak çıkar, cesedi şimdi görmüş gibi yaparsın.» George döndü ve samanlıktan çıktı.

Yaşlı Candy onun dışarı çıkmasını bekledi. Çaresiz bir şekilde Curley'nin karısına baktı, sonra usulca kederini ve öfkesini kelimelere döktü. «Allanın belası orospu,» dedi büyük bir kinle. «Becerdin işte değil mi? Herhalde memnunsundur şimdi. Senin ortalığı birbirine katacağını herkes biliyordu. Allahın belası, artık bir halt karıştırmazsın ama yapacağını yaptın.» Burnunu çekti. Sesi titriyordu. «Ben bahçeyi belleyecek, bulaşık yıkayacaktım onlara.» Bir süre sustu ve sanki şarkı söylüyormuş gibi mırıldanmaya başladı. «Sirk geldiğinde ya da beyzbol maçı olduğunda görmeye gidecektik. 'İşin canı cehenneme' diyip gidecektik işte... Kimseden izin almadan. Bir domuzumuz, tavuklarımız olacaktı. Kış gelince... Şişko bir sobamız olacak, yağmur yağarken onun karşısında yan gelip oturacak yağmuru dinleyecektik.» Gözleri yaşla doldu, döndü kesik bileğini sakalına sürterek, halsiz adımlarla samanlıktan çıktı.

Dışarıda oyunun gürültüsü kesildi. Soru soran sesler yükseldi, koşuşmalar işitildi ve adamlar samanlığa doluştu. Slim Carlson, genç Whit ve Curley ve de dikkat menziline uzakta arkada Crooks, Candy onların peşinde ve en arkada George. George mavi keten ceketini giymiş, önünü iliklemişti. Siyah şapkasını gözlerinin üzerine doğru çekmişti. Adamlar en sondaki bölmeyi sanki yarışarak döndüler. Gözler, boş ambarda Curley'nin karısını buldu. Herkes duraladı, kımıldamadan durup öylece baktılar.

108

Derken Slim onun üzerine eğilerek bileğini tuttu. Zayıf parmaklarından biriyle yanağına dokundu, sonra elini başının altına sokup ensesini yokladı. Ayağa kalktığında adamlar çevresine üşüştü. Sessizlik bozulmuştu.

Curley birden canlandı. «Bunu kimin yaptığını biliyorum,» diye bağırdı. «Şu koca ayı yapmıştır. O yapmıştır bunu. Herkes dışarda nal oynuyordu.» Gittikçe öfkesi büyüyordu. «Onu enseleyeceğim. Gidip silahımı alayım. Geberteceğim o namussuzu. Bağırsaklarını dağıtacağım, o it oğlu itin. Hadi yürüyün çocuklar.» Hırsla samanlıktan fırladı. Carlson, «ben de tabancamı alayım bari,» dedi ve o da koşarak çıktı.

Slim yavaşça, «sanırım bunu Lennie yaptı,» dedi. «Boynu kırılmış. Bunu ancak Lennie yapabilir.»

George cevap vermedi, sadece başını salladı. Şapkasını o denli öne eğmişti ki, gözleri görünmüyordu.

Slim sürdürdü, «anlattığım şu Weed'deki olay gibi olmuştur, belki de.»

George yine başını salladı.

Slim içini çekti. «İyi de onu yakalamamız gerekecek herhalde. Nereye gitmiş olabilir?»

George'un ağzından sözcüklerin çıkması zaman aldı. «Güneye gitmiş olabilir. Kuzeyden geldik. Güneye gitmiştir.»

Slim, «onu yakalamamız gerekiyor,» diye yineledi.

George ona yaklaştı. «Onu yakalayıp kilitleseک olmaz mı? O deli Sam. Bunu bilerek kötülük olsun diye yapmamıştır.»

Slim başını salladı. «Belki yapabiliriz,» dedi. Curley'e engel

109

olabilsek, bunu yapabiliriz. Ama Curley onu öldürmek isteyecektir. Hâlâ eli için öfkeli. Üstelik, diyelim ki, yakaladılar, bağlayıp tıktılar bir kafese. Bu iyi mi sanki George?

«Biliyorum,» dedi George. «Biliyorum.»

Carlson koşarak geldi. «Hergele benim lügeri yürütmüş,» diye bağırdı. «Çantamda bulamadım.» Curley onun ardındaydı, elinde bir tüfek vardı. Curley şimdi daha soğukkanlı görünüyordu.

«Tamam çocuklar,» dedi. «Zencinin bir tüfeğı var. Carlson sen onu al. Onu görür görmez hemen ateş et. Karnına nişan al. Bu onu iki büklüm eder.»

Whit heyecanla, «benim silahım yok,» dedi.

Curley, «Sen Soledad'a git, bir polis al gel. Al Wilt'i getir, o şerif yardımcısıdır. Hadi gidelim.» George'a kuşkuyla baktı. «Sen de bizimle geliyorsun ahbap,» dedi.

George, «evet,» dedi. «Geleceğim. Ama beni dinle Curley. Zavallı'nın aklı noksan. Onu vurma. Ne yaptığının ayırında değildir.»

«Onu vurmayayım mı?» diye bağırdı Curley. «Carlson'ın lügerini almış. Tabii vuracağız onu.»

George alçak sesle, «belki Carlson yitirmiştir silahını, » dedi.

«Daha bu sabah baktım. Yerindeydi,» dedi Carlson. «Birisi almış.»

Slim durmuş Curley'nin karısına bakıyordu. «Curley belki de karnla burada kalsan daha iyi olur,» dedi.

Curley'nin yüzüne kan çıktı. «Gidiyorum,» dedi. «O koca

110

hergelenin karnını kurşunla dolduracağım, tek elle de olsa vuracağım onu.»

Slim Candy'e döndü. «O zaman sen kal onun yanında Candy. Hadi öyleyse biz de gidelim.»

Yola koyuldular. George bir an Candy'nin yanında durdu. Her ikisi de ölmüş kadına baktılar. Curley seslendi. «George, sen bizimle gel ki, suç ortağı olup olmadığını anlayalım.»

George yavaş yavaş onlarla yürümeye başladı. Ayakları geri geri gidiyordu sanki.

Onlar gittikten sonra Candy samanların içine oturdu. Curley'nin karısının yüzünü inceledi. «Zavallı çocuk,» dedi.

Ayak sesleri uzaklaştı. Samanlık yavaş yavaş kararıyordu ve bölmelerde atlar ayak değiştiriyor, zincirleri şangırdatıyorlardı. Yaşlı Candy samanının üzerine uzandı ve gözlerini bir koluyla kapadı.

111

ALTINCI BOLUM

Salinas nehrinin oluşturduğu koyu yeşil renkteki küçük gölcüğün suları bu ikinci vaktinde durgundu. Güneş vadiden çekilip Galiban dağlarını tırmanmaya başlamıştı ve dağların tepeleri güneş ışığında pembeleşmişti. Ama çınar ağaçlarının çevrelediği gölcüğe hoş bir gölge düşmüştü.

Bir su yılanı, başını periskop gibi sudan çıkarmış, bir o yana bir bu yana bakarak, gölün bir başından diğer başına suyun yüzüne yakın kalarak kaydı ve suda hareketsiz duran balıkçılın bacaklarına yaklaştı. Sakin bir kafa ona doğru eğildi ve gaga onu başından yakaladı. Yılanın kuyruğu havada umutsuzca çırpınırken, balıkçıl onu gagasından içeri indirivermişti.

Uzaktan esen güçlü bir rüzgârın sesi geldi ve ağaçların tepelerini büyük bir dalga gibi sıyırdı geçti. Çınar yapraklarının gümüş renkli yönleri yukarı döndü, yerdeki kahverengi kuru yapraklar bir metre kadar yükselerek uçtular. Gölcüğün yeşil yüzü ufak rüzgâr dalgalarından kırış kırış oldu.

Rüzgâr geldiği hızla geçti gitti ve gölcüğün bulunduğu açıklık yine sessizliğe kavuştu. Balıkçıl kuşu sığ bir yerde hareketsiz durmuş yeni bir av bekliyordu. Yine bir ufak su yılanı periskoba benzeyen başını iki yana çevire çevire suyun yüzüne doğru yüzdü.

112

Birden Lennie çalılıktan çıktı, tıpkı sinsî sinsî dolaşan bir ayı kadar sessizdi. Balıkçıl kuşu kanatlarını çırpıp, fırlayıp sudan çıkarak nehir boyunca uçtu gitti. Küçük su yılanı kıyıdaki kamışların arasına daldı.

Lennie, sessizce gölcüğün kıyısına geldi. Diz çöktü ve dudaklarını suya iyice daldırmadan su içti. Arkasında, kuru yaprakların üzerinde ufak bir kuş seke seke yürüdü. Lennie hemen başını sudan kaldırıp kulak kesildi. Kuşu görünce yeniden eğilip su içti.

Su içmesi bitince, suyun kıyısına oturdu. Suya yan dönmüştü, oturduğu yerden yolu görebiliyordu. Kollarını dizlerinin çevresinde kavuşturdu ve çenesini dizlerine dayadı.

Aydınlık artık vadiden çekiliyordu ve dağların tepeleri pırıl pırıl yanıyordu sanki. Lennie alçak sesle, «Allahın cezası, unutmadım işte. Çalığa saklanıp George'u bekle.» dedi. Şapkasını gözlerinin üzerine kadar indirdi. «George canıma okuyacak. 'Keşke yalnız olsaydım, başıma dert oluyorsun,' diyecek,» dedi. Pırıl pırıl parlayan dağ doruklarına baktı. «Şuraya gidip kendime bir mağara bulabilirim,» diye söylendi. Ve sonra üzgün, «hiç ketçap bulamam, ama olsun aldırmam. George beni istemezse ben de uzaklara giderim. Uzaklara giderim işte,» dedi.

Birden Lennie'nin kafasında, kısa boylu, şişman yaşlı bir kadın belirdi. Gözlerinde kalın camlı gözlükler vardı ve cepleri olan büyük basma bir önlük giymişti. Üstü başı tertemizdi. Ellerini beline koymuş Lennie'nin önünde duruyordu. Onu azarlar gibi kaşlarını çatmıştı.

Konuştığında Lennie'nin sesiyle konuştu. «Sana kaç kez söyledim. George'un sözünden çıkma diye. O çok iyi bir insan, sana da iyi davranıyor. Ama senin aldırдың yok. Hep kötü şeyler yapıyorsun.»

113

Lennie ona cevap verdi. «Çok uğraştım Clara Teyze efendim. Uğraştım. Uğraştım ama elimde değil.»

«George'u hiç düşünmüyorsun,» diye Lennie'nin sesiyle konuştu yine kadın. «Hep senin iyiliğin için uğraşıyor. Bir dilim kek bulsa, yansını sana verir. Hatta yarısından fazlasını. Ketçap bulsa hepsini sana verir.»

«Biliyorum,» dedi Lennie canı sıkılarak. «Uğraştım, Clara Teyze efendim. Uğraştım, uğraştım.»

Kadın sözünü kesti, «eğer sen onunla olmasaydın ne güzel bir yaşantısı olurdu onun. Parasını alır kerhanelerin altını üstüne getirir, bیلardo salonuna gider oyun oynardı. Ama sana bakmak zorunda.»

Lennie üzüntüyle mırıldandı, «biliyorum, Clara Teyze efendim. Hemen dağlara çıkıp bir mağara bulacağım. Orada yaşayacağım. George'un başına dert olmayacağım.»

«Sadece konuşuyorsun,» dedi kadın sert bir sesle. «Hep böyle söylersin. Söylersin de yapmayacağını da bal gibi bilirsin. Yine de onun kuyruğundan ayrılmayacak, püsküllü bela olarak kalacaksın George'un başında.»

Lennie, «gitsem iyi olacak. Nasılsa George artık tavşanlara bakmama izin vermez,» dedi.

Clara Teyze geldiği yere gitmişti ve Lennie'nin kafasının derinliklerinden dev gibi bir tavşan çıktı ortaya. Lennie'nin karşısına geçip arka ayaklarının üzerine oturdu, kulaklarını oynattı, burnunu titretti. Ve o da Lennie'nin sesiyle konuşmağa başladı.

«Tavşanlara bakacakmış, hıh,» dedi alay eder gibi. «Seni

114

gidi kaçık serseri. Sen mi tavşanlara bakacaksın? Sen kim oluyorsun tavşanlara bakacak. Yem vermeyi unuttur onları açlıktan öldürürsün. İşte yapacağın da bu zaten. O zaman George ne der acaba?»

«Hiç de unutmam,» diye cevap verdi yüksek sesle Lennie.

«Öyle mi?» dedi tavşan. «Sen hiçbir işe yaramazsın. Tanrı biliyor, George seni bataktan kurtarmak için elinden geleni yaptı ama işe yaramadı. Eğer George'un tavşanlara bakman için izin vereceğini umuyorsan, sen sandığımdan da fazla kaçıksın. İzin vermeyecek ve seni sopa ile eşek sudan gelene dek bir temiz dövecek. İşte George'un sana yapacağı şey bu.»

Lennie bu kez kavga eder gibi, «hiç de bilem dövmez. George öyle şey yapmaz,» dedi. «Ben George'u ta şeyden beri... Neden beriydi? Şey... Uzun zamandan beri tanıyorum. Bana bir kez bile vurmadı sopayla. Bana iyi davranır. Bana kötü davranmaz.»

«George senden bıktı artık,» dedi tavşan. «Seni bir güzel pataklayıp canım çıkaracak ve seni bırakacak, basıp gidecek.»

«Gitmez,» diye telaşla bağırdı Lennie. «Öyle şey yapmaz. Ben George'u bilirim. İkimiz hep birlikte dolaşırız.»

Tavşan alçak sesle üst üste yineliyordu. «Seni bırakacak kaçık herif. Seni tek başına bırakacak. Seni bırakacak kaçık herif.»

Lennie elleriyle kulaklarını tıkadı. «Yapmayacak, yapmaz diyorum sana,» dedi ve sonra, «ah George, George... George,» diye bağırdı.

George sessizce çalılıktan çıktı ve tavşan da Lennie'nin kafasının derinliklerine çekildi.

115

George alçak sesle, «ne bağırıp duruyorsun böyle avazın çıktığı kadar?» dedi.

Lennie dizlerinin üzerinde doğruldu. «Beni bırakıp gitmeyeceksin değil mi, George? Bunu yapmayacağını biliyorum.»

George dimdik yürüdü Lennie'nin yanına çöktü. «Hayır.»

«Biliyordum,» diye Lennie bağırdı. «Sen öyle insanlardan değilsin.»

Lennie, «George!» dedi.

«Ne var?»

«Ben yine kötü bir şey yaptım.»

«Farketmez,» dedi George ve yine sustu.

Artık dağların sadece en tepeleri güneş alıyordu. Vadideki gölge mavileşmiş ve yumuşamıştı. Uzaktan birbirlerine seslenen adamların sesleri duyuluyordu. George başını o yana çevirip sesleri dinledi.

Lennie, «George,» dedi. «Ne var?»

«Beni azarlamayacak mısın?» «Azarlamak mı?»

«Evet eskiden hep yaptığın gibi. Hani 'sen kuyruğumda olmasan elli doları alır...' falan derdin ya.»

«Ulu Tanrım! Lennie sen olan hiçbir şeyi anımsamazsın, ama benim ağzımdan çıkan bir sözcüğü bile unutmazsın.»

116

«Ee, söylemeyecek misin?»

George silkindi. Biteviye bir sesle, «eğer yalnız olsaydım, yaşantım ne rahat olurdu,» dedi. Sesinde yükselme ve vurgu yoktu. «Bir iş bulurdum, başım da belaya girmezdi.» Sustu.

«Devam et,» dedi Lennie. «Hani 'ay sonunda paramı alınca...' derdin ya.»

«Ay sonunda elli dolarımı alınca kerhaneye gider...» yine sustu.

Lennie merakla ona bakıyordu. «Devam etsene George. Beni azarlamaya devam etsene.»

«Hayır,» dedi George.

«Ama ben gidebilirim. Eğer beni istemezsen dağlara çıkar kendime bir mağara bulabilirim.»

George yine silkindi. «Hayır,» dedi. «Senin burada benimle kalmanı istiyorum.

Lennie kurnazca, «bana hep anlattığın şeyi anlat öyleyse.» «Neyi anlatayım?» «Bizi ve diğerlerini.»

George, «bizim gibilerin ailesi olmaz,» diye anlatmaya başladı. Biraz para kazandılar mı, har vurup harman savururlar. Onları düşünecek kimse yoktur.»

Lennie, «ama biz öyle değiliz,» diye mutlulukla bağırdı. «Şimdi de bizi anlat.»

George bir an sustu. «Ama biz öyle değiliz,» dedi.

117

«Çünkü...»

«Çünkü, benim için sen varsın ve...»

Lennie zafer kazanmış gibi, «benim için de sen varsın. Birbirimizi düşünüyoruz, umursarız,» diye bağırdı.

Hafif bir akşam rüzgârı esti, açıklıkta yapraklar hışırdadı. Yeşil gölcüğün yüzü kırıştı ufak dalgalarla. Ve adamların bağırışmaları duyuldu yeniden; bu kez çok daha yakından geliyordu sesleri.

George şapkasını çıkardı. Sesi titreyerek, «şapkanı çıkar Lennie. Hava iyi geliyor,» dedi.

Lennie söz dinleyerek şapkasını çıkardı yere önüne koydu. Vadideki gölgenin rengi daha da mavileşmişti, akşam hızla çöküyordu. Rüzgâr, basılarak kırılmakta olan çalılıarın seslerini taşıyordu onlara kadar.

Lennie, «anlatsana sonra ne yapacağımızı,» dedi.

George ilerden gelen sesleri dinliyordu. Birden ciddi bir havaya büründü. «Derenin karşı kıyısına bak Lennie. Ben anlatırken sanki görüyormuş gibi olacaksın.»

Lennie başını derenin karşı yakasına çevirdi, gölcüğün üzerinden Gabilan dağlarının karanlık yamaçlarına bakmaya başladı. «Ufak bir yer alacağız,» diye başladı George. Elini yan cebine soktu ve Carlson'un tabancasını çıkardı, emniyetini açtı. Tabancayı Lennie'nin arkasında yerde tutuyordu. Lennie'nin omurgasıyla kafatasının birleştiği yere, ensesine baktı.

Nehrin yakasından bir adamın seslendiği ve bir diğerinin onu yanıtladığı duyuldu.

118

«Hadi anlatsana,» dedi Lennie.

George tabancayı kaldırdı, eli titriyordu, elini yeniden yere indirdi.

«Hadi anlat,» dedi Lennie. «Nasıl olacağını anlat. Küçük bir yerimiz olacak.»

«Bir ineğimiz olacak,» dedi George. «Belki de bir domuzumuz ve tavuklarımız. Ufak bir yonca tarlamız da olacak.»

«Tavşanlar için,» diye bağırdı Lennie.

George onun söylediğini yineledi. «Tavşanlar için.»

«Ben de tavşanlara bakacağım.» «Sen de tavşanlara bakacaksın.»

Lennie mutluluktan kıkır kıkır gülüyordu. «Ve topraktan kazandığımızla geçinip gideceğiz.»

«Evet.»

Lennie başını çevirdi.

«Hayır Lennie. Nehrin karşı yakasına baksana. Orayı görür gibi olacaksın.»

Lennie onun sözünü dinledi. George yerdeki tabancaya baktı.

Çalılıklardan çıtırdılı ayak sesleri geliyordu. George döndü yana baktı.

«Hadisene George anlat. Ne zaman alacağız o yeri?» «Yakında.»

«Ben ve sen.»

119

«Sen... ve ben. Herkes sana iyi davranacak. Kimse kimsenin canını yakmayacak. Kimse kimseden bir şey çalmayacak.»

Lennie, «sen bana kızgınsın sanmıştım George,» dedi.

«Hayır,» dedi George. «Hayır Lennie kızmadım. Şimdi de kızgın değilim. Bunu böyle bilmeni isterim.»

Sesler gittikçe yaklaşıyordu. George tabancayı kaldırdı ve sesleri dinledi

«Ne olur hemen alalım,» diye yalvarıyordu Lennie. «Hemen şimdi alalım.»

«Olur hemen yapacağım. Yapacağız bu işi. Yapacağız.»

George tabancayı kaldırdı. Namlusunu Lennie'nin ensesine doğrulttu. Eli zangır zangır titriyordu, ama yüzü gerildi, elinin titremesi durdu, tetiği çekti. Tabancanın sesi, karşıkı dağlara tırmandı ve gerisin geri indi. Lennie sarsıldı sonra yavaşça öne doğru kumun üstüne serildi, hiç titremedi.

George ürpererek tabancaya baktı sonra kaldırıp, ta kıyının arkasındaki o eski kül yığınının oraya fırlattı.

Çalıktan bağırtılar ve koşuşma sesleri geldi. Slim bağırıyordu, «George. Neredesin George?»

Ama George kaskatı kesilmiş durumda, derenin kıyısında oturmuş, tabancayı fırlatan sağ eline bakıyordu. Adamlar açıklığa çıktılar. Curley en öndeydi. Lennie'nin kumlar üzerinde yattığını gördü. «Tanrım. Temizledin desene.» Gitti cesede baktı. «Tam ense kökünden,» dedi yavaşça.

Slim dosdoğru George'un yanına geldi. «Üzülme,» dedi. «Kimi kez insan böyle şeyler de yapmak zorunda kalır.»

Ama Carlson, George'un tepesine dikilmişti. «Nasıl yaptın bu işi?» diye sordu.

George bezgin bezgin, «bayağı yaptım işte,» dedi. «Benim tabancamı mı almış?»

«Evet senin tabancanı almış.»

«Demek tabancayı ondan alabildin, sonra da öldürdün onu.»

«Evet öyle oldu.» George fısıltı halinde konuşuyordu. Boyuna tabancayı tutan sağ eline bakıyordu.

Slim George'u dirseğinden çekti. «Hadi gel George. Gidip seninle bir iki kadeh yuvarlayalım.»

George, Slim'in yardımını ile ayağa kalktı, «olur yuvarlayalım.»

Slim, «bunu yapmak zorundaydın George. Yemin ederim bunu yapmak zorundaydın. Hadi gel benimle,» diyerek toprak yolun başına sürükledi George'u. Oradan kara yoluna yöneldiler.

Curley ve Carlson onların arkalarından bakıyorlardı. Carlson, «yahu, bu iki herife de n'oluyor be?» dedi.

SON